

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

A

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1928:3
FINANSDEPARTEMENTET

204
0

1926 ÅRS PENSIONSUTREDNING

BETÄNKANDE

ANGÅENDE

FAMILJEPENSIONERING FÖR VISS ICKE-ORDINARIE PERSONAL I STATENS TJÄNST

—

AVGIVET DEN 6 DECEMBER 1927 AV DE
JÄMLIKT KUNGL. MAJETS BESLUT DEN 4 SEPTEMBER 1926
TILLKALLADE SAKKUNNIGA

S T O C K H O L M

1 9 2 8

Statens offentliga utredningar 1928

Kronologisk förteckning

1. Utrikesdepartementets organisation. Norstedt. (6), 49 s. **U.**
2. Yttrande och förslag angående revision av gällande förordningar om kommunalstyrelse på landet och i stad m. m. Almqvist & Wiksell, Uppsala. 160 s. **S.**
3. 1926 års pensionsutredning. Betänkande angående familjepensionering för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst. Marcus. 73 s. **Fl.**

Ann. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1928:3

FINANSDEPARTEMENTET

1926 ÅRS PENSIONSUTREDNING

BETÄNKANDE

ANGÅENDE

FAMILJEPENSIONERING FÖR VISS ICKE-ORDINARIE PERSONAL I STATENS TJÄNST

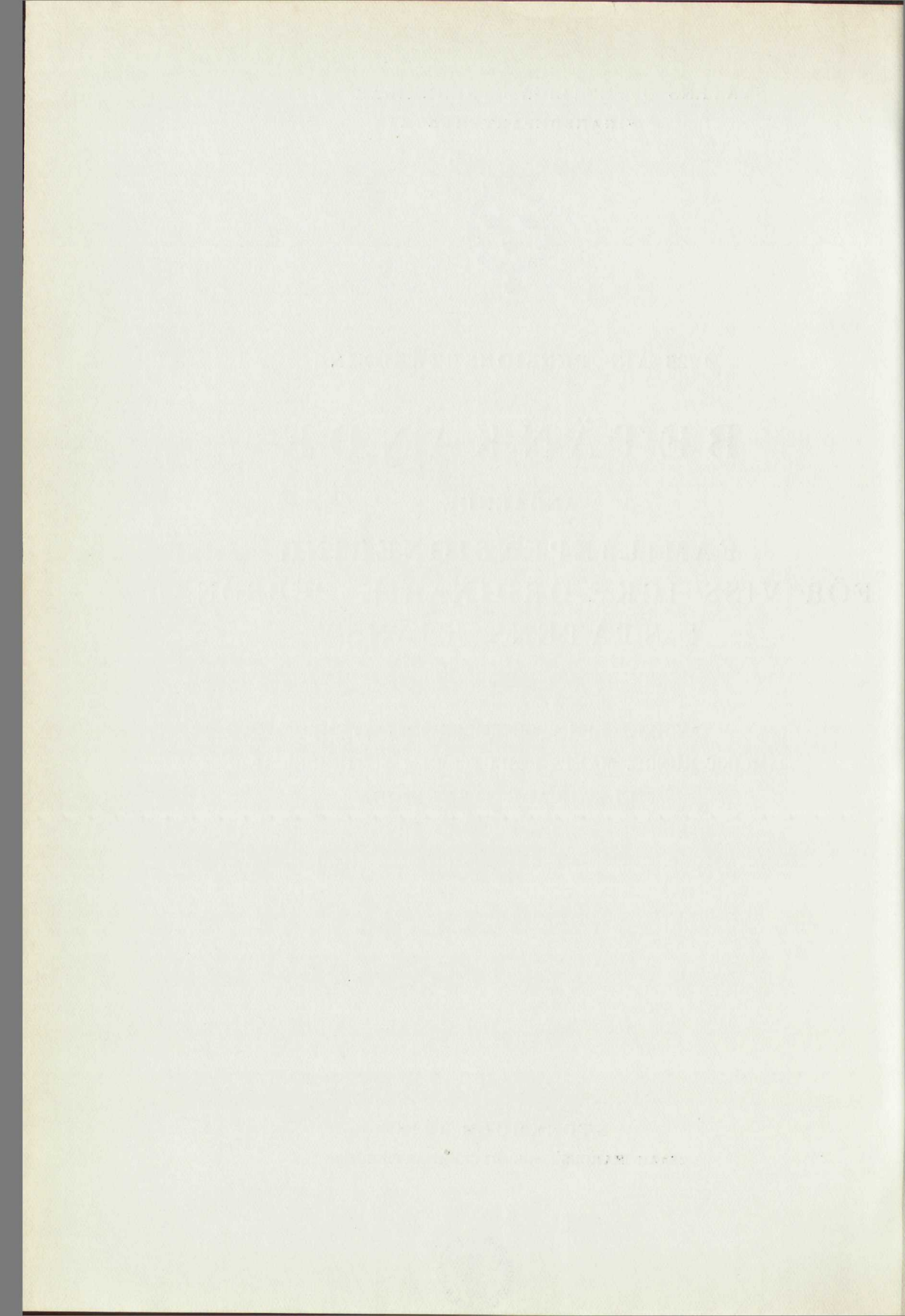
AVGIVET DEN 6 DECEMBER 1927 AV DE
JÄMLIKT KUNGL. MAJ:TS BESLUT DEN 4 SEPTEMBER 1926
TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1928

ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Innehållsförteckning.

	Sid.
<i>Skrivelse till Konungen</i>	5
Inledning	7
Allmänna synpunkter	15
Behovet av familjepensionering för icke-ordinarie statstjänare	15
Frågan om pensioneringens grundande på avgiftsplikt	15
Familjepensioneringens omfattning	18
Sättet för familjepensioneringens ordnande	20
Pensionering av efterlevande efter manliga icke-ordinarie statstjänare i tjänstemannaställning	20
Pensionering av efterlevande efter arbetarpersonal	22
Familjepensioneringens ordnande för kvinnliga icke-ordinarie statstjänare	24
Sammanfattning	28
Grunder för beredande av delaktighet för manliga icke-ordinarie befattningshavare i nu befintliga familjepensionskassor	29
I. Statens järnvägars änke- och pupillkassa	33
II. Telegrafverkets änke- och pupillkassa	34
III. Tullstatens enskilda pensionsinrättning	35
IV. Universitetets i Uppsala pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn	35
V. Vaktbetjäningens vid Uppsala universitet pensionsinrättning för änkor och barn	36
VI. Pensionsinrättningen för änkor och barn efter befattningshavare vid universitetet i Lund	37
VII. Statens pensionsanstalt	37
VIII. Arméns änke- och pupillkassa	38
IX. Flottans pensionskassa	39
X. Civilstatens änke- och pupillkassa	39
Grunder för beredande av familjepension åt efterlevande efter fast anställda arbetare i statens tjänst	41
Lag angående rätt till familjepension för efterlevande efter befattningshavare i statens tjänst	48

	Sid.
Närmaste åtgärder för familjepensionsfrågans lösning	49
Bilagor	51
Sammanställning av de olika familjepensionskassornas huvudsakliga pensionsbestämmelser m. m. (Bil. A)	52
Utkast till kungörelse angående rätt till familjepension för efterlevande efter fast anställda arbetare i statens tjänst. (Bil. B)	57
Utkast till lag angående rätt till familjepension för efterlevande efter befattningshavare i statens tjänst. Alternativ I. (Bil. C)	63
Utkast till lag angående rätt till familjepension för efterlevande efter befattningshavare i statens tjänst. Alternativ II. (Bil. D)	68
Särskilt yttrande	73

TILL KONUNGEN.

Den 4 september 1926 bemyndigade Kungl. Maj:t dåvarande chefen för finansdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga för att inom departementet biträda vid överarbetning av uppgjort förslag till civil tjänstepensionslag samt av vissa andra pensionsfrågor ävensom att utse sekreterare åt de sakkunniga.

På grund av det sålunda erhållna bemyndigandet uppdrog departementschefen åt undertecknade Sidenbladh, Eriksson och Gustafsson att fullgöra ifrågavarande sakkunniguppdrag. Tillika utsåg departementschefen sekreterare åt de sakkunniga.

Till fullgörande av ifrågavarande uppdrag hava de sakkunniga, som antagit benämningen 1926 års pensionsutredning, avgivit dels den 29 mars 1927 betänkande med förslag till ny civil pensionslag m. m., dels den 29 juni 1927 yttrande över ett av 1921 års pensionskommitté uppgjort förslag till ny pensionslag för kommunikationsverken m. m., dels ock den 25 november 1927 betänkande angående pensionering av arbetarpersonal vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen.

Genom beslut den 9 juni 1927 har Kungl. Maj:t uppdragit åt pensionsutredningen att verkställa förberedande undersökning rörande det sätt, varpå familjepensionering för icke-ordinarie personal vid kommunikationsverken och den civila statsförvaltningen samt vid försvarsväsendet lämpligen skulle kunna ordnas, därest dylik pensionering må befinnas böra komma till stånd.

På grund av Kungl. Maj:ts tillika givna bemyndigande har chefen för finansdepartementet tillkallat verkställande direktören i civilstatens änke- och pupillkassa, kommandörkaptenen S. Lindstedt, att såsom ledamot av pensionsutredningen deltaga i förenämnda undersökning.

Till fullgörande av sistberörda uppdrag får pensionsutredningen härmed överlämna betänkande angående familjepensionering för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst.

Utdrag av vid betänkandets justering fört protokoll, innehållande därvid av undertecknad Eriksson avgivet särskilt yttrande, är bifogat.

Stockholm den 6 december 1927.

Underdånigst

ELIS SIDENBLADH.

ERNST ERIKSSON.

K. J. GUSTAFSSON.

SAM LINDSTEDT.

Alfred Carlsson.

Inledning.

Frågan om genomförande av en ordnad pensionering för efterlevande efter icke-ordinarie statstjänare har under senare år varit föremål för uppmärksamhet från riksdagens sida.

I en vid 1919 års lagtima riksdag väckt motion (II: 234) yrkades, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och på vilket sätt sådana statstjänaränkor och barn, som enligt nu gällande bestämmelser ej erhålla pension, måtte kunna erhålla rätt till sådan, och för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda».

Vid samma riksdag hemställdes i en annan motion (II: 61), att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående pensionering av änkor och minderåriga barn efter avlidna pensionsberättigade förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare vid marinen.

I bankoutskottets utlåtande (nr 59) i anledning av berörda motioner erinrades till en början, hurusom dittills såsom en allmän regel gällt, att tjänstinnehavarna själva genom erläggande av pensionsavgifter sörjt för underhåll åt sina efterlevande familjer. I avseende å familjepensionering hade staten dittills inskränkt sig till medverkan vid bildande av kassor med sådant syfte, därvid bidrag lämnats antingen till själva pensioneringen eller till förvaltningskostnaderna vid kassorna. De kassor av berörda slag, som funnes, vore emellertid i allmänhet tillgängliga endast för statens ordinarie tjänstinnehavare, det vill säga för sådana ordinarie befattningshavare, som själva ägde pensionsrätt. I fråga om andra befattningshavare i statens tjänst hade rätt till pension i mera utsträckt omfattning medgivits först då genom beslut vid 1917 års riksdag pensionsbestämmelser fastställdes för icke-ordinarie befattningshavare, huvudsakligen verkstadspersonal vid statens järnvägar, telegrafverket och vattenfallsverket. Det funnes emellertid stora grupper av icke-ordinarie statstjänare, som icke hade rätt till pension, exempelvis personalen vid arméns faktorer och verkstäder, extra lärare vid de allmänna läroverken m. fl. Dessa befattningshavares pensionsförhållanden syntes i varje fall böra ordnas, innan åtgärder vidtoges i syfte att bereda motsvarande förmåner åt deras efterlevande. Frågan om en utsträckt rätt till pension i angivna avseenden hade för övrigt varit föremål för övervägande i det betänkande, som avgivits av sakkunniga för det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering. Bemälda sakkunniga hade också framhållit, att stora grupper av icke-ordinarie statstjänare vore i saknad av pensionsrätt och att det överhuvud syntes böra tagas under övervägande, om ej alla icke-ordinarie statstjänare, som hade en mera fast anställning, borde erhålla rätt till såväl

1919 års
riksdag.

tjänste- som familjepension; och hade de sakkunniga vidare framhållit, att den av dem föreslagna centraliseringen av pensionsväsendet i hög grad komme att underlätta ett ordnande av här ifrågavarande spørsmål, något som eljest skulle erbjuda stora svårigheter. Under sådana förhållanden syntes det vara lämpligast att först sedan statsmakterna fattat beslut rörande pensionsväsendets centralisering upptaga föreliggande frågor till behandling.

I varje fall syntes det dock utskottet som om man borde fastslå, att, därest en generell familjepensionering ansåges böra genomföras, den ditiills gängse regeln för en dylik pensionering upprätthölles, det vill säga att densamma grundades på vederbörandes anslutning till för ändamålet bildade kassor, till vilka avgifter inbetalades.

I anledning av motionen II: 61 yttrade bankoutskottet, bland annat, att en utredning i det av motionären angivna syftet konsekvent borde omfatta familjepensionering för all arbetarpersonal i statens tjänst men att i varje fall, innan någon åtgärd i sådant avseende vidtoges, en ordnad pensionering av befattningshavarna själva först borde genomföras.

Bankoutskottet hemställde, att ifrågavarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; och blev detta även riksdagens beslut.

1920 års
riksdag.

Vid 1920 års riksdag väcktes en motion med enahanda hemställan, som vid 1919 års riksdag gjorts i den ovan först omförmälda motionen. Denna motion föranledde skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t (nr 244).

I skrivelsen erinrades till en början om vad bankoutskottet i sitt utlåtande vid 1919 års riksdag anfört i anledning av nyssberörda då föreliggande motion.

Riksdagen framhöll därefter, hurusom genom 1919 års lagtima riksdags beslut om bifall till Kungl. Maj:ts proposition beträffande inrättande av en statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., vilken anstalt trätt i verksamhet den 1 januari 1920, möjlighet beretts för en ytterligare centralisering av pensionsväsendet. Denna anstalts reglemente innehölle nämligen dels de allmänna pensionsbestämmelser, som ansetts böra gälla för alla till anstalten anslutna befattningshavare, dels de särskilda bestämmelser, som skulle gälla för de olika grupperna av befattningshavare. När fråga uppstode om att staten skulle bereda pension åt en ny grupp befattningshavare, kunde detta alltså ske genom att låta densamma vinna inträde i denna anstalt på de särskilda villkor, som befundes lämpliga för densamma.

Vidare framhölls, hurusom ett ytterligare steg tagits på väg mot en centralisering av det statsunderstödda pensionsväsendet, i det att vid 1920 års riksdag godkänts av Kungl. Maj:t framlagt förslag angående pensionering av vissa befattningshavare hos hushållningssällskapen m. fl. Sistnämnda förslag avsåge dock icke statstjänare i egentlig mening. Under angivna förhållanden kunde det måhända — yttrade riksdagen — synas lämpligast att, såsom också tidigare framhållits, först avvakta den påbörjade centraliseringens genomförande. I detta avseende ansåg sig riksdagen emellertid böra erinra, hurusom enligt det av riksdagen i huvudsak bifallna förslaget till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk de av tjänstemännen erlagda pensionsavgifterna skulle ingå till särskilda, för vart och ett av de ifrågavarande verken avsedda pensionsfonder, vilka skulle förvaltas av vederbörande verk själva. Då ett

genomförande av berörda förslag enligt riksdagens mening komme att i viss mån fördröja en fortsatt centralisering, hade det synts riksdagen som om den i motionen berörda frågan, sedan den senast varit föremål för behandling, kommit uti ett i viss mån förändrat läge. Det kunde icke heller förnekas, att syftet med motionen vore särdeles behjärtansvärt och att åtgärder snarast möjligt borde vidtagas till rättelse av i motionen berörda missförhållande. Riksdagen ansåge därför en utredning i ärendet önskvärd och hade funnit sig böra i huvudsak biträda motionen. Enligt riksdagens mening skulle den åsyftade reformen utan några större svårigheter låta sig genomföras genom en utvidgning av den änke- och pupillpensionering, som för närvarande ägde rum, med iakttagande därvid att såvitt möjligt enhetliga grunder vunne tillämpning i avseende å pensioneringen och anslutning skedde till någon redan befintlig kassa, till vilken avgifter i vanlig ordning inbetalades.

Under återopande av vad sålunda anförts anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och på vilket sätt änkor och barn efter sådana statstjänare, som ej vore delägare i någon av staten understödd kassa för familjepensionering, genom statens medverkan skulle kunna beredas tillfälle till sådan pensionering, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I anledning av riksdagens berörda skrivelse uppdrogs åt kommunikationsverkens lönekommitté att avgiva utlåtande i ämnet. Då emellertid lönekommittén före sin upplösning icke medhunnit att avgiva något utlåtande i sådant hänseende, överflyttades sagda uppdrag å 1921 års pensionskommitté.

I det av sistnämnda kommitté den 30 november 1925 avgivna betänkandet med nytt förslag till civil tjänstepensionslag, innefattande jämväl förslag rörande pensionering av vissa icke-ordinarie befattningshavare vid allmänna civilförvaltningen m. m., angåvos de riktlinjer, enligt vilka familjepensioneringen för de i lagförslaget avsedda icke-ordinarie befattningshavare enligt kommitténs mening möjligen kunde vinna sin lösning. I sådant hänseende anförde kommittén, bland annat, följande.

Därest rätt till tjänstepension komme att i enlighet med kommitténs förslag beredas åt icke-ordinarie befattningshavare, vore det enligt kommitténs mening önskvärt, att i samband därmed åtgärd kunde vidtagas för beredande av rättighet och skyldighet för icke-ordinarie personal att jämväl grundlägga rätt till familjepension. Såvitt det vid ett mera allmänt bedömande ville synas, borde ock en sådan pensionsrätt vara möjlig att åvägabringa genom beredande för den icke-ordinarie personalen av delaktighet i vederbörande inom allmänna civilförvaltningen befintliga änke- och pupillkassor. Då emellertid förslag härom icke kunde framläggas utan en mera ingående utredning rörande de närmare villkoren för familjepensionsrätten, storleken av årliga avgifter, retroaktivavgifter o. s. v., syntes en lösning av detta spörsmål — vilken lösning för övrigt förutsatte medverkan av vederbörande änke- och pupillkassors fullmäktige — icke i då förevarande sammanhang kunna åvägabringas.

I ett samma den 30 november 1925 av pensionskommittén avgivet betänkande med förslag rörande pensionering av till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen framhöll kommittén önskvärdheten därav, att jämväl åt statens talrika arbetarpersonal, vilken icke syntes kunna erhålla inträde i de ordinarie be-

fattningshavarnas änke- och pupillkassor, möjlighet lämnades att åt efterlevande bereda förmån av pension genom inbetalning av familjepensionsavgifter under tjänstetiden.

I fråga om arbetare med mera fast anställning vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen — sålunda frånsett kommunikationsverken — ansåg pensionskommittén en sådan möjlighet skulle yppa sig genom förläggande av ifrågavarande arbetares pensionering till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. (numera statens pensionsanstalt), i det att därigenom denna personals såväl tjänste- som även familjepensionering skulle kunna genomföras utan mera omfattande åtgärder. De i reglementet för pensionsanstalten intagna allmänna bestämmelserna angående familjepension syntes kommittén lämpliga för ifrågavarande personal med allenast några smärre jämkningar.

I det förslag till kungörelse angående tillägg till pensionsanstaltens reglemente, som av pensionskommittén framlades i nyssberörda betänkande, voro intagna särskilda bestämmelser jämväl i fråga om familjepensionering för efterlevande efter sådana anställningshavare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen, som vore att hänföra till arbetarpersonal.

Slutligen har pensionskommittén i sitt den 30 juni 1926 avgivna yttrande över kommunikationsverkens lönekommittés betänkande rörande pensionering av icke-ordinarie personal vid kommunikationsverken antytt de olika utvägar, som enligt kommitténs mening syntes kunna ifrågakomma för beredande av pensionering åt efterlevande efter dylik personal vid kommunikationsverken.

Vidkommande de icke-ordinarie tjänstemän vid kommunikationsverken, vilka enligt kommitténs förslag till ny tjänstepensionslag för sagda verk skulle erhålla tjänstepensionsrätt, ansåg kommittén, att i analogi med vad som av kommittén ifrågasatts för allmänna civilförvaltningens del en undersökning borde ske om möjligheten att bereda dem delaktighet i motsvarande för ordinarie befattningshavare avsedda änke- och pupillkassor. De icke-ordinarie tjänstemännen vid telegrafverket syntes sålunda böra erhålla delaktighet i telegrafverkets änke- och pupillkassa samt de icke-ordinarie tjänstemännen vid statens järnvägar delaktighet i statens järnvägars änke- och pupillkassa, varjämte för motsvarande befattningshavare vid postverket och statens vattenfallsverk civilstatens änke- och pupillkassa måhända skulle kunna anlitas på sätt skedde för ordinarie tjänstemän vid dessa verk. Vad beträffade arbetarpersonalen vid kommunikationsverken ansåg pensionskommittén böra undersökas, om ej för denna personals efterlevande familjepensionsrätt skulle kunna ordnas genom sagda personals anslutning till de ordinarie tjänstemännens änke- och pupillkassor. Emellertid syntes det kommittén som om även andra utvägar i förevarande hänseende kunde erbjuda sig. Sålunda skulle man kunna tänka sig, att de av pensionskommittén för tjänstepensionering av arbetarpersonal föreslagna arbetarpensionskassorna skulle kunna anordnas jämväl för pensionering av arbetarpersonalens efterlevande. Ännu en möjlighet vore, att för all arbetarpersonal vid kommunikationsverken inrättades en gemensam änke- och pupillkassa.

Rörande principerna för beredande av familjepension åt statstjänares efterlevande har 1926 års riksdag, enligt vad som framgår av dess skriftelse (nr 149), i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller

understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer gjort följande principiella uttalande.

»Innan riksdagen ingår på behandling av de särskilda framställningar, som i denna skrivelse avses, har riksdagen ansett sig böra framhålla vissa allmänna synpunkter beträffande pensionering av statstjänares efterlevande.

I motsats till vad fallet är med avseende å tjänstepensionering har i fråga om familjepensionering för statstjänare hittills såsom allmän princip gällt, att kostnaderna för denna pensionering böra bestridas väsentligen genom befattningshavarnas egna avgifter och att staten härvidlag bör i huvudsak inskränka sig till att medverka vid bildandet av kassor eller pensionsanstalter för pensioneringens handhavande. För ordinarie befattningshavare i statstjänst är ock familjepensioneringen — fränsett kvinnliga tjänstemän — för närvarande ordnad genom särskilda kassor, i vilka delägarskap numera såsom regel är obligatoriskt för vederbörande tjänst innehavare. Beträffande icke-ordinarie personal har däremot hittills endast undantagsvis möjlighet beretts att genom erläggande av avgifter till änke- och pupillkassa sörja för efterlevandes pensionering.

Med hänsyn till nyssnämnda allmänna grundsats att statstjänares familjepensionering i stort sett bör bestridas med deras egna avgifter har det ansetts betänkligt, att med statsmedel pensionera efterlevande till befattningshavare, vilka icke ägt eller icke begagnat sig av möjlighet att på angivet sätt sörja för sina efterlevandes underhåll. I åtskilliga fall hava dock statsmakterna, särskilt under senare år, beviljat pensioner eller därmed jämförliga årliga understöd åt efterlevande till befattningshavare av nyss angivna kategorier. Detta gäller företrädesvis efterlevande till befattningshavare i icke-ordinarie anställning, av vilka största antalet äro till arbetarpersonal hänförliga eller med sådan personal i förevarande hänseende jämförliga anställningshavare vid försvarsväsendet; i ett fåtal fall hava dock understöd beviljats även åt efterlevande till icke-ordinarie befattningshavare inom övriga grenar av statsförvaltningen. I vissa fall har emellertid riksdagen beviljat pensioner eller understöd jämväl åt efterlevande till ordinarie befattningshavare, vilka antingen icke varit skyldiga att ingå i änke- och pupillkassa samt av ekonomiska skäl varit förhindrade att frivilligt inträda i sådan kassa eller ock av särskilda orsaker icke varit berättigade till delaktighet i änke- och pupillkassa.

I de fall, då beviljande av understöd av nu förevarande slag förekommit, har emellertid beträffande såväl ordinarie som icke-ordinarie befattningshavares efterlevande såsom förutsättning för understöds tilldelande gällt — förutom att befattningshavaren under viss ej alltför kort tid varit anställd i statens tjänst — att ömmande omständigheter i de särskilda fallen kunnat anses föreligga. I fråga om änka har så ansetts vara förhållandet, då hon på grund av hög ålder eller sjuklighet varit oförmögen till arbete och därjämte befunnits medellös och i avsaknad av tillräckliga medel för sitt uppehälle samt icke ägt anhöriga, som funnits kunna och böra sörja för eller bidra till hennes uppehälle. Där särskilt ömmande omständigheter varit för handen, har riksdagen i ett fåtal fall medgivit tillägg till änkepensionen genom beviljande av särskilda understöd åt minderåriga barn, vilka understöd med få undantag bestämts att utgå till och med utgången av det kalenderår, varunder vederbörande uppnått 18 års ålder. I regel har dock understödet inskränkts till änkepension. Om änkan icke uppnått högre ålder och funnits vara arbetsför men

haft minderåriga barn att försörja, har riksdagen i vissa fall, där behov av understöd syntts föreligga, berett sådant understöd icke genom änkepension utan endast i form av uppfostringsbidrag åt barnen under deras uppväxttid. Även där avliden statstjänare vid fränfallet efterlämnat föräldralösa barn, som funnits vara i behov av understöd, har sådant stundom beretts genom årliga underhållsbidrag åt barnen under deras minderårighetstid.

Beträffande storleken av de understöd, som sålunda plägat beviljas efterlevande till vissa befattningshavare i statens tjänst, synes — ehuru några strängt enhetliga grunder enligt sakens natur icke kunnat tillämpas, då såsom förut framhållits beloppen måst bestämmas med hänsyn tagen till omständigheterna i varje särskilt fall — i stort sett hava gällt följande. Beträffande änkor efter ordinarie tjänstemän hava beloppen i de flesta fall tillmätts med viss hänsyn tagen till storleken av den pension, som skulle hava utgått, därest befattningshavaren varit delägare i vederbörande änke- och pupillkassa, varvid dock så gott som undantagslöst större eller mindre reduktion ägt rum, där vederbörliga pensionsavgifter ej blivit erlagda. I fråga om en till nu avsedda kategori hänförlig grupp av efterlevande, vilka under en följd av år i talrika fall beretts understöd, nämligen änkor efter avlidna vaktkonstaplar m. fl. befattningshavare vid fängvården, hava dock understöden under de senaste åren oberoende av omständigheter, vilka för delägare i vederbörande änke- och pupillkassa kunnat påverka pensionsbeloppens storlek, bestämts till fixa belopp av 240 kronor årligen. Vad icke-ordinarie personal angår, har beträffande efterlevande till sådana befattningshavare, vilka utövat tjänst med mer eller mindre direkt motsvarighet i ordinarie befattning, vid understödsbeloppens avvägande stundom tagits hänsyn till storleken av den pension, som skulle hava utgått för motsvarande ordinarie tjänst. Vidkommande övriga icke-ordinarie befattningshavare — företrädesvis alltså till arbetarpersonal hänförliga eller med sådan personal jämförliga anställningshavare — hava understöden i regel bestämts till avrundade mindre belopp, vilka i allmänhet icke i nämnvärd mån gjorts beroende av storleken utav vederbörande befattningshavares avlöning. De belopp, som därvid kommit i fråga, hava beträffande änkor i det övervägande antalet fall bestämts till 300 kronor årligen, men stundom även till 250 eller 200 kronor. I vissa fall hava dock avvikelser uppåt eller nedåt från nu nämnda belopp ägt rum med hänsyn till olika förut berörda omständigheter, såsom de efterlevandes ekonomiska ställning, ålder och hälsotillstånd, befattningshavarens tjänstetid o. s. v. Jämväl i fråga om s. k. barnpensioner hava beloppen växlat; under de senaste åren hava dock understödsbeloppen till minderåriga barn i det ojämförligt största antalet fall bestämts till 100 kronor årligen för varje barn.

Genom beslut av 1925 års riksdag företogs en reglering av pensionerna till vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, i samband varmed förutsattes, att pensioner, som senare än år 1925 beviljades genom särskilda beslut av riksdagen, skulle till beloppen så avpassas, att de kunde betraktas såsom nyreglerade. I anslutning till denna reglering av tjänstepensioner har det ansetts ändamålsenligt, att jämväl pensioner, som genom särskilda beslut av riksdagen hädanefter beviljas änkor och barn, så avvägas, att mera enhetliga grunder i avseende å tilläggsförmåner å pensioner skulle kunna för framtiden tillämpas. I sådant syfte har Eders Kungl. Maj:t i proposition nr 63 till innevarande års riksdag föreslagit

ändrade bestämmelser rörande pensions- och dyrtidstillägg åt vissa änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. av innebörd, att å pensioner, som senare än vid 1925 års riksdag genom särskilt beslut av riksdagen beviljas änkor och barn, endast under förutsättning av riksdagens särskilda medgivande må åtnjutas vare sig pensionstillägg eller dyrtidstillägg enligt de mera förmånliga grunder, som hittills gällt beträffande s. k. oreglerade pensioner av förevarande slag. Riksdagen har numera bifallit ifrågavarande förslag (skrivelse den 3 mars 1926 nr 60).

Med anledning av vad riksdagen sålunda beslutit erfordras beträffande familjepensioner, som hädanefter beviljas av riksdagen, en omräkning av de belopp, vilka eljest kunnat ifrågakomma. Sådan omräkning har verkställts beträffande samtliga de fall av änkeunderstöd, som beröras i denna skrivelse.

I samband med den omräkning av ifrågavarande understöd, som på sätt nyss angivits måste äga rum, har riksdagen emellertid funnit det vara önskvärt att såvitt möjligt åvägabringa en viss utjämning av de lägsta i normala fall förekommande änkeunderstöden, det vill säga sådana mellan 200 och 300 kronor. Beträffande dessa understöd tillåter sig riksdagen att här nedan angiva beloppen av de totala pensionsförmåner för år, som hittills varit förenade med pension till ensam änka å förutnämnda belopp respektive 200, 250 och 300 kronor:

Pension	Pensions- tillägg	Summa	Dyrtids- tillägg ¹ (enligt högre grunder)	Summa
Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
200	90	290	168	458
250	90	340	199	539
300	90	390	230	620

För att giva ungefär samma totalförmåner skulle nämnda pensioner nu behöva omräknas till nedan angivna belopp:

Ny pension	Dyrtidstillägg ¹ (enligt lägre grunder)	Summa
Kronor	Kronor	Kronor
324	123	447
384	146	530
444	169	613

Med avseende å den utjämning av ifrågavarande understöd till änkor, som riksdagen enligt vad nyss anförts funnit önskvärd, har riksdagen efter övervägande såsom normalt belopp för ifrågavarande änkepensioner funnit sig böra fastställa 384 kronor årligen. Detta belopp ligger visserligen något lägre än vad som motsvarar en oreglerad änkepension å 300 kronor men skulle å andra sidan innebära någon förhöjning beträffande vissa lägre pensioner. I stort sett skulle härigenom enligt riksdagens mening åstadkommas ett mera rättvist avvägande av understöden för ifrågavarande

¹ Dyrtidstilläggen äro beräknade vid en levnadskostnadsindex av 175 och för pensionär utan barn. Vid beräkningen har hänsyn icke tagits till i § 4 sista stycket av gällande kungörelse föreskrivna avrundningar.

fall. Givet är emellertid, att även för framtiden avvikelser, såväl uppåt som nedåt, kunna ifrågakomma med hänsyn till omständigheterna i särskilda fall.

Vad beträffar s. k. barnpensioner skulle en direkt omräkning till nyreglerade belopp av hittills beviljade sådana understöd komma att medföra vissa tekniska olägenheter i de fall, där pensionering äger rum av flera syskon. Med hänsyn härtill och då dylika pensioner hittills endast i enstaka fall förekommit, har riksdagen ansett en direkt omräkning av dessa pensioner icke böra äga rum på sätt skett beträffande änkepensioner. Riksdagen har därför i de i denna skrivelse omförmälda fall, där understöd till minderåriga barn beslutits, endast ansett sig böra bestämma de nyreglerade belopp, vilka i varje särskilt fall funnits skäligen, utan att ställa dessa understöd i bestämd relation till förut i motsvarande fall beviljade barnpensionsbelopp.

Det har redan tidigare erinrats, att statstjänares familjepensionering hittills ansetts böra i stort sett bestridas genom deras egna avgifter. Riksdagen anser det vara av vikt, att denna grundsats alltjämt upprätthålles. Det förhållandet att i en del undantagsfall, där ömmande omständigheter ansetts föreligga, understöd av statsmedel beretts efterlevande till befattningshavare, vilka icke själva kunnat sörja för sina efterlevandes underhåll, kan sålunda icke få tagas till intäkt för någon rätt för övriga statstjänares efterlevande till understöd av statsmedel. Riksdagen har därför i detta sammanhang velat framhålla angelägenheten av att genom statsmakternas försorg åtgärder, så snart ske kan, vidtagas för att bereda möjlighet även för icke-ordinarie personal att grundlägga rätt till familjepension. Riksdagen vill erinra, att beträffande till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen 1921 års pensionskommitté i betänkande den 30 november 1925 (nr VI) framlagt ett förslag, åsyftande, förutom vissa grunder för tjänstepensionering, jämväl bestämmelser rörande en på avgiftsplikt grundad familjepensionering för sådana anställningshavare. Sedan Eders Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag bebådadt framställning till riksdagen rörande anslag för bestridande av statsverkets kostnader för pensionering av de i pensionskommitténs berörda förslag avsedda befattningarna, har Eders Kungl. Maj:t i skrivelse den 12 februari 1926, nr 93, givit riksdagen tillkänna, att proposition i sagda ämne icke komme att avlätas till pågående riksdag. Då förhållandena beträffande särskilt familjepensionering för ifrågavarande befattningshavargrupper för närvarande icke kunna anses tillfredsställande, måste det enligt riksdagens mening vara angeläget, att frågan om sådan pensionering inom en nära framtid må kunna bringas till en lösning.»

Vissa framställningar rörande familjepensionering för icke-ordinarie personal.

Det må omförmälas, hurusom telegrafstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 april 1923 framhållit behovet av familjepensionering för änkor och barn efter avlidna arbetare vid telegrafverket.

Därjämte har styrelsen för de centrala ämbetsverkens icke-ordinarie befattningshavares förening i framställning till Kungl. Maj:t den 23 februari 1927 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning av frågan, huruvida och på vad sätt familjepensionering för icke-ordinarie tjänstemän skulle kunna komma till stånd.

Dessa bägge framställningar hava remitterats till de sakkunniga i anledning av det dem meddelade uppdraget i förevarande hänseende.

Allmänna synpunkter.

Behovet av familjepensionering för icke-ordinarie statstjänare.

Enligt gällande reglementen för de i första hand för ordinarie tjänstemän avsedda, nu befintliga änke- och pupillkassorna är inträde i sådan kassa icke i allmänhet medgivet för icke-ordinarie statstjänare; dock äga månadslönare vid marinen att efter eget val bereda sina efterlevande gratial i flottans pensionskassa, varjämte docenter vid Uppsala och Lunds universitet hava möjlighet att ingå i vederbörande änke- och pupillkassa.

Det torde även böra omförmälas, att enligt reglementet för lotsverkets enskilda pensionskassa rätt till inträde i nämnda kassa är under vissa villkor medgivet jämväl icke-ordinarie befattningshavare för beredande av pension åt efterlevande. Erinras må emellertid, att manlig ordinarie befattningshavare vid sagda verk, som tillträtt ordinarie befattning vid verket efter 1914 års utgång, har skyldighet att vara delägare i civilstatens änke- och pupillkassa.

Enligt vad de sakkunniga inhämtat, hava allenast ett fåtal icke-ordinarie befattningshavare begagnat sig av den dem sålunda medgivna rätten till inträde i förenämnda kassor.

Beträffande icke-ordinarie statsanställd personal är alltså för närvarande icke genomförd någon ordnad familjepensionering. För de icke-ordinarie statstjänarna förefinnes emellertid minst lika stort behov som för ordinarie befattningshavare att skydda sina efterlevande mot nöd. Med hänsyn härtill har också riksdagen, såsom förut är nämnt, ansett en ordnad familjepensionering för icke-ordinarie personal böra komma till stånd, något som dock icke torde kunna ske utan statens medverkan.

Frågan om pensioneringens grundande på avgiftsplikt.

Enligt vad i det föregående omförmälts, har riksdagen, då fråga förevarit om ordnande av pensionering för efterlevande efter såväl icke-ordinarie befattningshavare i tjänstemannaställning som arbetarpersonal i statens tjänst, uttalat, att statstjänares familjepensionering i stort sett bör bestri- das med deras egna avgifter. Att märka är emellertid, att de nu huvud- sakligen för ordinarie tjänstemän avsedda änke- och pupillkassorna sedan lång tid tillbaka i en eller annan form åtnjuta bidrag av statsmedel till be- stridande av i vissa fall allenast förvaltningskostnaderna men i andra fall även av kostnaderna för själva pensioneringen, vilka bidrag emellertid utgå efter vitt skilda grunder för de olika kassorna. Ävenledes må erin- ras, hurusom riksdagen i några fall i sammanhang med överförande till or-

dinarie stat av större grupper av icke-ordinarie befattningshavare i viss utsträckning genom särskilda bidrag av statsmedel underlättat inträdet i vederbörande pensionskassa för den vid överförandet förefintliga generationen av befattningshavare.

Av riksdagens nyssberörda uttalanden synes man kunna utläsa, att riksdagen icke skulle vara villig att ikläda sig vidgade förpliktelser i fråga om familjepensionering. Skulle familjepensionering av icke-ordinarie statstjänares efterlevande komma att, åtminstone i viss omfattning, ske genom de befintliga kassorna, torde man emellertid hava anledning förutsätta, att staten icke skall undandraga sig den förhöjning i statsbidragen, som må anses skälig med hänsyn till det ökade antalet delägare, samt att staten skall vara villig att för den nuvarande generationen icke-ordinarie statstjänare i någon mån träda hjälpande emellan för att pensionerna icke skola bli alltför obetydliga.

I betraktande härav hava de sakkunniga ansett sig böra utgå från att — bortsett från nyss antydda höjning av nu utgående statsbidrag och vissa åtgärder beträffande nuvarande generation av icke-ordinarie statstjänare — staten icke skall åtaga sig ytterligare förpliktelser med avseende å familjepensionering och att följaktligen såväl icke-ordinarie befattningshavare som arbetarpersonal skola i stort sett själva bekosta pensionering av sina efterlevande.

För ordinarie befattningshavare är familjepensioneringen för närvarande genomgående grundad på *skyldighet* för befattningshavarna att inträda i vederbörande änke- och pupillkassor, i följd varav de också äro ålagda obligatorisk avgiftsplikt — en anordning, som torde få anses såsom villkor för att en pensionering skall kunna betraktas såsom rationell. Därest jämväl den för den icke-ordinarie personalen ifrågakommande familjepensioneringen skall kunna fylla sitt ändamål, måste uppenbarligen förutsättningen härför vara, att anslutningen till denna pensionering och sålunda även avgiftsplikten göres obligatorisk.

I detta sammanhang må erinras, hurusom hustru till ordinarie befattningshavare i statens tjänst enligt bestämmelse i 5 § av pensionsförsäkringslagen är undantagen från avgiftsplikt till allmänna folkpensioneringen. Genomförande av en på obligatorisk avgiftsplikt grundad familjepensionering för icke-ordinarie statstjänare skulle givetvis i viss mån underlättas, därest hustrur även till nu ifrågavarande statstjänare befriades från avgifter enligt pensionsförsäkringslagen, något som de sakkunniga för sin del förorda.

I fråga om en ordnad *tjänstepensionering* för icke-ordinarie personal hava de sakkunniga i annat sammanhang uttalat, att, då en sådan pensionering bör grundas på avgifter, det icke är möjligt att i densamma inbegripa alla kategorier icke-ordinarie personal. Enligt de sakkunnigas uppfattning borde sålunda tjänstepensionering överhuvud taget icke ifrågakomma för andra statstjänare än dem, vilka hava sin huvudsakliga sysselsättning i statens tjänst. Vidare hava de sakkunniga ansett, att för en del arbetare, vilka visserligen hava sin huvudsakliga sysselsättning i statens tjänst, avgiftsplikt för egen pensionering det oaktat icke bör åläggas. Detta gäller sådana arbetare, vilkas anställning icke är av fastare natur och som till följd härav ofta endast under kortare tid eller allenast periodvis äro i statstjänst. En på avgiftsplikt grundad tjänstepensionering för dylika arbetare skulle nämligen möta synnerligen stora praktiska svårigheter. Därjämte finnas vissa kategorier arbetare i fastare anställning, vilkas avlö-

ningar utgå dels såsom kontant avlöning och dels i form av naturaförmåner och för vilka till följd härav den kontanta lönen blir jämförelsevis låg. Med hänsyn härtill hava dessa anställningshavare ansetts icke kunna bära den utgift, som skulle följa av ett påläggande av avgifter för tjänstepensioneringen.

För nu omhandlade grupper av arbetare, vilka sålunda icke skulle åläggas avgiftsplikt för egen pensionering, läser icke heller en motsvarande skyldighet kunna komma i fråga för beredande av *familjepension* åt deras efterlevande.

Erinras må emellertid, hurusom de sakkunniga för ifrågavarande grupper arbetare förordat en mera summarisk tjänstepensionering utan avgiftsplikt, varvid pensionerna alltså skulle bestridas uteslutande av statsmedel. Pensionernas belopp skulle ungefär motsvara den del av tjänstepensionen för avgiftspliktiga anställningshavare i jämförlig ställning, som skulle bekostas av statsmedel. Statens kostnad för ifrågavarande pensionering skulle enligt de sakkunnigas nyssberörda förslag sålunda bliva ungefär densamma som om — på sätt nu sker i fråga om tjänstepensionering av ordinarie tjänstemän — förenämnda pensionering varit förenad med avgiftsplikt för anställningshavarna.

Att tillämpa en mot sagda pensionering svarande familjepensionering synes emellertid de sakkunniga uteslutet, då staten icke ens beträffande ordinarie statstjänare åtagit sig att — i likhet med vad som äger rum i fråga om tjänstepensioneringen — bestrida någon viss del av kostnaden för familjepensioneringen.

Om också en generell familjepensionering utan avgiftsplikt av principiella skäl ej torde böra komma till stånd, får detta dock icke anses utgöra hinder mot att i särskilda fall, nämligen där ömmande omständigheter föreligga, efterlevande efter statstjänare, som icke skulle inbegripas i den på avgifter grundade familjepensioneringen, tilldelas understöd av statsmedel.

En dylik understödsverksamhet äger ju redan rum dels i form av beviljande av s. k. riksdagspensioner och dels på annat sätt.

I sistnämnda hänseende må erinras, hurusom i kungörelsen den 30 november 1917 (nr 832) angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning, är stadgat, att, där sådan arbetare skadats till följd av olycksfall i arbete, av statsverket skall utgivas ersättning i enlighet med bestämmelserna i nämnda lag, i den mån ej i anledning av olycksfallet på grund av eljest gällande bestämmelser sådant understöd utgår, som enligt 11 § i lagen må avdragas från ersättningen enligt densamma. På grund av de i nämnda kungörelse meddelade föreskrifter skola sålunda livräntor utgå till vissa efterlevande efter arbetare, som till följd av olycksfall i arbetet ljutit döden.

Vidare må nämnas, hurusom i staten för lots- och fyrväsendet finnes upptaget ett särskilt anslag »till beredande av understöd åt vissa förutvarande befattningshavare vid lotsverket eller deras änkor och barn». Berörda anslag är avsett bland annat för beredande av understöd åt behövande änkor och barn efter sådana befattningshavare vid lotsverket, som icke kunnat bereda sina efterlevande pensionsrätt.

Till vidare utveckling av förenämnda understödsverksamhet från statens sida vilja de sakkunniga beträffande en viss grupp anställningshavare, nämligen den till arbetarpersonal närmast hänförliga stallperso-

nalen vid statens hingstdepåer och stuteri, ifrågasätta en särskild åtgärd. Såsom av det följande framgår skulle understöd kunna beredas efterlevande efter nyssnämnda personal genom anlåtande av vissa redan tillgängliga medel.

Genom kungl. brev den 22 maj 1812 bildades en pensionskassa för tjänstemän vid Strömsholms stuteri, numera Strömsholms hingstdepå, samt deras änkor och barn. Till denna kassa har, förutom bidrag från delägarna, lämnats tillskott av statsmedel. Sedan vissa befattningar vid statens hingstdepåer blivit i stat uppförda såsom ordinarie tjänster och dessa befattningars innehavare erhållit rätt till pension enligt civila pensionslagen samt under viss förutsättning blivit skyldiga att inträda i civilstatens änke- och pupillkassa, har förstnämnda kassa avvecklats på sådant sätt, att den hos kassan samlade pensionsfondens tillgångar vid utgången av april månad 1919 överlämnats till statskontoret för att av detta ämbetsverk förvaltas, med skyldighet för ämbetsverket att till fondens pensionärer utbetala dem tillkommande pensioner.

I sammanhang med utfärdande år 1925 av bestämmelser rörande pensionering av stallpersonalen vid hingstdepåerna har emellertid Kungl. Maj:t efter riksdagens medgivande föreskrivit, att för bestridande av kostnaderna för nämnda pensionering må användas det årliga överskott, som kan uppstå å avkastningen av den hos förenämnda pensionskassa samlade pensionsfond, sedan de årliga pensionsbeloppen till kassans pensionärer guldits, samt att, i den mån detta överskott icke förslår för ändamålet, må tagas i anspråk det under elfte huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten.

Enligt de sakkunnigas i betänkande den 25 november 1927 framlagda förslag skulle pensioner till ifrågavarande stallpersonal i första hand utgå av ett under elfte huvudtiteln uppfört ordinarie förslagsanslag till pensionering av viss arbetarpersonal vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen, men detta anslag för pensioner till stallpersonalen i mån av tillgång erhålla gottgörelse av förenämnda fonds årliga avkastning, sedan fondens övriga utgifter för året blivit bestridda.

Därest familjepensionering skulle genom statens medverkan anordnas för efterlevande efter vissa kategorier av statens arbetarpersonal men denna pensionering ej skulle omfatta efterlevande efter stallpersonal vid hingstdepåerna, synes det de sakkunniga skäligt, att av nämnda fonds avkastning viss del får användas till understöd åt änkor och barn efter sådana anställningshavare. En dylik understödsverksamhet torde ock kunna anses stå i nära överensstämmelse med ett av de ändamål, varför kassan bildats, nämligen pensionering av anställningshavares änkor och barn.

Familjepensioneringens omfattning.

Såsom av det föregående framgår måste på den grund, att avgiftsplikt icke lämpligen kan åläggas vissa anställningshavare, dessa uteslutas från familjepensioneringen. En ytterligare begränsning i familjepensioneringens omfattning synes emellertid vara av vissa särskilda anledningar påkallad.

I detta hänseende vilja de sakkunniga — vad angår icke-ordinarie personal i tjänstemannaställning — erinra om bankoutskottets vid 1919 års

riksdag gjorda uttalande därom, att, innan åtgärder vidtoges i syfte att bereda familjepension åt icke-ordinarie befattningshavares efterlevande, dessa befattningshavares egna pensionsförhållanden under alla omständigheter borde ordnas. Då de sakkunniga dela utskottets sålunda uttryckta uppfattning, hava de sakkunniga utgått från att familjepensionering icke bör ifrågakomma beträffande andra icke-ordinarie befattningshavare i tjänstemannaställning än sådana, vilka enligt de sakkunnigas i annat sammanhang framlagda förslag skulle erhålla rätt till tjänstepension. Då tjänstepensionsrätt för icke-ordinarie befattningshavare enligt sagda förslag endast skulle tillkomma vissa icke-ordinarie befattningshavare vid *nyreglerade* verk, skulle icke heller den ifrågasatta familjepensioneringen komma att avse dylika befattningshavare vid ännu oreglerade verk.

Sakligt sett synas starka skäl kunna anföras för en dylik begränsning av familjepensioneringens omfattning. Innan avlöningsförhållandena inom de förvaltningsområden, som ännu ej blivit föremål för ny definitiv löneroglering, blivit efter mera enhetliga principer ordnade, skulle det säkerligen bliva förenat med stora praktiska svårigheter att låta den ifrågasatta familjepensioneringen omfatta jämväl de icke-ordinarie befattningshavarna vid oreglerade verk. Detta skulle särskilt bliva fallet därest — såsom de sakkunniga i det följande förorda — familjepensioneringen för icke-ordinarie personal i tjänstemannaställning skulle ske genom beredande åt denna personal av delaktighet i nu befintliga, för ordinarie tjänstemän avsedda änke- och pupillkassor. Att märka är nämligen, att enligt reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa, vilken kassa närmast torde ifrågakomma för de ännu oreglerade verkens icke-ordinarie befattningshavare, familjepensionsunderlaget (delaktighetsbeloppet) är satt i visst förhållande till det för vederbörande befattningshavare gällande tjänstepensionsunderlaget.

I fråga om icke-ordinarie befattningshavare vid *nyreglerade* verk bör självfallet iakttagas, att innehavare av sådana icke-ordinarie befattningar, som med hänsyn till arten och omfattningen av deras tjänstgöring icke anses böra inbegripas i tjänstepensioneringen, ej heller inordnas under den ifrågasatta familjepensioneringen.

Beträffande till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare tillåta sig de sakkunniga erinra, hurusom enligt det förslag beträffande tjänstepensionering för fast anställda arbetare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen, som de sakkunniga framlagt i sitt betänkande i ämnet, förutsatts, att i nämnda tjänstepensionering skulle inbegripas jämväl arbetarpersonal vid oreglerade verk, detta med hänsyn till att arbetarnas avlöningsförhållanden bestämmas merendels genom avtal och sålunda icke direkt beröras av en eventuell löneroglering för befattningshavare. Vid sådant förhållande hava de sakkunniga ej heller funnit anledning föreligga att utesluta de till tjänstepensionsrätt föreslagna fast anställda arbetarna vid oreglerade verk från den familjepensionering, som nu ifrågasättes.

I enlighet med vad sålunda anförts bör den ifrågasatta familjepensioneringen omfatta sådana i statens tjänst anställda icke-ordinarie stats-tjänare, såväl befattningshavare i tjänstemannaställning som arbetare, vilka enligt av de sakkunniga uppgjorda författningsförslag skulle inbegripas i en på avgiftsplikt grundad tjänstepensionering.

Sättet för familjepensioneringens ordnande.

*Pensionering
av efterlevande
efter manliga
icke-ordinarie
statstjänare i
tjänstemanna-
ställning.*

I fråga om sättet för ordnandet av en på avgifter grundad familjepensionering för efterlevande efter icke-ordinarie statstjänare i tjänstemanna-ställning kunna olika utvägar tänkas. Närmast till hands ligger givetvis, att, såsom pensionskommittén antytt, för de icke-ordinarie befattningshavarna inträde beredes i de för ordinarie personal avsedda, redan befintliga änke- och pupillkassorna. En sådan anordning synes ock naturlig, då det ju här i stor utsträckning gäller personer, som äro att hänföra till rekryteringspersonal för ordinarie tjänster och som sålunda i allt fall efter ordinarieblivandet hava skyldighet att tillhöra vederbörande änke- och pupillkassa. Då emellertid gällande reglementen för ifrågavarande kassor icke förutsätta obligatorisk delaktighet för andra befattningshavare än dem, som vunnit ordinarie anställning, fordras härför ändringar i reglementena, vilka ändringar i allmänhet icke torde kunna ske utan medverkan av kassornas delägare. Med hänsyn till de vitt skilda grunder, som gälla för beräkning av avgifter och pensionsbelopp m. m. inom de olika kassorna, och därav betingad bristande enhetlighet i avseende å pensionsbestämmelserna för personal tillhörande olika kassor, skulle dock vissa olägenheter bliva förknippade med en dylik anordning, vilken emellertid, såsom de sakkunniga i det följande komma att visa, i varje fall synes låta sig genomföra. Huru skiljaktiga de grunder äro, som för närvarande tillämpas inom de olika familjepensionskassorna, framgår av den såsom bilaga A till detta yttrande fogade sammanställningen.

Ett annat sätt för lösande av icke-ordinarie befattningshavares familjepensionsfråga skulle kunna tänkas, nämligen att nämnda personal i familjepensionshänseende inordnas under statens pensionsanstalts reglemente. Om också en sådan åtgärd skulle vara formellt möjlig, synes densamma dock av praktiska skäl mindre lämplig med hänsyn till det förberörda förhållandet, att ifrågavarande personal i betydande omfattning utgör rekryteringspersonal för ordinarie tjänster och alltså efter övergången till ordinarie tjänst kommer att bliva delaktig i de för ordinarie tjänstemän avsedda änke- och pupillkassorna. Detta skulle bland annat föranleda, att på grund av bestämmelserna i statens pensionsanstalts reglemente efterlevande efter den, som sålunda övergått till ordinarie tjänst, skulle äga samtidigt uppbära pension från statens pensionsanstalt och från vederbörande änke- och pupillkassa. En dylik dubbelpensionering i den vidsträckta omfattning, densamma skulle förekomma, kan enligt de sakkunnigas mening knappast anses innebära en tillfredsställande lösning av nu omhandlade pensioneringsspörsmål.

Av liknande skäl torde icke heller det förfaringssätt böra tillämpas, att en ny, uteslutande för icke-ordinarie befattningshavare avsedd familjepensionskassa inrättas. Visserligen skulle beträffande en dylik kassa kunna gälla den bestämmelsen, att vid icke-ordinarie befattningshavares övergång till ordinarie tjänst kapitalvärdet av de av honom före övergången erlagda familjepensionsavgifterna överfördes till vederbörande för ordinarie tjänstemän avsedda änke- och pupillkassa, vid vilket förhållande en dubbelpensionering skulle undvikas och den sålunda ifrågasatta nya kassan till måhända övervägande del få karaktären av allenast en uppsamlingskassa. Då emellertid inom en sådan kassa näppeligen kunna tillämpas skiljaktiga pensioneringsgrunder för olika befattningshavare allt-

efter den kassa, de vid ordinarieblivandet kunna komma att tillhöra, skulle man nödgas bortse från möjligheten att tillgodose det önskemålet, att rekryteringspersonalen bibehålles vid oförändrade pensioneringsgrunder efter tillträdande av ordinarie tjänst. Härtill kommer, att nuvarande kassors reglementen i flertalet fall förutsätta dylik överföring av erlagda avgifters kapitalvärde samt att en nyskapad kassa torde kunna väntas föranleda onödigt stora förvaltningskostnader.

Slutligen vilja de sakkunniga framföra tanken på att anordna en för hela statsförvaltningen gemensam pensionering av efterlevande efter såväl ordinarie som icke-ordinarie befattningshavare. Då upptagandet av nuvarande delägare i de särskilda kassorna i en sådan pensionering skulle — även om staten i samband därmed komme att övertaga kassornas delägarfonder — vid genomförandet av enhetliga pensioneringsgrunder föranleda dryga statsutgifter och även måhända i vissa fall omöjliggöras på grund av delägarnas vägran att underkasta sig en sådan åtgärd, lär man icke kunna gå längre än att låta en dylik pensionering omfatta de icke-ordinarie befattningshavarna samt sådana ordinarie befattningshavare, som efter ifrågavarande pensionerings genomförande tillträda sina befattningar. Detta innebär sålunda, att de nuvarande kassorna för ordinarie befattningshavare från viss tidpunkt avstängas för dem, som där-efter erhålla ordinarie tjänst. Anordnandet av en dylik gemensam pensionering komme visserligen att medföra högst betydande fördelar, i det att densamma skulle för hela statsförvaltningen kunna ske efter fullt enhetliga och rationella grunder. Men då en sådan omläggning av hela familjepensionsväsendet ju icke direkt betingas av behovet att ordna en familjepensionering för icke-ordinarie befattningshavares efterlevande, kan det sättas i fråga, huruvida en så genomgripande åtgärd redan i detta sammanhang må böra vidtagas.

Av de nu nämnda olika sätten för beredande av familjepension åt efterlevande efter icke-ordinarie befattningshavare, synes det de sakkunniga som om den för frågans lösning under nuvarande förhållanden lämpligaste utvägen vore att bereda de icke-ordinarie befattningshavarna inträde i nuvarande änke- och pupillkassor. Med hänsyn emellertid till den stora brist på enhetlighet, som råder mellan de särskilda kassornas pensioneringsgrunder, och de inom vissa kassor synnerligen otillfredsställande pensioneringsbestämmelserna, torde det dock bliva nödvändigt, att statsmakterna i sinom tid medverka till en fullständig lösning av frågan om familjepensioneringens rationella ordnande.

Om också en så vittgående förändring av familjepensionsväsendet väl torde få anses ställd på framtiden, hava dock de sakkunniga uppgjort två alternativa utkast till författning i nyss angivna syfte, och lämnas längre fram i detta betänkande en kortfattad redogörelse för innebörden av sagda utkast.

I detta sammanhang vilja de sakkunniga emellertid framhålla, att, därest ett inordnande av icke-ordinarie befattningshavare i nu befintliga, för ordinarie tjänstemän avsedda änke- och pupillkassor skulle möta motstånd från en eller annan kassas sida, men icke lär kunna åtnöjas med en allenast partiell lösning av förevarande spörsmål. Enligt de sakkunnigas mening bör det i sådant fall tagas under överbäggande, huruvida man icke omedelbart bör i större eller mindre omfattning beträda den av de sakkunniga ovan anvisade utvägen att genom statens medverkan ordna en gemensam familjepensionering, omfattande såväl ordinarie som icke-ordinarie befattningshavare.

*Pensionering
av efterlevan-
de efter arbe-
tarpersonal.*

Vad härefter angår frågan om sättet för anordnande av en familjepensionering för efterlevande efter arbetarpersonal i mera fast anställning, tillåta sig de sakkunniga ånyo bringa i erinran, hurusom 1921 års pensionskommitté beträffande dylik personal vid försvarsväsendet och vid den civila statsförvaltningen med undantag av vad kommunikationsverken föreslagit, att anställningshavarna i familjepensionshänseende, liksom ock i fråga om tjänstepension, skulle inordnas under reglementet för statens pensionsanstalt.

Vad åter beträffar arbetarpersonalen vid kommunikationsverken, ansåg pensionskommittén böra undersökas, om ej familjepensionsrätt skulle kunna ordnas genom anslutning till de ordinarie tjänstemännens änke- och pupillkassor. Såsom en annan utväg i förevarande hänseende antyde pensionskommittén, att de av kommittén föreslagna, i första hand för tjänstepensionering avsedda arbetarpensionskassorna vid kommunikationsverken skulle kunna anordnas jämväl för pensionering av arbetarpersonalens efterlevande. Ännu en möjlighet ansåg pensionskommittén vara, att för all arbetarpersonal vid kommunikationsverken inrättades en gemensam änke- och pupillkassa.

Det må erinras, hurusom de sakkunniga av i annat sammanhang framförda skäl ansett sig böra frågå pensionskommitténs förslag till lösning av frågan om tjänstepensionering för fast anställd arbetarpersonal vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen och i stället förorda inrättandet av en särskild för denna personal avsedd arbetarpensionskassa för ombesörjande av tjänstepensioneringen. Bland de fördelar, som enligt de sakkunnigas mening skulle vinnas genom ordnandet av tjänstepensioneringen för nämnda arbetarpersonal på nyss angivet sätt, må särskilt framhållas, att ensartade grunder i berörda hänseende skulle kunna komma i tillämpning för såväl denna arbetarpersonal som motsvarande personal vid kommunikationsverken.

Även i fråga om familjepensionering för efterlevande efter arbetarpersonal inom statsförvaltningens olika områden synes det de sakkunniga önskvärt, att densamma måtte bliva ordnad efter ett enhetligt system. I sådant syfte skulle man kunna tänka sig att, på sätt pensionskommittén föreslagit beträffande anställningshavare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen, för såväl dessa som även anställningshavare vid kommunikationsverken ordna familjepensioneringen genom tillämpning av reglementet för statens pensionsanstalt. Då emellertid de sakkunniga föreslagit, att tjänstepensioneringen för nu ifrågavarande arbetarpersonal icke skulle ske enligt sagda reglemente, synes det knappast föreligga anledning att enbart i familjepensionshänseende inordna denna personal under reglementet.

Lämpligare torde då vara, att, även om familjepensioneringen ombesörjes av statens pensionsanstalt, denna pensionering regleras genom en fristående författning. Härigenom skulle stadgandena kunna givas en enklare form och mera anpassad efter förhållandena inom den kategori anställningshavare, varom fråga är, än om bestämmelserna skulle direkt anslutas till sagda reglemente. Fullt fog för ett dylikt tillvägagångssätt synes ock förefinnas med hänsyn därtill, att det här gäller en så talrik personal som i runt tal 13 000 personer.

En annan utväg, som pensionskommittén antytt, vore att söka bereda fast anställd arbetarpersonal inom statsförvaltningens olika grenar inträde i vederbörande för ordinarie tjänstemän avsedda, nu befintliga änke-

och pupillkassor. Om också en dylik åtgärd, vilken icke kan komma till stånd utan medgivande av vederbörande kassa, skulle kunna tänkas genomförd beträffande en eller annan kassa, hava de sakkunniga likväl fått den uppfattningen, att ett medgivande i sådan riktning icke kan vara att påräkna från vissa andra kassor. I sistnämnda fall komme sålunda familjepensionsfrågan fortfarande att bliva olöst för en del grupper anställningshavare. Det särskilda skäl, som ovan anförts till stöd för en liknande åtgärd beträffande icke-ordinarie befattningshavare, nämligen att dessa i stor utsträckning rekrytera ordinarie tjänster, föreligger i allmänhet icke heller, då det gäller arbetarpersonal. Med hänsyn till nu anförda förhållanden hava de sakkunniga ansett frågans allmänna lösning icke lämpligen böra sökas i en anslutning av arbetarpersonalen till de befintliga änke- och pupillkassorna.

Pensionskommittén har, såsom förut är nämnt, ifrågasatt ytterligare en annan utväg för ordnandet av familjepensioneringen för kommunikationsverkens arbetarpersonal, nämligen att de för tjänstepensioneringen närmast avsedda arbetarpensionskassorna jämväl skulle omhänderhava familjepensioneringen. Ehuru väl ett sådant tillvägagångssätt måhända kunde användas beträffande sådana kassor, vilka skulle omfatta ett större antal arbetare, såsom statens järnvägars och telegrafverkets arbetarpensionskassor samt den av de sakkunniga föreslagna gemensamma arbetarpensionskassan för arbetare vid försvarsväsendet och vid allmänna civilförvaltningen, synas dock arbetarpensionskassorna vid postverket och vid statens vattenfallsverk icke bliva av den omfattning, att dessa lämpligen kunna bestrida en på anställningshavarnas avgifter byggd och efter försäkringstekniska grunder ordnad familjepensionering. Då sålunda nu omhandlade tillvägagångssätt icke torde kunna enhetligt tillämpas, lärers detsamma icke heller böra ifrågakomma för allenast vissa verks vidkommande.

Det må även omnämnas, hurusom allmänna civilförvaltningens lönenämnd i utlåtande över pensionskommitténs betänkande med förslag rörande pensionering av till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen — under hänvisning till att fråga vore å bane att i anslutning till den frivilliga pensionsförsäkringen bereda understöd åt efterlevande hustrur och barn — framkastat tanken på att familjepensioneringen för efterlevande efter dylik arbetarpersonal skulle kunna ordnas genom pensionsstyrelsens försorg.

På sätt de sakkunniga i annat sammanhang framhållit, åsyftar emellertid den nu inom pensionsstyrelsen pågående utredningen i berörda hänseende allenast att i anslutning till den allmänna pensionsförsäkringen bereda familjeunderstöd åt obemedlade eller mindre bemedlade personer med försörjningsplikt gentemot minderåriga. Däremot lär det icke i samband med nämnda utredning varit föremål för övervägande inom pensionsstyrelsen att på grundval av den särskilda försäkringsform, som den frivilliga försäkringen innebär, söka ordna en mera generell pensionering av försäkringstagarnas efterlevande.

Den av lönenämnden antydda utvägen synes alltså icke kunna komma i fråga för ordnandet av nu omhandlade familjepensionering.

Enligt de sakkunnigas uppfattning återstår icke något annat sätt för frågans lösning än att för beredande av familjepension åt efterlevande efter fast anställda arbetare inrättas en särskild arbetarfamiljepensionskassa. Visserligen skulle det vara tänkbart att låta denna familjepensionering

sionering ombesörjas av *en* kassa för kommunikationsverken — detta i anslutning till en av pensionskommittén anvisad möjlighet — och av *en annan* kassa för statsförvaltningen i övrigt. Härvid är emellertid att märka, att de skäl, som föranlett tillämpning av särskilda författningar rörande tjänstepension för kommunikationsverkens vidkommande, icke föreligga beträffande familjepensioneringen. Medan kostnaderna för tjänstepensioneringen, i den mån de icke täckas av befattningshavarnas avgifter, vid kommunikationsverken bäras av vederbörande verk, skulle desamma vid allmänna civilförvaltningen bestridas av ett å riksstaten uppfört gemensamt anslag. Ett dylikt motsatsförhållande skulle däremot icke komma att förefinnas i fråga om familjepensioneringen, då avsikten är, att kostnaderna för densamma skola så gott som uteslutande bestridas av statstjänarna själva. Med hänsyn härtill synes tillräcklig anledning icke förefinnas att i fråga om familjepensioneringen för arbetares efterlevande göra en åtskillnad mellan kommunikationsverken och statsförvaltningen i övrigt genom inrättande av två olika kassor, utan torde pensioneringen lämpligen böra ombesörjas genom en för hela statsförvaltningen gemensam familjepensionskassa för arbetarpersonal.

Då en dylik gemensam kassa icke läser kunna komma till stånd utan statens medverkan, synes det naturligt, att kassans förvaltning uppdrages åt någon statsmyndighet. Härvid erbjuder sig osökt den anordningen, att kassan ställes under statens pensionsanstalt, vilken ju redan har till uppgift, bland annat, att ombesörja familjepensionering för stora personalgrupper, vartill kommer, att enligt de sakkunnigas förslag anstalten skulle handhava tjänstepensionering för ett mycket betydande antal av just de statstjänare, för vilka familjepensionering vore avsedd att ordnas genom den ifrågasatta kassan.

Familjepensioneringens ordnande för kvinnliga icke-ordinarie statstjänare.

Vad i det föregående anförts har närmast avseende å manliga icke-ordinarie statstjänare. De sakkunniga övergå nu till behandling av spörsmålet om familjepensioneringens ordnande särskilt för icke-ordinarie kvinnliga statstjänare.

Enligt gällande bestämmelser kan en kvinnlig statstjänare icke bereda familjepensionsrätt för sina efterlevande genom någon av de för statens befattningshavare avsedda änke- och pupillkassorna.

Emellertid har i samband med ordnandet år 1925 av de kvinnliga befattningshavarnas löneförhållanden införts särskild pensionering av efterlevande barn till dylika befattningshavare.

Här må erinras om tillkomsten av sagda pensionering.

Behörighets-sakkunniga.

De s. k. behörighetssakkunniga anförde i sitt betänkande, andra delen (avgiven den 27 december 1920), såsom sin mening, att kvinnlig befattningshavare i statstjänst under samma förutsättningar som manlig befattningshavare borde åläggas skyldighet att sörja för pensionering av efterlevande barn. Däremot ansågo nämnda sakkunniga skäl ej föreligga att föreslå någon pensionering av efterlevande make till kvinnlig befattningshavare. Den sålunda ifrågasatta pupillpensioneringen borde enligt behörighetssakkunnigas åsikt äga rum i de för olika områden av statstjänsten inrättade änke- och pupillkassorna.

1921 års löne-kommitté.

I det betänkande, som den 12 oktober 1923 avgavs av den s. k. 1921 års lönekommitté, utalade nämnda kommitté sin anslutning till behörighets-

sakkunnigas uppfattning rörande ifrågavarande familjepensionerings begränsning till allenast efterlevande barn efter kvinnlig befattningshavare. Däremot ansåg kommittén behörighetssakkunnigas förslag, att de kvinnliga befattningshavarna för pupillpensioneringen skulle inträda i de förefintliga änke- och pupillkassorna icke vara lämpligt. Kommittén förordade i stället, att för kvinnliga innehavare av befattningar i dåvarande 15:e och högre lönegrader (det vill säga inom de lönegrader, där likalönsprincipen enligt kommitténs förslag skulle tillämpas) lönen skulle minskas med ett belopp, motsvarande de avgifter, manlig innehavare av befattningen skolat erlägga till vederbörande änke- och pupillkassa. I stället för att änke- och pupillkassorna ombesörjde familjepensioneringen mot försäkringstekniskt beräknade avgifter, borde staten övertaga ifrågavarande pensionering efter enahanda grunder, som tillämpades för vederbörande änke- och pupillkassa. Sistnämnda anordning borde även gälla beträffande de kvinnliga tjänstemän, för vilka enligt kommitténs förslag ett procentuellt avdrag å lönen skulle äga rum (det vill säga inom lägre lönegrader än dåvarande 15:e graden). I detta avdrag kunde nämligen den erforderliga avgiften för pupillpensioneringen anses vara inbegripen.

Då pensionering av kvinnliga befattningshavares efterlevande barn endast relativt sällan komme i fråga, kunde det emot männens avgifter till änke- och pupillkassa svarande belopp, som skulle avdragas å avlöningen, försäkringstekniskt sett förväntas lämna ett överskott tillräckligt för att täcka jämväl den merkostnad för den kvinnliga befattningshavarens egen pensionering, som — till följd av kvinnas tidigare pensionering och större medellivslängd i jämförelse med man — tillskyndades statsverket vid lika tjänstepensionsavgift för män och kvinnor.

Pensionskommittén har i sitt den 18 oktober 1924 avgivna betänkande med förslag till civil tjänstepensionslag även berört frågan om de kvinnliga befattningshavarnas ställning i fråga om pupillpensioneringen. Kommittén förordade för sin del den av lönekommittén ifrågasatta anordningen i nämnda hänseende, dock med viss jämkning beroende på pensionskommitténs uppfattning i lönefrågan. Enligt pensionskommitténs mening skulle kvinnliga befattningshavare inom alla lönegrader å lönen vidkännas avdrag motsvarande de avgifter, manlig innehavare av vederbörande befattning skolat erlägga till vederbörande änke- och pupillkassa. Staten skulle övertaga pensioneringen av de kvinnliga befattningshavarnas pupiller.

Pensions-
kommittén.

I proposition (nr 153) vid 1925 års riksdag med förslag till civil tjänstepensionslag m. m. erinrades om de i statsverkspropositionen, under rubriken »Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor», angivna riktlinjerna för ordnande av de kvinnliga tjänstemännens pensionering, enligt vilka någon differentiering med avseende å avgiftsplikt för vare sig tjänste- eller familjepensioneringen icke skulle förekomma mellan manlig och kvinnlig befattningshavare. Därvid hade framhållits, hurusom den fördring av tjänstepensioneringen, som kvinnornas längre medellivslängd medförde för statsverket, skulle mer än väl täckas genom det överskott, som, statsverket tillgodo, uppstode därigenom, att en kvinna för den mindre kostsamma, av staten ombesörjda pupillpensioneringen erlade samma avgift, som en man hade att gälda för sin änke- och pupillpensionering.

Proposition
nr 155
år 1925.

Med hänsyn till att 1925 års riksdag tidigare beslutat, att kvinna icke skulle uppbära lön enligt sista löneklassen inom vederbörande lönegrad, föreslogs i sagda proposition, nr 153, lägre tjänstepensionsunderlag för kvinna än för man. Då kvinnliga befattningshavare det oaktat enligt det i propositionen framlagda förslaget skulle erlægga samma pensionsavgift för tjänstepensioneringen, syntes det, under förutsättning av lika pensionsålder för man och kvinna, kunna påräknas en viss utjämning av den statsverkets merkostnad för kvinnornas tjänstepensionering, som uppstode till följd av kvinnornas genomsnittligt högre livslängd.

De av kvinnor erlagda avgifterna för pupillpensioneringen syntes alltså icke behöva tagas i anspråk för täckande av någon merkostnad för tjänstepensioneringen utan komme att, i den mån de icke svarade mot befattningshavarnas pensionsrätt, räknas statsverket till godo.

Vid införandet av den nya pensioneringen av kvinnliga befattningshavares efterlevande barn uppkomme emellertid spørgsmålet, huruvida de kvinnliga befattningshavarna borde förpliktas att vid den nya ordningens genomförande gälda de retroaktivavgifter av olika art, som vid tillämpning av vederbörande reglementes bestämmelser skulle åligga dem. Särskilt gällde detta de äldre kvinnliga tjänstemännen, för vilka dylika retroaktivavgifter skulle bliva i många fall synnerligen betungande. Det förordades, att de retroaktivavgifter av olika slag, som manliga delägare i vederbörande enskilda pensionskassor hade att gälda, icke skulle uttagas av sådana kvinnliga befattningshavare, vilka redan före den nya ordningens ikraftträdande vunnit ordinarie anställning.

Vad årsavgifterna beträffade, syntes dessa böra för kvinnlig befattningshavare utgå med samma belopp, som en motsvarande manlig befattningshavare hade att gälda.

De pensioner, som skulle tillkomma efterlevande efter kvinnlig befattningshavare, föreslogos skola utgå i enlighet med de regler, som härutinnan stadgades i de vid respektive verk befintliga enskilda pensionskassornas reglementen.

De från kvinnliga befattningshavare influerna pensionsavgifterna för pupillpensioneringen borde tillföras vederbörande tjänstepensionsfonder men där särskilt redovisas; och skulle pupillpensioneringen, på sätt 1921 års lönekommitté förordat, ombesörjas av statsverket.

Det föreslogs i propositionen, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med de förordade grunderna utfärda bestämmelser i fråga om pensionering av efterlevande barn till kvinnliga befattningshavare i statens tjänst.

1925 års riksdags beslut.

Då riksdagens kamrar i fråga om antagande av civil tjänstepensionslag stannade i olika beslut, förföll denna fråga för 1925 års riksdag. Emellertid godkände riksdagen enligt skrivelse nr 349 vissa provisoriska bestämmelser, motsvarande de i förslaget till civil tjänstepensionslag intagna föreskrifterna i fråga om pensionsunderlag och pensionsavgifter m. m.

I fråga om kvinnliga befattningshavares familjepensionering förklarade sig riksdagen icke hava haft något att erinra mot vad i propositionen i sådant hänseende uttalats, och bemyndigade alltså riksdagen Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser i ämnet.

Kungörelsen
nr 279
år 1925.

I anledning av riksdagens nyssberörda bemyndigande utfärdade Kungl. Maj:t den 18 juni 1925 kungörelse angående pensionering av efterlevande barn till kvinnliga befattningshavare i statens tjänst, nr 279.

Enligt sagda kungörelse är envar kvinnlig innehavare av ordinarie befattning i statens tjänst med avlöning enligt grunder, som fastställts år 1925 eller senare, skyldig att genom erläggande av pensionsavgifter bereda rätt till pension åt efterlevande barn.

Barn efter sådan kvinnlig befattningshavare åtnjuta pension enligt de bestämmelser, som i vederbörande pensionsinrättnings reglemente finnas stadgade för barn efter manlig innehavare av samma befattning eller befattning i samma lönegrad vid det verk eller den stat, den kvinnliga befattningshavaren tillhört, varvid pensionen beräknas till det belopp, som, då änka ej finnes, utgår från vederbörande pensionsinrättning till barn efter sådan manlig befattningshavare.

Den kvinnliga befattningshavarens avgifter tillföras den tjänstepensionsfond, till vilken hennes avgifter för egen pensionering ingå, för att i fondens räkenskaper särskilt redovisas såsom familjepensionsmedel.

Pension utbetalas av samma myndighet, som verkställer utbetalning av tjänstepensionerna vid det verk eller den stat, den avlidna tillhört, och utgår av de anslag eller de medel, från vilka tjänstepensionerna utbetalas; skolande dessa anslag eller medel härför erhålla gottgörelse från familjepensionsmedlen i vederbörande pensionsfond.

Såsom övergångsbestämmelser gäller, att vid bestämmande av pensionsavgift för den, som redan innehar ordinarie befattning vid kungörelsens ikraftträdande, skall så anses som hade hon inträtt i vederbörande pensionsinrättning vid den tidpunkt, då hon tillträtt ordinarie befattning, och därefter erlagt stadgade avgifter; samt att för den vid kungörelsens ikraftträdande innehavda befattningen avgifter icke utgöras, efter det befattningshavaren med pension avgått från tjänsten.

Därest familjepensionering anses böra komma till stånd för efterlevande efter manlig icke-ordinarie befattningshavare i tjänstemannaställning, synes det de sakkunniga som om bestämmelser motsvarande den, som meddelats genom nyssnämnda kungörelse, borde bliva gällande i fråga om pensionering av efterlevande barn till kvinnliga icke-ordinarie befattningshavare. Vid avvägandet av tjänstepensionsavgiftens belopp för kvinnlig icke-ordinarie befattningshavare enligt enahanda grunder, som nu efter 1925 års riksdags beslut gälla i fråga om kvinnlig ordinarie tjänsteman, utgingo också de sakkunniga från den förutsättningen, att, därest jämväl icke-ordinarie kvinnlig befattningshavare ålades familjepensionsavgifter, dessa delvis skulle användas till täckande av den högre kostnaden för hennes tjänstepensionering. Härtill kommer, att, då även kvinnliga icke-ordinarie befattningshavare i stor utsträckning äro avsedda att rekrytera ordinarie tjänster, det icke kan vara lämpligt att för nämnda befattningshavare tillämpa ett annat system i omhandlade hänseende än för de ordinarie kvinnliga tjänstemännen. Därest emellertid en för statens samtliga förvaltningsområden gemensam, av staten handhavd familjepensionering för såväl ordinarie som icke-ordinarie befattningshavare i tjänstemannaställning skulle komma till stånd, kan lämpligen, såsom ock framgår av de sakkunnigas alternativa förslag till lagar i sådant hänseende, den anordningen träffas, att jämväl kvinnliga befattningshavare inordnas under sagda pensionering.

Annorlunda ställer sig saken beträffande den kvinnliga arbetarpersonal, som enligt vad de sakkunniga ifrågasatt borde erhålla pensionsrätt för efterlevande barn. Sådana kvinnliga arbetare skulle nämligen enligt

De sakkunniga.

de sakkunnigas förslag hava att för tjänstepension erlægga avgifter till belopp, som försäkringstekniskt beräknats med hänsyn till kvinnas högre medellivslängd och lägre pensionsålder, varför något tillskott från av henne erlagda familjepensionsavgifter på sätt förekommer vid tjänstemannapensioneringen icke skulle erfordras. Tillika är att märka, att de kvinnliga arbetarna endast i särskilda undantagsfall befordras till ordinarie tjänst.

Vid nu angivna förhållanden synes det lämpligt, att pensioneringen av efterlevande barn efter kvinnliga arbetare ordnas genom den av de sakkunniga ifrågasatta arbetarfamiljepensionskassan och att härvid kvinnas familjepensionsavgifter sättas lägre än för man med hänsyn till den inkräntare omfattningen av nu omhandlade pensionering.

Sammanfattning.

Vad de sakkunniga i det föregående förordat rörande sättet för familjepensioneringens ordnande för manliga och kvinnliga icke-ordinarie stats-tjänare kan sammanfattas sålunda.

För manlig icke-ordinarie befattningshavare med rätt till tjänstepension beredes familjepensionering av efterlevande änka och barn genom befattningshavarens inträde i vederbörande, för ordinarie tjänstemän nu avsedda änke- och pupillkassa. Kvinnlig icke-ordinarie befattningshavare med rätt till tjänstepension erhåller för efterlevande barn pensionsrätt på enahanda villkor och efter samma grunder, som stadgas i kungörelsen den 18 juni 1925, nr 279.

Skulle det emellertid visa sig omöjligt att på nu angivet sätt lösa familjepensionsfrågan för icke-ordinarie befattningshavare, torde det närmast böra undersökas, huruvida och i vad mån en av staten omhändertagd, gemensam familjepensionering för såväl ordinarie som icke-ordinarie befattningshavare inom statens skilda förvaltningsområden skulle kunna genomföras.

För sådan till arbetarpersonal hänförlig manlig eller kvinnlig anställningshavare, vilken har rätt till tjänstepension, sker familjepensionering av efterlevande barn samt, där fråga är om manlig anställningshavare, jämväl av änka genom en nyinrättad kassa, förslagsvis benämnd »familjepensionskassan för statens arbetarpersonal».

Grunder för beredande av delaktighet för manliga icke-ordinarie befattningshavare i nu befintliga familjepensionskassor.

Enligt vad de sakkunniga i det föregående förordat skulle för beredande av pensionsrätt åt efterlevande efter manlig icke-ordinarie befattningshavare med rätt till tjänstepension den anordningen tills vidare kunna tillämpas, att sådana befattningshavare erhålla delaktighet i befintliga, nu för ordinarie tjänstemän avsedda änke- och pupillkassor. För sådant ändamål erfordras vissa jämkningar i och kompletteringar av de för kassorna gällande reglementena. I sådant hänseende torde sålunda, förutom bestämmelser rörande obligatorisk delaktighet i kassorna för ifrågavarande icke-ordinarie befattningshavare, i vissa fall påkallas föreskrifter angående, bland annat, grunder för beräkning av familjepensionsunderlag och familjepensionsavgifter för dylika befattningshavare.

Vad beträffar den, som efter ikraftträdandet av eventuella bestämmelser i angivna syfte, vinner *första* anställning med tjänstepensionrätt i icke-ordinarie befattning, synes det icke möta några avsevärda svårigheter att bereda sådan befattningshavare delaktighet i vederbörande familjepensionskassa på i stort sett enahanda villkor, som gälla för ordinarie tjänstemän.

En sådan åtgärd skulle sålunda icke påkalla något statsbidrag i fråga om de kassor, där pensionsavgifterna beräknats så, att de täcka hela kostnaden för familjepensioneringen. Vad angår de kassor, vilka åtnjuta statsbidrag till bestridande av pensionskostnaden, kräves visserligen en av det ökade antalet delägare betingad förhöjning av nu utgående statsbidrag, men denna förhöjning blir jämförelsevis obetydlig. Då vidare förpliktelsen för den icke-ordinarie befattningshavaren att erlagga familjepensionsavgifter komme att i så gott som alla fall förknippas med tillträdande av avlöning eller avlöningsförhöjning, skulle för befattningshavaren avgiftsbelastningen även i kassor med retroaktiva eller liknande avgifter, med hänsyn till den oftast relativt låga inträdesåldern, i allmänhet icke bliva över hövan betungande.

Annorlunda gestalta sig förhållandena i fråga om dem, som *redan* innehava icke-ordinarie befattningar vid den tidpunkt, då befattningarna komme att upptagas till delaktighet i vederbörande kassa. Å dessa befattningshavare synas de för ordinarie tjänstemän gällande familjepensionsbestämmelserna icke utan vidare kunna vinna tillämpning.

Även om enahanda avgifter, som gälla för ordinarie tjänstemän, skulle åläggas ifrågavarande icke-ordinarie befattningshavare, skulle dock, vad angår sådan kassa där avgifterna enhetligt bestämts med hänsyn till vissa

antaganden rörande medelåldern vid inträde och befordran, åtminstone i en del fall de normala avgifterna icke i genomsnitt förslå att bereda fulla pensionsförmåner, detta på den grund att dessa befattningshavares verkliga medelålder kan visa sig vara högre än den medelinträdesålder, efter vilken avgifterna bestämts. I dylika fall skulle det sålunda krävas ytterligare statsbidrag utöver vad som kan betingas av delägarantalets ökning.

Inom flertalet kassor är emellertid delägarens avgiftsskyldighet beroende av levnadsåldern vid inträdet i kassan och detta så, att delägarens avgifter bliva större i den mån inträdesåldern överskrider en viss i vederbörande kassas reglemente bestämd levnadsålder. Inom en del kassor tillämpas i detta hänseende det systemet, att vid högre levnadsålder, utöver en till fix procent i förhållande till delaktighetsbeloppet beräknad årsavgift, särskilda retroaktivavgifter utkrävas av delägaren. Vid några kassor åter beräknas förutom särskilda retroaktivavgifter även en viss förhöjning i årsavgiften allt efter den högre levnadsåldern. Att vad nu omhandlade kassor beträffar förplikta de redan i tjänst varande icke-ordinarie befattningshavare, vilka uppnått en högre levnadsålder, att erlægga de avgifter, som motsvara deras inträdesålder, torde icke skäligen kunna ifrågasättas. Avgiftsbelastningen skulle nämligen för ifrågavarande befattningshavare i regeln bliva alltför betungande, särskilt med hänsyn till att för dem avgiftsplikten så gott som undantagslöst icke skulle komma att förbindas med någon förbättrad ställning i avlöningshänseende. I betraktande härav synas avgifterna för nuvarande generation icke-ordinarie befattningshavare böra så begränsas, att de ej bliva högre än de avgifter, som vederbörande befattningshavare skulle hava erlagt, därest han vunnit delaktighet i kassan redan vid första tillträdet av sådan icke-ordinarie befattning, som komme att bliva förenad med rätt till familjepension — detta i nära överensstämmelse med vad som i övergångsbestämmelserna till förenämnda kungörelse den 18 juni 1925, nr 279, stadgats i fråga om kvinnliga ordinarie befattningshavare. I stort sett skulle en dylik begränsning innebära, att inga andra avgifter komme att åläggas sådan delägare än den lägsta årsavgift, som enligt vederbörande kassas reglemente kan ifrågakomma för en innehavare av befattningen.

Dessa sålunda begränsade avgifter förslå självfallet till bestridande av kostnaden för full familjepension endast i fråga om de befattningshavare, som vid pensioneringens ikraftträdande ännu ej överskridit en jämförelsevis låg, av de olika kassornas pensionsgrunder beroende levnadsålder, under det att däremot, om staten icke träder hjälpande emellan, pensionerna för efterlevande efter de befattningshavare, som vid inträde i vederbörande kassa nått en högre ålder, i många fall skulle bliva så obetydliga, att de icke skulle kunna anses fylla med dem avsett ändamål. Att staten i dylika fall skulle tillskjuta vad som erfordras för uppbringande av pensionerna till oavkortade belopp, torde dock med hänsyn till de betydande kostnader, en dylik åtgärd skulle betinga, knappast kunna komma i fråga. Vid nämnda förhållande skulle man kunna tänka sig att från inträde i kassorna utestänga dem, som uppnått en högre ålder, och i stället söka bereda deras efterlevande någon pension genom hänvändelse till riksdagen i varje särskilt fall. Då emellertid, såsom i det föregående omförmålt, enligt de av riksdagen numera godtagna beräkningsgrunderna för understöd till statstjänares efterlevande pension till änka efter avliden arbetare i allmänhet skulle utgå med 384 kronor, oaktat pensionsavgifter

icke erlagts, synes det de sakkunniga med fog kunna ifrågasättas att låta även äldre icke-ordinarie befattningshavare vinna inträde i kassorna, under förutsättning att staten utfyller de i förhållande till avgifterna utgående familjepensionerna så, att de icke komma att understiga visst belopp. Detta minimibelopp torde icke böra för ensam änka sättas lägre än det nyss nämnda eller 384 kronor, varvid dock givetvis hänsyn bör tagas till vad efterlevande i normala fall reglementsenligt äger uppbära. Såsom villkor för att dylik fyllnad skall utgå bör självfallet gälla, att den avlidne vid fränfallet innehade med familjepensionsrätt förenad icke-ordinarie befattning i statens tjänst eller åtnjöt tjänstepension för sådan befattning. Tillika torde skäligen kunna fordras, att befattningshavaren under någon mera avsevärd tid innehaft anställning i statens tjänst. Någon beräkning av statens kostnader för en dylik anordning hava de sakkunniga i frågans nuvarande läge icke kunnat verkställa. Ej heller torde det bliva möjligt för vederbörande kassa att, innan närmare kännedom vunnits rörande vilka icke-ordinarie befattningshavare, som skulle falla under den föreslagna tjänstepensioneringen, kunna beräkna sagda kostnader. I varje fall lärer man emellertid kunna antaga, att det här skulle gälla så pass betydande belopp, att staten knappast kan vara benägen att i form av engångsbidrag till kassorna tillskjuta vad som för ändamålet erfordras. Uppmärksammas må ock, att, då det här gäller befattningshavare, vilka ej sällan frivilligt avgå eller entledigas på grund av personalminskning, kassorna skulle kunna göra obefogade vinster, därest engångsbidrag på förhand utbetalats. Av nu anförda skäl synes en lämpligare utväg vara, att staten, allenast i den mån pensionerna förfalla till betalning, tillskjuter erforderliga belopp. Med ett sådant förfaringssätt skulle statens årliga utgifter för ändamålet till en början småningom stiga för att därefter åter avtaga och slutligen helt upphöra. Emellertid torde även den högsta ifrågakommande årskostnaden icke behöva föranleda några betänkligheter mot en åtgärd i sådant syfte. Då det med undantag för statens pensionsanstalt knappast torde kunna förutsättas, att, om engångsbidrag icke tillförsäkras vederbörande kassa, denna skall garantera större pensioner än som motsvara pensionsavgifterna, synes lämpligen den anordningen böra träffas, att utbetalning av tillskottsbeloppen sker i samma ordning som i kungörelsen den 17 maj 1923, nr 203, stadgats i fråga om pensionstillägg till statstjänares efterlevande änkor och barn.

Vid ordnandet av de icke-ordinarie befattningshavarnas familjepensionering genom de befintliga pensionskassorna bör vidare följande förhållande uppmärksammas. I de sakkunnigas förslag till civil tjänstepensionslag har intagits ett stadgande därom, att beträffande ordinarie tjänsteman, som är förordnad till innehavare av icke-ordinarie befattning med högre tjänstepensionsunderlag än det för den ordinarie tjänsten gällande, skola i tjänstepensionshänseende tillämpas de för den icke-ordinarie befattningen givna bestämmelser. Då innehavare av icke-ordinarie befattning skulle medföra delaktighet i vederbörande familjepensionskassa, torde därav i allmänhet utan vidare följa, att vid nyss nämnt förordnande i familjepensionshänseende kommer att gälla vad som för sådan icke-ordinarie befattning må bliva bestämt. Vid eventuell återgång till den ordinarie tjänsten synes det lämpligen böra överlämnas åt befattningshavaren att efter eget val bestämma, huruvida de för den ordinarie eller den icke-ordinarie befattningen gällande bestämmelserna skola tillämpas.

För beredande av sådan valfrihet krävas emellertid för vissa kassor kompletterande reglementsbestämmelser.

De allmänna grunder för beredande av familjepension åt efterlevande efter icke-ordinarie befattningshavare, som i det föregående antytts, kunna sammanfattas sålunda.

1) I den mån icke-ordinarie befattningar förenas med tjänstepensionsrätt, upptagas de till delaktighet i vederbörande familjepensionskassa enligt samma grunder, som gälla för ordinarie tjänster.

2) Beträffande ordinarie tjänsteman, som är förordnad till innehavare av icke-ordinarie befattning och på grund därav icke uppehåller den ordinarie tjänsten, skola, därest för den icke-ordinarie befattningen gäller ett högre familjepensionsunderlag än för den ordinarie tjänsten, tillämpas de för den icke-ordinarie befattningen gällande bestämmelserna, med rätt för tjänstemannen att vid återgång till den ordinarie tjänsten efter eget val bibehållas vid det högre familjepensionsunderlaget eller övergå till det med den ordinarie tjänsten förenade underlaget.

3) För den, som efter de nya familjepensionsbestämmelsernas ikraftträdande vinner första anställning i icke-ordinarie befattning, vilken är upptagen till delaktighet i familjepensionskassa, skola gälla motsvarande bestämmelser som för ordinarie tjänsteman.

4) För den, som innehar icke-ordinarie befattning vid den tidpunkt, då befattningen upptages till delaktighet i familjepensionskassa, och som då icke uppnått sådan ålder, att den lägsta för befattningen gällande årsavgiften är otillräcklig för bestridande av kostnaden för de med befattningen förenade familjepensionsförmånerna, skola likaledes gälla motsvarande bestämmelser som för ordinarie tjänsteman, dock med iakttagande att sådan befattningshavare för den befattning, han då innehar, icke skall vara skyldig erlägga annan avgift än nämnda årsavgift.

5) Den, som innehar icke-ordinarie befattning vid ovan angivna tidpunkt och som då redan uppnått sådan ålder, som under punkt 4 sägs, skall för den befattning, han då innehar, ävensom för annan med delaktighet i samma kassa förenad icke-ordinarie befattning, till vilken han sedermera må övergå, icke erlägga annan avgift än den lägsta för befattningen ifrågakommande årsavgiften; och skall familjepensionsunderlaget bestämmas till det belopp, som försäkringstekniskt motsvarar värdet av den sålunda påförda avgiften.

6) Därest det enligt punkt 5 reducerade familjepensionsunderlaget understiger 384 kronor, skall av statsmedel utgå särskilt pensionstillägg till så stort belopp, att pensionen från kassan jämte pensionstillägget motsvarar en efter ett familjepensionsunderlag av 384 kronor beräknad pension, dock med iakttagande att vad vederbörande sålunda äger uppbära högst må uppgå till beloppet av den pension, som skulle från kassan hava utgått, i händelse någon reduktion icke ifrågakommit.

Såsom villkor för beredande av dylikt pensionstillägg skall emellertid gälla, att den avlidne vid frånfallet innehade med familjepensionsrätt förenad icke-ordinarie befattning i statens tjänst eller åtnjöt tjänstepension för sådan befattning samt att tillika antalet tjänstår i tjänstepensionshänseende för honom då uppgick till minst tio.

De icke-ordinarie befattningshavarna böra uppenbarligen fördelas på de olika kassorna enligt samma grunder, som gälla för de ordinarie tjänstemännen. Den enda grupp icke-ordinarie befattningshavare, beträffan-

de vilken tvekan angående valet av kassa synes kunna uppstå, utgöres av de vid marinen anställda månadslönarna och de med dem jämförliga icke-ordinarie befattningshavare vid armén och flygvapnet. Enligt de sakkunnigas förslag till civil tjänstepensionslag skulle sagda befattningshavare, i den mån Konungen beslutar, bliva underkastade nämnda lag. Därest tjänstepensioneringen av ifrågavarande befattningshavare kommer att bliva ordnad genom den civila tjänstepensionslagen, ligger det måhända närmast till hands, att familjepensioneringen ombesörjes genom civilstatens änke- och pupillkassa, vilken för närvarande omhänderhar familjepensioneringen beträffande den del av försvarsväsendets civila personal, som är underkastad 1907 års civila pensionslag. Då det emellertid icke synes uteslutet, att civilstatens änke- och pupillkassas fullmäktige kunna komma att avböja upptagande till delaktighet av månadslönare och andra med dem likställda befattningshavare vid försvarsväsendet, synes man lämpligen alternativt böra förutsätta, att familjepensioneringen beträffande nämnda personalgrupper omhändertages av de militära familjepensionskassorna. Härför talar även den omständigheten, att vissa månadslönare vid marinen redan äro — om än efter eget val — delaktiga i flottans pensionskassa.

Till ytterligare belysning av det nu anförda angivas här nedan, vad avser varje särskild kassa, de åtgärder, som förslagsvis skulle kunna vidtagas för beredande av delaktighet åt icke-ordinarie befattningshavare i enlighet med de antydda allmänna grunderna.

I. Statens järnvägars änke- och pupillkassa.

Såsom delägare upptages manlig befattningshavare, som anställs i sådan icke-ordinarie befattning vid statens järnvägar, med vilken rätt till tjänstepension är förenad.

I samband härmed behöva stadgandena rörande bestämmande av pensions grundbelopp kompletteras, så att de bliva tillämpliga å icke-ordinarie befattningar.

Då nuvarande reglemente synes inrymma erforderliga bestämmelser, i anslutning till de i det föregående angivna grunderna, beträffande sådan ordinarie tjänsteman, som från högre icke-ordinarie befattning återgår till ordinarie tjänst, torde kompletterande föreskrifter i sådant avseende icke vara av behovet påkallade.

Den för närvarande lägsta ifrågakommande årsavgiften utgör 3.5 procent av slutavlöningen å A-ort. Pensions grundbelopp är exempelvis för 1:a—7:e lönegraderna 25 procent av samma avlöning. Enligt de inom kassan tillämpade beräkningsgrunderna torde sagda avgift, vilken utgår under hela tjänstetiden, för nämnda lönegrader förslå till bestridande av kostnaden för full pension i fall, då inträdesåldern är lägre än omkring 29 år. Motsvarande åldersgräns torde bliva omkring 35 år för 29:e—30:e lönegraderna, där pensions grundbelopp är 20 procent av avlöningen.

I särskilda övergångsbestämmelser synes kunna föreskrivas ungefär följande:

Reglementet skall äga tillämpning jämväl å den, som vid tidpunkten för de nya familjepensionsbestämmelsernas ikraftträdande innehar med tjänstepensionsrätt förenad icke-ordinarie befattning, dock med undantag för den, som vid sagda tidpunkt överskridit 50 levnadsår och då ej

har pensionsberättigade anhöriga. Härvid skola nedan angivna föreskrifter iakttagas.

a) Den, som inträder i kassan, erlägger ej vare sig inträdes- eller retroaktivavgift.

b) För den, som vid ifrågavarande tidpunkt uppnått en levnadsålder av 29—35 år, allt efter lönegrad, skall, så länge han innehar med tjänstepensionsrätt förenad icke-ordinarie befattning, årsavgiften utgå med 3.5 procent av avlöningen. Har han icke före sitt fränfalle tillträtt ordinarie tjänst, skall familjepensionens grundbelopp reduceras enligt särskild tabell till vad som försäkringstekniskt motsvarar den sålunda bestämda avgiften. Tillträder han ordinarie tjänst, anses han såsom nyinträdande i kassan, varvid dock å föreskrivna inträdes- och retroaktivavgifter samt i förekommande fall även å årsavgiften avräknas värdet av de under icke-ordinarietiden erlagda avgifterna.

II. Telegrafverkets änke- och pupillkassa.

Skyldighet att vara delägare i kassan ålägges manlig innehavare av sådan icke-ordinarie befattning vid telegrafverket, som är förenad med rätt till tjänstepension.

I samband härmed kompletteras bestämmelserna rörande avgifts- och pensionsbelopp, så att de bliva tillämpliga å icke-ordinarie befattningar.

För att ordinarie tjänsteman, som efter förordnande å högre icke-ordinarie befattning återgår till sin ordinarie tjänst, skall erhålla valfrihet i fråga om pensionsbeloppet, krävas vissa särskilda bestämmelser.

Avgifterna, som endast utgöras av årsavgifter utgående under i regeln 30 år, äro i kassans reglemente angivna med bestämt belopp för varje särskild lönegrad och äro sålunda oberoende av åldern vid inträde i kassan. Likaledes äro pensionsbeloppen bestämda för varje särskild lönegrad. För exempelvis 5:e lönegraden är avgiften 90 kronor för år och pension för ensam änka 615 kronor. Enligt de inom kassan tillämpade beräkningsgrunderna torde sagda avgift förslå till bestridande av kostnaden för full pension i fall, då inträdesåldern är lägre än omkring 21 år. Motsvarande åldersgräns synes vara omkring 27 år för 30:e lönegraden, där avgiften är 378 kronor för år och änkepensionen 1950 kronor.

I övergångsbestämmelserna skulle kunna meddelas föreskrifter av ungefär nedanstående innehåll:

Reglementet skall äga tillämpning jämväl å den, som vid tidpunkten för de nya familjepensionsbestämmelsernas ikraftträdande innehar med tjänstepensionsrätt förenad icke-ordinarie befattning. Härvid skall iakttagas följande.

För den, som vid sagda tidpunkt uppnått en levnadsålder av 21—27 år, allt efter lönegrad, skall gälla, att, så länge han innehar sådan befattning, pensionsavgift ej utgår för längre tid än till pensionsåldern. Har han icke före sitt fränfalle tillträtt ordinarie tjänst, skall familjepensionsbeloppet enligt särskild tabell reduceras till vad som försäkringstekniskt motsvarar den sålunda föreskrivna avgiften. (Eventuellt skulle kunna ifrågasättas att inskränka förenämnda pensionsreduktion att gälla allenast efterlevande efter sådan icke-ordinarie befattningshavare, vilkens levnadsålder vid inträdet i kassan understiger pensionsåldern med mindre än trettio år.)

III. Tullstatens enskilda pensionsinrättning.

Den, som tillträder med tjänstepensionsrätt förenad icke-ordinarie befattning vid tullverket, förpliktas, om han är man, att deltaga i pensionsinrättningen.

Det må erinras, att de ordinarie tjänster vid tullverket, som tillsätts genom förordnande på viss tid, i motsats till vad fallet är beträffande motsvarande tjänster inom andra förvaltningsområden icke äro förenade med familjepensionsrätt. I sammanhang med beredande av delaktighet i pensionsinrättningen åt icke-ordinarie befattningshavare torde motsvarande åtgärd böra vidtagas i fråga om nämnda ordinarie tjänstemän.

Då nuvarande reglemente synes inrymma erforderliga bestämmelser för beredande av valfrihet i fråga om familjepensionsunderlag och avgift vid återgång till ordinarie tjänst från högre icke-ordinarie befattning, torde härutinnan icke påkallas något tillägg.

Den för närvarande lägsta ifrågakommande årsavgiften utgör 3 procent av tjänstepensionsunderlaget. Årsavgiften utgår under hela livstiden. Familjepensionsunderlaget utgör 20 procent av tjänstepensionsunderlaget. Med tillämpning av civilstatens änke- och pupillkassas efter 4 procent beräknade familjepensionsvärde och, beträffande avgiftsvärdena, av ålderdomsförsäkringskommitténs livräntevärden (4 procent) torde förenämnda, under hela livstiden utgående lägsta årsavgift förslå till bestridande av kostnaden för full pension i fall, då inträdesåldern är lägre än omkring 28 år. Förutsättes emellertid, att avgiftsbetalningen upphör vid en till 65 år antagen pensionsålder, torde motsvarande åldersgräns bliva omkring 26 år.

De särskilda övergångsbestämmelserna torde böra hava i huvudsak följande innebörd:

Reglementet skall äga tillämpning jämväl å den, som vid tidpunkten för de nya familjepensionsbestämmelsernas ikraftträdande innehar med tjänstepensionsrätt förenad icke-ordinarie befattning.

Härvid skola iakttagas nedan angivna föreskrifter.

a) Åldersavgift och bottenpenning erläggas icke vid inträde i pensionsinrättningen.

b) Beträffande den, som vid förenämnda tidpunkt uppnått en levnadsålder av 26 år, skall gälla, att, så länge han innehar dylik icke-ordinarie befattning, annan avgift icke erlægges än årsavgift med 3 procent av tjänstepensionsunderlaget och att årsavgiften ej utgår för längre tid än till pensionsåldern. Har han icke före sitt frånfälle tillträtt ordinarie tjänst, reduceras familjepensionsunderlaget enligt särskild tabell till vad som försäkringstekniskt motsvarar nyss angivna avgift. Tillträder han ordinarie tjänst, skall å föreskriven åldersavgift och bottenpenning samt i förekommande fall även å årsavgiften avräknas värdet av de under icke-ordinarietiden erlagda avgifterna.

IV. Universitetets i Uppsala pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn.

Alla vaktbetjäningen ej tillhörande icke-ordinarie manliga ämbets- och tjänstemän vid Uppsala universitet, vilka för sin befattning äga rätt till tjänstepension och som uppbära avlöning å universitetets stat, böra förpliktas att ingå såsom delägare i pensionsinrättningen.

För det fall, att ordinarie tjänsteman återgår till sin ordinarie tjänst efter att hava innehaft högre icke-ordinarie befattning, bör reglementet kompletteras med i sådant hänseende erforderliga bestämmelser.

Årsavgiften är bestämd till 15 procent av delaktighetsbeloppet, vilket utgör 12 procent av avlöningsförmånerna. Avgiften utgår under hela livstiden. Vid antagande av enahanda beräkningsgrunder, som ovan angivits i fråga om tullstatens enskilda pensionsinrättning, torde årsavgiften förslå till bestridande av kostnaden för full pension i fall, då inträdesåldern är lägre än omkring 28 år.

Såsom övergångsbestämmelser torde ungeför följande böra stadgas:

Reglementet skall äga tillämpning jämväl å den, som vid tidpunkten för de nya pensionsbestämmelsernas ikraftträdande innehar med tjänstepensionsrätt förenad icke-ordinarie befattning, dock med iakttagande av nedan angivna föreskrifter.

För den, som vid nyssnämnda tidpunkt uppnått 28 levnadsår, skall, så vitt han icke övergår till ordinarie befattning, gälla, att icke annan avgift erlägges än årsavgift, vilken beräknas till 15 procent av det för befattningen i allmänhet gällande delaktighetsbeloppet, att årsavgiften icke utgår för längre tid än till pensionsåldern samt att delaktighetsbeloppet för honom reduceras enligt särskild tabell till vad som försäkringstekniskt motsvarar sådan avgift. Tillträder han ordinarie tjänst, skall han anses såsom nyinträdande i pensionsinrättningen, varvid dock å den honom åliggande retroaktivavgiften avräknas värdet av de avgifter, som erlagts under icke-ordinarietiden.

V. Vaktbetjäningens vid Uppsala universitet pensionsinrättning för änkor och barn.

Reglementsbestämmelserna för denna pensionsinrättning äro visserligen så avfattade, att de skulle kunna avse även icke-ordinarie befattningshavare tillhörande vaktbetjäningen. Det torde dock böra uttryckligen angivas, att dylika icke-ordinarie manliga befattningshavare med rätt till tjänstepension skola vara skyldiga att såsom delägare ingå i pensionsinrättningen.

Då avgifter och familjepensionsbelopp äro desamma för alla delägare i inrättningen, erfordras icke någon särskild bestämmelse i fråga om tjänsteman, som återgår till ordinarie tjänst efter att hava varit innehavare av högre icke-ordinarie befattning.

Enda förekommande avgift är en årsavgift av 48 kronor, som utgår under hela tjänstetiden. Pension för änka ensam utgår »i mån av tillgängliga medel» med 320 kronor. Med tillämpning av de i det föregående angivna beräkningsgrunderna finnes, att avgiften torde förslå till bestridande av kostnaden för pension till nämnda belopp i fall, då inträdesåldern är lägre än omkring 27 år.

Såsom övergångsbestämmelser torde böra stadgas följande.

Reglementet skall äga tillämpning jämväl å den, som vid tidpunkten för de nya familjepensionsbestämmelsernas ikraftträdande innehar med tjänstepensionsrätt förenad icke-ordinarie befattning. Därvid skall iakttagas, att familjepensionen efter den, som vid sagda tidpunkt uppnått 27 levnadsår, skall, om han icke före sitt frånfalle tillträtt ordinarie tjänst, reduceras enligt särskild tabell till vad som försäkringstekniskt motsvarar avgiften.

VI. Pensionsinrättningen för änkor och barn efter befattningshavare vid universitetet i Lund.

Skyldighet att vara delaktig uti ifrågavarande pensionsinrättning bör åläggas manlig innehavare av sådan icke-ordinarie befattning med avlöning å Lunds universitets stat, med vilken rätt till tjänstepension är förenad.

För den händelse så må anses erforderligt, torde föreskrifter i förut angivet syfte böra meddelas beträffande den, som, efter att hava varit förordnad till innehavare av högre icke-ordinarie befattning, återgår till ordinarie tjänst.

Den enda förekommande avgiften är en årsavgift av 22 procent utav delaktighetsbeloppet, vilken avgift utgår under hela tjänstetiden och även därefter, så länge delägaren har pensionsberättigade anhöriga. Delaktighetsbeloppet utgör 20 procent av avlöningsförmånerna »i högsta lönegraden».

Vid tillämpning av förut angivna beräkningsgrunder och under antagande, att årsavgiften upphör vid 67 års ålder, befinnas avgifterna förslå till täckande av kostnaderna för fulla pensionsförmåner i fall, då inträdesåldern är lägre än omkring 37 år.

I särskilda övergångsbestämmelser torde böra föreskrivas ungefär följande.

Reglementet skall äga tillämpning jämväl å den, som vid tidpunkten för de nya bestämmelsernas ikraftträdande innehar med tjänstepensionsrätt förenad icke-ordinarie befattning, dock med iakttagande av nedan angivna föreskrifter.

För den, som vid nyssnämnda tidpunkt uppnått 37 levnadsår, skall, så vitt han icke övergår till ordinarie befattning, gälla, att årsavgiften skall beräknas till 22 procent av det för befattningen i allmänhet gällande delaktighetsbeloppet, att avgiften ej utgår för längre tid än till pensionsåldern samt att delaktighetsbeloppet reduceras enligt särskild tabell till vad som försäkringstekniskt motsvarar årsavgiften.

VII. Statens pensionsanstalt.

De rättigheter och skyldigheter, som med avseende å familjepensioneringen stadgas i de allmänna bestämmelserna i statens pensionsanstalts reglemente, torde jämväl böra tillkomma manliga innehavare av icke-ordinarie lärare- och liknande befattningar vid de statens läroanstalter, vilkas motsvarande ordinarie personal är skyldig att erlægga familjepensionsavgifter till anstalten, ävensom innehavare av icke-ordinarie befattningar vid pensionsanstalten, allt i den mån de icke-ordinarie befattningarna äro förenade med rätt till tjänstepension.

För att den, som från icke-ordinarie befattning återgår till lägre ordinarie tjänst, må äga valfrihet i fråga om familjepensionsavgift och familjepensionsunderlag, erfordras särskilda bestämmelser.

Enda förekommande pensionsavgift att erläggas av manlig befattningshavare är en årsavgift motsvarande 4 procent av det högsta för befattningen gällande tjänstepensionsunderlaget. Denna avgift utgår under tjänstetiden. Familjepensionsunderlaget utgör ett belopp, som med 300 kronor överstiger 20 procent av nämnda tjänstepensionsunderlag.

Den föreskrivna avgiften torde, enligt de inom anstalten tillämpade beräkningsgrunderna och under antagande av en pensionsålder av 65 år, kunna för lönegrad B 5 förslå till täckande av kostnaden för fulla pensionsförmåner i fall, då inträdesåldern är lägre än omkring 19 år. Motsvarande åldersgräns för lönegrad B 30 torde bliva omkring 28 år. Det vill med andra ord synas som om reduktion av familjepensionsunderlaget måste, praktiskt taget, i varje fall ske, om avgiften skall kunna täcka pensionskostnaden.

I särskilda övergångsbestämmelser torde, i anslutning till de i det föregående angivna allmänna grunderna, föreskrifter böra meddelas angående försäkringsteknisk reduktion av pension åt efterlevande efter nuvarande generation icke-ordinarie befattningshavare.

VIII. Arméns änke- och pupillkassa.

Såsom i det föregående blivit antytt, skulle det kunna tänkas, att civila eller civilmilitära icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet befinnas böra i familjepensionshänseende tillhöra någon av de militära pensionskassorna. I sådant fall torde i reglementet för arméns änke- och pupillkassa böra stadgas, att en var, som tillträder med rätt till tjänstepension förenad icke-ordinarie befattning vid arméns eller flygvapnets förråd, verkstäder eller fabriker eller vid rullföringsexpedition, skall, om han är man, därigenom bliva delägare i kassan.

För nuvarande delägare gäller, att statsbidrag, avgifter och pensionsbelopp avpassas efter de avlöningsbelopp, efter vilka fyllnadspensionerna beräknas. I fråga om icke-ordinarie befattningshavare synas lämpligen tjänstepensionsunderlagen böra träda i stället för nämnda avlöningsbelopp.

Därest det på grund av förändrade avlöningsbestämmelser skulle kunna inträffa, att en ordinarie tjänsteman förordnas till innehavare av högre icke-ordinarie befattning, torde i sagda reglementet böra, i anslutning till vad i det föregående antytts, meddelas föreskrifter i familjepensionshänseende beträffande dylik tjänsteman, som återgår till sin ordinarie tjänst.

Vid tillämpning av grunderna i reglementet å den icke-ordinarie personalen skulle årsavgiften utgöra 3.5 procent av tjänstepensionsunderlaget och pensionsbeloppet för ensam änka uppgå till i allmänhet 26 procent av samma underlag. Enligt reglementet erläggas årsavgiften under hela tjänstetiden.

Under antagande av en genomsnittlig pensionsålder av 65 år och med tillämpning av i det föregående angivna beräkningsgrunder torde förenämnda årsavgift förslå till bestridande av kostnaden för full pension i fall, då inträdesåldern är lägre än omkring 24 år.

I övergångsbestämmelserna för nuvarande generation icke-ordinarie befattningshavare skulle med hänsyn härtill kunna föreskrivas ungefär följande:

Reglementet skall äga tillämpning jämväl å den, som vid tidpunkten för de nya familjepensionsbestämmelsernas ikraftträdande innehar med tjänstepensionsrätt förenad icke-ordinarie befattning.

Härvid skola iakttagas nedan angivna föreskrifter.

a) Retroaktivavgift och befordringsavgift erläggas icke vid inträde i kassan.

b) Den, som vid förenämnda tidpunkt uppnått en levnadsålder av 24 år, skall, så länge han innehar ovan angiven befattning, icke erlägga annan avgift än årsavgift. Har han icke före sitt frånfalle tillträtt ordinarie tjänst, reduceras pensionen enligt särskild tabell till vad som försäkringstekniskt motsvarar sagda avgift. Tillträder han ordinarie tjänst, skall han anses såsom nyinträdande i kassan, varvid dock å föreskrivna retroaktiv- och befordringsavgifter avräknas värdet av de under icke-ordinarie tiden erlagda avgifterna.

IX. Flottans pensionskassa.

Därest flottans pensionskassa skulle komma att tagas i anspråk för beredande av pension åt efterlevande efter icke-ordinarie befattningshavare vid marinen, bör i reglementet för flottans pensionskassa stadgas, att en var man, vilken innehar med rätt till tjänstepension förenad icke-ordinarie anställning såsom månadslönare vid marinen eller såsom sjörullföringsbiträde, skall hava skyldighet att för beredande av gratial åt efterlevande inträda såsom delägare i flottans pensionskassa.

För den händelse ordinarie tjänsteman efter förordnande å högre icke-ordinarie befattning skulle kunna återgå till sin förra tjänst, bör för sådant fall meddelas föreskrift rörande hans ställning i familjepensionshänseende.

Årsavgiften utgör 13.5 procent av gratialet och utgår i allmänhet till 55 års ålder. Denna avgift torde knappast för någon i praktiken förekommande inträdesålder förslå till bestridande av kostnaden för reglements enligt gratial.

De erforderliga övergångsbestämmelserna synas böra hava ungefär följande innehåll:

Reglementet skall äga tillämpning jämväl å den, som vid de nya familjepensionsbestämmelsernas ikraftträdande innehar med tjänstepensionsrätt förenad icke-ordinarie befattning och vid nämnda tidpunkt icke uppnått den levnadsålder, vid vilken skyldighet att erlägga årsavgift upphör enligt reglementet.

Härvid skola nedan angivna föreskrifter iakttagas.

Så länge delägaren innehar med tjänstepensionsrätt förenad icke-ordinarie befattning, utgår allenast årsavgift. Har han icke före sitt frånfalle tillträtt ordinarie tjänst, skall gratialet enligt särskild tabell reduceras till vad som försäkringstekniskt motsvarar årsavgiften. Tillträder han ordinarie tjänst, anses han såsom nyinträdande i kassan, varvid dock å föreskriven retroaktivavgift avräknas värdet av de under icke-ordinarietiden erlagda avgifter.

I fråga om familjepensionsrätt för de månadslönare, vilka redan vunnit delaktighet i flottans pensionskassa, må hänvisas till vad i sådant hänseende anförts i de sakkunnigas betänkande med förslag till ny civil pensionslag m. m. (Statens off. utr. 1927: 8) sid. 26 och 164.

X. Civilstatens änke- och pupillkassa.

Till delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa bör förpliktas manlig innehavare av sådan civil icke-ordinarie befattning med rätt till tjänstepension, med vilken ej är förenad skyldighet att för beredande av pen-

sion åt änka och barn erlägga avgifter till annan av staten inrättad eller understödd familjepensionskassa eller till statens pensionsanstalt.

Eventuellt skulle därvid till delaktighet upptagas icke-ordinarie befattningshavare vid arméns och flygvapnets förråd, verkstäder och fabriker samt månadslönare vid marinen ävensom rullförings- och sjöruddföringsbiträden.

För att den, som från högre icke-ordinarie befattning återgår till lägre ordinarie tjänst, skall erhålla valfrihet i fråga om delaktighetsbeloppet, kräves en komplettering av bestämmelserna i kassans reglemente.

Årsavgiften utgör 16.8 procent av delaktighetsbeloppet och utgår till 67 års ålder. Delaktighetsbeloppet utgör 27.5 procent av tjänstepensionsunderlaget. Årsavgiften förslår enligt de inom kassan tillämpade beräkningsgrunderna till täckande av kostnaden för full pension i fall, då inträdesåldern är lägre än 29 år.

Övergångsbestämmelser av följande innehåll torde böra meddelas:

Utan hinder av stadgandet i § 5 i kassans reglemente skall en var man, som vid den tidpunkt, då vederbörande icke-ordinarie befattning upptages till delaktighet i kassan, är innehavare av befattningen — även om han då uppnått en ålder av 60 år — vara förpliktad till delaktighet. Beträffande den, som vid nämnda tidpunkt uppnått 29 levnadsår, skall, så vitt han icke övergår till ordinarie befattning, gälla, att icke annan avgift erlägges än årsavgift, vilken beräknas till 16.8 procent av det för befattningen i allmänhet gällande delaktighetsbeloppet samt att delaktighetsbeloppet enligt särskild tabell reduceras till vad som försäkrings-tekniskt motsvarar årsavgiften.

Grunder för beredande av familjepension åt efterlevande efter fast anställda arbetare i statens tjänst.

Såsom i det föregående omförmäls, skulle familjepensioneringen för efterlevande efter fast anställda arbetare i statens tjänst enligt de sakkunnigas mening böra ordnas genom inrättandet av en för sådant ändamål avsedd, för hela statsförvaltningen gemensam pensionskassa, familjepensionskassan för statens arbetarpersonal, vilken skulle stå under förvaltning av statens pensionsanstalt.

För att mera i detalj angiva, huru berörda familjepensionering skulle kunna ordnas, hava de sakkunniga uppgjort ett utkast till kungörelse i ämnet, vilket såsom bilaga B är bifogat detta betänkande. Den närmare redogörelsen för de principer, som synts de sakkunniga böra läggas till grund för nu ifrågakarande familjepensionering, torde lämpligen kunna ske i form av en specialmotivering till vissa paragrafer i sagda författningsutkast.

Rätt till familjepension under de villkor och med de inskränkningar, som i kungörelsen angivas, skulle tillkomma änka och efterlevande barn efter den, som vid sin död innehar eller tidigare innehaft sådan med tjänstepensionsrätt förenad anställning, som avses i de av de sakkunniga framlagda förslagen till kungörelser angående rätt till tjänstepension för fast anställda arbetare i statens tjänst. Därest vissa grupper fast anställda arbetare, såsom exempelvis fodermarskar, stallbetjänte m. fl. vid hingstdepåerna, skulle komma att genom Kungl. Maj:ts beslut uteslutas från dylik tjänstepensionsrätt, bleve de därigenom även ställda utom nu ifrågakarande familjepensionsförfattnings tillämplighetsområde.

I familjepensionshänseende skulle de anställningshavare, å vilka föresvarande kungörelse skulle äga tillämpning, fördelas i olika grupper, motsvarande de särskilda kategorier, till vilka anställningshavarna i tjänstepensionshänseende äro att hänföra.

I likhet med vad som föreslagits beträffande tjänstepensionsunderlagen för nu ifrågakarande anställningshavare synes lägre *familjepensionsunderlag* böra gälla för kvinna än för man.

Familjepensionsunderlagen torde lämpligen kunna bestämmas till belopp, motsvarande ungefär $\frac{2}{3}$ av tjänstepensionsunderlagen, detta i anslutning till vad som enligt reglementena för änke- och pupillkassorna vid telegrafverket och statens järnvägar gäller i fråga om manliga ordinarie tjänstemän i lägre lönegrader.

I enlighet härmed skulle familjepensionsunderlagens belopp bliva för manliga icke-yrkesutbildade arbetare 540 kronor, för manliga yrkesarbetare 630 kronor och för arbetsledande förmän 720 kronor samt för kvinnliga anställningshavare respektive 420 kronor, 480 kronor och 540 kronor.

För bestämmande av *familjepensionsavgifternas* storlek äro följande faktorer grundläggande, nämligen civilståndsförhållanden och barnfrekvens, familjepensionsunderlagens belopp, den levnadsålder, då pensionsavgifter börja erläggas (inträdesåldern), ävensom den tidrymd, varunder dessa avgifter i normala fall utgå.

Vid all på obligatorisk delaktighet byggd, genom statens försorg anordnad familjepensionering grundar sig beräkningen av avgifternas belopp på vissa antaganden rörande civilståndsförhållandena och barnfrekvensen i medeltal för de grupper anställningshavare, pensioneringen omfattar. Avgifterna beräknas sålunda lika för gifta och ogifta.

Hänsyn till familjepensionsunderlagets storlek har helt naturligt i allmänhet tagits på det sätt, att pensionsavgifterna gjorts proportionella mot nämnda underlag.

I fråga om den inverkan, inträdesåldern må böra öva vid pensionsavgifternas bestämmande, har i stort sett ettdera av följande två system funnit användning. Antingen har man låtit avgiftsprocenten på ett eller annat sätt, i vissa fall genom utkrävande av retroaktivavgifter, variera med den verkliga inträdesåldern eller ock har man, med utgångspunkt från en beräknad genomsnittlig inträdesålder för alla i pensioneringen delaktiga befattningshavare inom viss grupp, tillämpat en enhetlig avgiftsprocent för alla till gruppen hörande.

Visserligen medför det förra systemet en något större trygghet än det senare, när man därvid blir oberoende av de ekonomiska konsekvenserna av en eventuell förskjutning uppåt av den genomsnittliga inträdesåldern, varjämte detta system innebär en i viss mån rättvisare fördelning av avgiftsbördan för olika anställningshavare. Dessa fördelar torde dock, då det gäller arbetarpersonal, vara av mindre betydelse. Någon mera väsentlig förskjutning just i ogymsam riktning av medelinträdesåldern torde nämligen knappast vara att befara under tidrymderna mellan de i varje fall erforderliga, periodiskt återkommande försäkringstekniska utredningarna angående pensioneringens ställning. Ej heller synas beträffande de olika anställningshavarna avvikelserna från nyssnämnda ålder kunna antagas vara så stora, att en varierande avgiftsprocent kan anses påkallad med hänsyn till önskvärdheten av en rättvis avgiftsbelastning. Ett avgiftssystem med avgifter, varierande efter vederbörandes ålder vid första anställning och vid befordran, förorsakar å andra sidan ett ej oväsentligt tyngre förvaltningsarbete än om genomsnittlig avgiftsprocent tillämpas, vartill komma vissa svårigheter att vid eventuella avbrott i anställningen bestämna de avgifter, som vid återinträde rätteligen böra påföras.

Vid nu antydda förhållanden synes det lämpligast, att alla arbetare inom samma grupp påföras pensionsavgifter, beräknade efter samma avgiftsprocent. Begränsas därjämte, för vinnande bland annat av överensstämmelse med de i fråga om tjänstepensioneringen föreslagna avgiftsbestämmelserna, antalet år för avgifters erläggande (avgiftsår) till i regeln 30, torde kravet på en rättvis avgiftsfördelning bliva skäligen tillgodssett. I varje fall synes avgiftsskyldigheten böra upphöra, då anställningshavaren avgår, vare sig med eller utan pension.

Den under nu angivna förutsättningar för täckande av pensioneringskostnaden erforderliga genomsnittsavgiften, uttryckt i procent av familjepensionsunderlaget, kan ej bestämmas utan en ingående försäkringsteknisk utredning, som vid nu ifrågavarande förberedande undersökning ansetts ej böra verkställas. Någon ledning för bedömning av storleken av sagda avgift får man dock av den av 1921 års pensionskommitté i dess betänkande den 30 november 1925 angående pensionering av till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen (sid. 40) omförmälda, inom statens pensionsanstalt verkställda undersökning, vilken giver vid handen, att en årlig avgift motsvarande 16 procent av familjepensionsunderlaget skulle förslå för täckande av kostnaderna för den av sagda kommitté föreslagna pensioneringen av änkor och barn efter manliga arbetare inom nämnda förvaltningsområden. Som därvid avgiften förutsatts utgå under hela tjänstetiden men i nu förevarande fall en begränsning av avgiftstiden till 30 år antagits, bjuder emellertid försiktigheten att räkna med en något högre avgift, möjligen 18 procent av familjepensionsunderlaget.

Sättes sålunda avgiftsprocenten till 18, bliva, under antagande av de i det föregående för manliga anställningshavare ifrågasatta familjepensionsunderlagen, avgifterna respektive 97 kronor 20 öre, 113 kronor 40 öre och 129 kronor 60 öre. Av praktiska skäl förutsätts familjepensionsavgifterna bliva i likhet med tjänstepensionsavgifterna avrundade till närmaste med tre i helt krontal delbara tal eller till respektive 96, 114 och 129 kronor.

Vad beträffar de erforderliga avgifterna för kvinnliga arbetare, bliva dessa, såsom tidigare framhållits, jämförelsevis obetydliga. Enligt vad som framgår av det av de s. k. centraliseringssakkunniga den 3 november 1917 angivna betänkandet skulle för kvinnliga anställningshavare den erforderliga familjepensionsavgiften utgöra omkring 0.3 procent av familjepensionsunderlaget. Då nämnda avgiftsbelopp beräknats under förutsättning, att pension för ett ensamstående barn utgår med halva familjepensionsunderlaget, under det att i förevarande fall antages, att sådan pension, såsom förhållandet är inom statens järnvägars och civilstatens änke- och pupillkassor, skall utgå med hela pensionsunderlaget, bör sistnämnda avgift i det närmaste fördubblas. Möjligen kan ytterligare ökning anses böra ifrågakomma, när centraliseringssakkunnigas beräkningar avse annan personal än arbetare. Bestämmer emellertid pensionsavgiften för de kvinnliga arbetarna till 9 kronor för icke yrkesutbildade, 12 kronor för yrkesutbildade och 15 kronor för arbetsförestånderskor, torde erforderlig försiktighet hava blivit iakttagen.

I likhet med vad de sakkunniga föreslagit beträffande tjänstepensioneringen synes det lämpligt, att även i fråga om familjepensioneringen införes begreppet avgiftsår. Avgiftsår i familjepensionshänseende torde böra beräknas för tid, under vilken anställningshavare erlagt pensionsavgifter enligt kungörelseförslaget samt, vad kvinnlig anställningshavare angår, för tid, under vilken hon i föregående anställning såsom befattningshavare i tjänstemannaställning må hava erlagt avgift för familjepensionering (jfr kungörelsen nr 279 år 1925). Såsom framgår av 6 § 1 mom. i nu förevarande kungörelseförslag, skulle utbetalning av kapitalvärdet utav erlagda pensionsavgifter till vederbörande kunna i vissa fall äga rum, då rätten till familjepension upphör. Har sådan utbetalning ägt rum, bör

givetvis den tid, dessa avgifter avse, icke få tillgodoräknas såsom avgiftsår, för den händelse vederbörande återinträder i anställning, varom nu är fråga.

4 §. Såsom redan antytts, hava de sakkunniga velat förorda, att, på sätt föreslagits beträffande tjänstepensionsavgifterna, den tidrymd, varunder vederbörande skall hava att erlagga familjepensionsavgifter, i regeln begränsas till 30 år. Även i övriga hänseenden torde i fråga om erläggande av familjepensionsavgifter bestämmelserna böra ansluta sig till vad som i sådant hänseende föreslagits beträffande tjänstepensionsavgifter.

5 §. Såsom förut omförmäls, hava de sakkunniga tänkt sig, att nu ifrågasvarande familjepensionering skulle ske genom en särskild kassa, benämnd familjepensionskassan för statens arbetarpersonal, vilken kassa skulle förvaltas av statens pensionsanstalt.

6 §. Enligt vad som framgår av de under 1 § i förevarande författningsutkast intagna bestämmelserna hava de sakkunniga utgått från den förut-sättningen, att även efterlevande efter den, som före frånfallet avgått från sin anställning utan att tillträda annan med familjepensionsrätt förenad statsanställning, skulle hava pensionsrätt. Att den, som avgått från anställningen med tjänstepension, icke till följd härav skall förlora rätten till familjepension för sina efterlevande, är självfallet. Men även om anställningshavaren avgått utan att komma i åtnjutande av tjänstepension, synes det lämpligt, att han i allmänhet bibehålles vid rätten till familjepension för sina efterlevande, varvid pensionen givetvis måste avpassas i förhållande till de erlagda pensionsavgifterna. Härigenom vinnes, att avgifterna bliva använda för det med dem ursprungligen avsedda ändamålet samt att de vid förnyad anställning för vederbörande utan svårighet kunna tillgodoräknas honom, något som däremot icke skulle bliva fallet, därest återbetalning av avgifter medgäves.

Annorlunda ställer sig saken, om den, vilken erlagt avgifter enligt den ifrågasatta kungörelsen, tillträder annan med familjepensionsrätt förenad anställning i statens tjänst än som avses i kungörelsen. I sådant fall övertages nämligen ansvaret för familjepensioneringen av en annan pensionkassa eller, då det gäller kvinnlig befattningshavare, för närvarande av statskontoret. Vid nämnda förhållande bör arbetarkassan icke rimligtvis få behålla de före övergången erlagda avgifterna, utan torde dessa avgifters kapitalvärde lämpligen kunna utbetalas till anställningshavaren, vilken i de fall, då retroaktivavgifter fordras i den andra kassan, skulle hava sagda kapitalbelopp att tillgå för dessa avgifters bestridande.

I 6 § av kungörelseutkastet har intagits en bestämmelse om dylik utbetalning av kapitalvärdet av erlagda pensionsavgifter, då anställningshavare övergår till annan med familjepensionsrätt förenad anställning i statens tjänst än som avses i kungörelsen.

För den händelse lag angående rätt till familjepension för efterlevande efter befattningshavare i statens tjänst skulle, i anslutning till vad de sakkunniga ifrågasätta, komma till stånd, bör emellertid återbetalning av pensionsavgifternas kapitalvärde icke i något fall äga rum.

7 §. Förändret av sådana anteckningar beträffande anställningshavare, som erfordras för utrönande av de efterlevandes pensionsrätt, synes lämpligen

böra ske hos det ämbetsverk eller den myndighet, varunder vederbörande lyder. Då en stor del av de uppgifter, som i sådant hänseende äro av vikt, kunna inhämtas ur tjänstematrikel eller rulla, torde de i familjepensionshänseende erforderliga särskilda uppgifterna lämpligen kunna införas i samma matrikel eller rulla.

I denna paragraf äro intagna stadganden rörande villkoren för rätt att komma i åtnjutande av familjepension. Dessa stadganden överensstämma i stort sett med motsvarande föreskrifter inom flertalet nu befintliga änke- och pupillkassor. Visserligen skulle vissa modifikation, särskilt i fråga om pensionsrätt för frånskild hustru och för adoptivbarn, kunna ifrågasättas, men har det i ärendets nuvarande läge icke ansetts erforderligt att närmare dryfta dylika detaljfrågor.

8 §.

Då det ej vore avsett, att hos statens pensionsanstalt skulle föras individuella anteckningar beträffande anställningshavarna — utom i fall, som i 6 § avses — måste det åläggas vederbörande verk att lämna statens pensionsanstalt vissa uppgifter för att pensionsanstalten må bliva i stånd att pröva ansökan om pension. För sådant ändamål skulle, på sätt föreslagits i fråga om ansökan om tjänstepension, även ansökan om familjepension ingivas till det ämbetsverk eller den myndighet, varunder den avlidne senast lytt, och skulle ämbetsverket eller myndigheten med eget utlåtande hava att överlämna ansökningen till pensionsanstalten.

9 §.

Familjepensionen skulle i enlighet med de regler, som hittills i allmänhet tillämpats inom de befintliga kassorna, bliva till sin storlek beroende av antalet av de pensionsberättigade efterlevande. För bestämmande av pensionens belopp i olika fall har i författningsförslaget införts begreppet »grundbelopp».

10 och 11 §§

De sakkunniga hava såsom allmän regel utgått från att nämnda grundbelopp skall vara lika med det för den avlidne senast gällande familjepensionsunderlaget. Denna regel har förutsatts skola tillämpas, då den avlidne förvärvat minst 30 avgiftsår eller då den, som vid dödsfallet innehade anställning eller då åtnjöt förtidspension, skulle kunnat räkna minst detta antal avgiftsår, om han fått leva och kvarstått i sin anställning till pensionsåldern eller fortfarande att uppbära förtidspension till nämnda ålder.

Reduktion av grundbeloppet skulle enligt det nu förordade pensionssystemet däremot påkallas, då den avlidne med ålderspension eller ock utan tjänstepension avgått från sin anställning och avgiftsårens antal är mindre än 30, samt då den avlidne, vare sig han vid dödsfallet innehade anställning eller åtnjöt förtidspension, icke kunnat räkna 30 avgiftsår, även om han till pensionsåldern kvarstått i anställningen eller uppburit förtidspensionen. Denna reduktion har antagits till $\frac{1}{120}$ av familjepensionsunderlaget för varje felande fjärdedel av år, ett beräkningssätt, som visserligen icke är anmärkningsfritt ur försäkringsteknisk synpunkt men dock med hänsyn till enkelheten synes kunna godtagas.

Beträffande de ifrågasatta barnpensionerna är att märka, att pension för barn, där änka ej finnes, antagits lika med pensionen för ensam änka. Denna inom, bland andra, civilstatens och statens järnvägars änke- och pupillkassor tillämpade, jämförelsevis gynnsamma beräkningsgrund har synts de sakkunniga böra bliva gällande.

15 §. Enligt § 4 i reglementet för statens pensionsanstalt gäller i fråga om fruktburgörandet av till anstalten inflytande medel, att, i den mån dessa icke åtgå till bestridande av anstaltens utgifter, sagda medel må, intill visst av Kungl. Maj:t fastställt maximibelopp, av anstaltens styrelse utlämnas såsom lån till skoldistrikt eller skolområde för uppförande av skolhus samt att vad som icke placeras på detta sätt skall överlämnas till riksgäldskontoret som lån mot ränta, vilken bestämmes av riksgäldsfullmäktige med hänsyn tagen till den effektiva medelräntefoten för under senaste fem år upptagna fasta statslån.

Då den här ifrågasatta nya pensionkassan tänkts skola förvaltas av statens pensionsanstalt, synes det lämpligt, att kassans medel förräntas genom riksgäldskontoret på sätt nyss är sagt. Någon anledning att använda denna kassas medel till lån för byggande av skolhus förefinnes däremot givetvis icke.

16 §. I så gott som alla de nuvarande änke- och pupillkassorna utöva delägarna genom av dem valda fullmäktige inflytande på kassornas förvaltning m. m. Särskilt är att märka den möjlighet till initiativ från delägarnas sida beträffande ändringar i vederbörande kassas reglemente, som en dylik fullmäktiginstitution innebär. Då den nu föreslagna kassan tänkts skola förvaltas av ett statens ämbetsverk, synes ett i viss mån avvikande tillvägagångssätt böra väljas för behörigt tillgodoseende av de personers intressen, som erlagga avgifter till kassan. De sakkunniga hava i sådant hänseende velat förorda införande av en fullmäktiginstitution, som i viss mån liknar den, vilken redan nu förefinnes inom en del verksstyrelser till exempel fångvårdsstyrelsen och socialstyrelsen.

För att intressenterna i kassan må kunna utöva inflytande på tillsättandet av dylika fullmäktige, synes den utvägen lämpligen kunna väljas, att, i viss anslutning till vad som är stadgat beträffande arbetsgivar- och arbetarrepresentanter i arbetsrådet, Kungl. Maj:t utser fullmäktige bland personer, föreslagna av sammanslutningar bland i kungörelseförslaget avsedda anställningshavare eller förutvarande anställningshavare.

Därest de sålunda utsedda fullmäktige erhålla de befogenheter, som angivits i 16 § 1 mom. av förevarande författningsutkast, torde fullmäktige bliva i tillfälle att på tillfredsställande sätt bevaka deras intressen, som äro delaktiga i kassan.

*Övergångs-
bestämmelser.*

Skyldigheten att erlagga familjepensionsavgift skulle, enligt vad ovan sagts, förekomma endast under anställningshavarens tjänstetid. Vid sådant förhållande måste självfallet från familjepensionsrätt undantagas efterlevande efter den, som vid den nu ifrågasatta familjepensioneringens ikraftträdande redan avgått ur tjänst vare sig med eller utan tjänstepension. Härom stadgas i 1:a punkten av övergångsbestämmelserna.

Då den, som vid författningens ikraftträdande redan under avsevärd tid varit innehavare av sin anställning kan beräknas intjäna endast ett mindre antal avgiftsår intill pensionsåldern, skulle enligt de i 10 § föreslagna reglerna grundbeloppet i de flesta fall bliva starkt reducerat. Här till kommer, att de av sådan anställningshavare erlagda avgifterna i regeln ej skulle förslå till täckande ens av dessa reducerade pensioner. Som för nu omhandlade anställningshavare väsentligt högre pensionsavgifter än de i det föregående föreslagna icke skäligen kunna ifrågasättas, nödgas man, om för efterlevande efter den nuvarande generationen arbetare skall

kunna beredas en någorlunda nöjaktig familjepensionering, räkna med bidrag av statsmedel för täckande av pensioneringskostnaderna.

Enligt de i det föregående omförmälda beräkningsgrunderna för s. k. riksdagspensioner till efterlevande efter fast anställda arbetare i statens tjänst har dylik pension till ensam änka bestämts till i allmänhet 384 kronor. Med hänsyn härtill synes det skäligt, att — i analogi med vad som föreslagits beträffande icke-ordinarie befattningshavare — pension för efterlevande efter sådan anställningshavare, som vid familjepensioneringens ikraftträdande var i tjänst, genom bidrag av statsmedel uppbringas till lägst 384 kronor.

Totala storleken av det statsbidrag, som för ovan sagda ändamål skulle erfordras, kan givetvis ej bestämmas utan ingående försäkringstekniska beräkningar. I frågans nuvarande läge hava emellertid de sakkunniga icke ansett sig böra gå i författning om verkställande av dylika beräkningar.

Då pensionsutredningen emellertid haft tillgång till uppgifter om antal och åldersfördelning vid viss tid (september 1926) beträffande de då till ett antal av 3 356 uppgående fast anställda manliga arbetarna vid statens järnvägar, har till belysande av frågan om statsbidragets storlek beräkning verkställts av det ungefärliga beloppet av det statsbidrag, som vid tillämpning av de föreslagna bestämmelserna angående pensionsavgifter och pensionsbelopp skulle i nämnda hänseende erfordras för de vid pensioneringens ikraftträdande i tjänst varande manliga arbetarna vid statens järnvägar under antagande, att antal och åldersfördelning vid sistnämnda tidpunkt äro desamma som i september 1926, att samtliga kvarstanna i tjänst i samma grupp, till dess de pensioneras eller dessförinnan avlida, att en räntefot av 4.5 procent kan påräknas samt att i övrigt civilstatens änke- och pupillkassas beräkningsgrunder äro tillämpliga.

Man finner då, att för de nämnda 3 356 arbetarna familjepensionskostnaden skulle belöpa sig till omkring 5 450 000 kronor.

Värdet för samma arbetare av de till sammanlagt omkring 354 000 kronor årligen uppgående pensionsavgifterna skulle utgöra i runt tal 4 230 000 kronor.

Den brist, som för statens järnvägars vidkommande skulle behöva täckas genom statsbidrag, utgör sålunda omkring 1 220 000 kronor eller per i tjänst varande manlig arbetare av nuvarande generation omkring 360 kronor.

Huru förhållandena skulle ställa sig inom andra förvaltningsområden hava de sakkunniga icke varit i tillfälle att undersöka.

Det för familjepensionering av efterlevande efter nuvarande generation kvinnliga arbetare erforderliga statsbidraget torde bliva jämförelsevis obetydligt.

Det totalt erforderliga statsbidraget blir i varje fall av sådan storlek, att man ej gärna kan ifrågasätta, att detsamma skall utgå i form av ett engångstillskott, utan synes i stället den utvägen böra väljas, att staten bidrager till pensioneringskostnadernas täckande först i den mån pensionerna förfalla till betalning.

Då nu omhandlade pensionering förutsatts skola ombesörjas av statens pensionsanstalt, torde hinder icke böra möta, att i övergångsbestämmelserna till den ifrågasatta författningens föreskrifter meddelas rörande minipension för efterlevande efter nuvarande generation av arbetare.

Slutligen torde i detta sammanhang böra framhållas, att de sakkunniga förutsatt, att efterlevande efter den i förevarande kungörelseförslag avsedda arbetarpersonalen skola äga å dem tillkommande pensioner åtnjuta dyrtidstillägg i enlighet med de bestämmelser i sådant hänseende, som numera gälla, varvid dessa pensioner böra anses såsom nyreglerade.

Lag angående rätt till familjepension för efterlevande efter befattningshavare i statens tjänst.

De båda alternativa utkasterna I och II till lag angående rätt till familjepension för efterlevande efter befattningshavare i statens tjänst (bilaga C och D), som av de sakkunniga uppgjorts, äro allenast avsedda att utgöra exempel på huru en generell lösning av familjepensionsfrågan för såväl ordinarie som icke-ordinarie befattningshavare skulle kunna genomföras. Med hänsyn härtill torde i detta sammanhang icke behöva framläggas någon närmare motivering till de särskilda bestämmelserna i utkasterna, utan synes det tillfyllest att här allenast antyda huvudgrunderna för sagda författningsutkast.

Vid utarbetandet av nämnda utkast hava de sakkunniga utgått från följande för båda utkasterna gemensamma allmänna förutsättningar:

att familjepensionskostnaden skall i stort sett — dock med undantag i viss utsträckning beträffande de äldre manliga icke-ordinarie befattningshavarna av nuvarande generation — bestridas genom avgifter, erlagda av befattningshavarna;

att avgifterna skola utgå allenast i form av årsavgifter, bestämda efter en och samma procent av tjänstepensionsunderlaget och sålunda oberoende av åldern vid tillträde av tjänst;

att avgifterna skola erläggas för samma tid, som av de sakkunniga i annat sammanhang föreslagits beträffande tjänstepensionsavgifterna, det vill säga i allmänhet för trettio år, dock ej för längre tid än till pensionsåldern; samt

att pension må utgå ej endast till efterlevande efter den, som avlider under det han är i tjänst eller åtnjuter tjänstepension, utan även till efterlevande efter den, som utan rätt till tjänstepension avgått ur stats-tjänst.

Enligt alternativ I skulle familjepensionens grundbelopp bestämmas efter ett familjepensionsunderlag, utgörande viss del av tjänstepensionsunderlaget. I fall då minst trettio avgiftsår kunnat förvärfvas, därest ej dödsfall mellankommit, skulle grundbeloppet vara lika med familjepensionsunderlaget. Eljest skulle grundbeloppet reduceras i förhållande till antalet avgiftsår. Avpassas de sålunda bestämda grundbeloppen från början så, att avgifterna förslå till bestridande av pensionskostnaderna i sin helhet, skulle man dock vid en eventuell lönereglering uppåt med därav föranledd höjning av tjänstepensionsunderlagen och sålunda även av familjepensionsunderlagen hava att räkna med en brist på grund av att kostnaden för ökningen av familjepensionerna till efterlevande efter dåvarande befattningshavare ej kan väntas bliva till fullo täckt genom där-efter inträdande ökning av nämnda befattningshavares avgifter. För att pensionerna även åt efterlevande efter ifrågakvarande befattningshavare skola kunna utgå med belopp, svarande mot de nya tjänstepensionsunder-

lagen, komme sålunda bidrag av statsmedel att i viss utsträckning bliva erforderliga.

I avseende å alternativ I är därjämte att märka, att detsamma förutsätter, att manliga och kvinnliga befattningshavare i samma tjänsteställning skulle hava att erlægga lika familjepensionsavgifter, varvid dock viss del av de utav kvinna erlagda avgifterna skulle tillgodoföras vederbörande tjänstepensionsfond för täckande av den i det föregående omförmälda merkostnaden för tjänstepensionering av kvinna. Detta skulle emellertid påkalla vissa jämkningar uti de av de sakkunniga framlagda förslagen till tjänstepensionslagar. Sålunda torde i sådant fall böra föreskrivas, att den kapitalöverföring mellan olika tjänstepensionsfonder, som i de sistnämnda lagförslagen förutsatts skola under vissa förhållanden ske vid befattningshavares övergång från ett verk till ett annat, jämväl bör avse erlagda familjepensionsavgifter, i den mån de kommit vederbörande tjänstepensionsfond till godo. Tillika läser en motsvarande föreskrift böra meddelas i fråga om sådan inbetalning till pensionsstyrelsen, som enligt samma lagförslag i en del fall skulle förekomma.

Enligt alternativ II åter skulle familjepensionens grundbelopp icke bestämmas efter ett på förhand fixerat familjepensionsunderlag utan utgöra viss del av de avgifter, som verkligen erlagts, ävensom av de avgifter, vilka vid oförändrad avgiftsplikt skulle utgått, därest ej dödsfall mellankommit. Avväges förhållandet mellan grundbeloppen och avgifterna från början så, att avgifterna helt täcka pensionskostnaderna, torde man knappast hava att räkna med någon brist vid en av lönereglering föranledd ökning av tjänstepensionsunderlagen.

Alternativ II är vidare byggt på den förutsättningen, att för kvinnlig befattningshavare summan av tjänstepensionsavgiften och familjepensionsavgiften visserligen skulle vara densamma som för manlig befattningshavare men att av nämnda summa så mycket utgår i form av tjänstepensionsavgift, att därmed den högre tjänstepensionskostnaden för kvinna täckes, under det att återstoden utgår i form av familjepensionsavgift. För kvinna komme sålunda familjepensionsavgiften att bliva väsentligt lägre än för man i motsvarande tjänsteställning; tjänstepensionsavgiften för kvinna skulle i anslutning härtill böra något höjas utöver vad som av de sakkunniga förordats i de av dem framlagda förslagen till tjänstepensionslagar. Det komme då icke att erfordras, att vederbörande tjänstepensionsfond tillfördes något bidrag från de av kvinna erlagda familjepensionsavgifterna.

Det må anmärkas, att till grund för de i de alternativa lagutkasten intagna stadgandena rörande bestämmande av familjepensionsavgifternas belopp icke legat någon försäkringsteknisk utredning, då en sådan på frågans förevarande stadium ansetts icke böra verkställas. En dylik utredning kan fördensskull tänkas få till följd en jämkning i nämnda stadganden.

Närmaste åtgärder för familjepensionsfrågans lösning.

Av vad i det föregående blivit anfört framgår, att enligt de sakkunnigas uppfattning ett ordnande av familjepensionering för efterlevande efter icke-ordinarie befattningshavare samt fast anställda arbetare i statens tjänst lämpligen låter sig genomföra enligt de angivna riktlinjerna.

Såsom närmaste åtgärder för familjepensionsfrågans vidare framförande vilja de sakkunniga förorda, att — jämte det yttranden över förevarande betänkande infordras från vissa verksamheter — styrelserna för befintliga, för ordinarie tjänstemän avsedda änke- och pupillkassor sättas i tillfälle att uttala sin uppfattning rörande de sakkunnigas i betänkandet gjorda uttalanden.

BILAGOR

Sammanställning av de olika familjepensionskassornas

Kassa	Pension för änka ensam (D)	Årsavgift	Andra avgifter
<i>Statens järnvägars änke- och pupill-kassa</i>	Pensions grundbelopp: viss procent av slutlön å A-ort, från 25 % (lgr. 1-7) till 20 % (» 29-30) och 17 % (generaldir.)	Viss, av inträdesåldern beroende procent av slutlön å A-ort, från 3.5 % (30 år) till 7 % (58-59 år). Avgiften, som avjämnas, utgår under tjänstetiden.	Inträdesavgift vid inträde med $\frac{1}{24}$ av slutlön å A-ort. Retroaktivavgift vid inträde efter 30 års ålder med viss, av åldern beroende procent av slutlön å A-ort.
<i>Telegrafverkets änke- och pupill-kassa</i>	Pensionsbelopp: från 530 kr. (1:a lgr.) till 1 950 » (30:e ») och 2 450 » (generaldir.)	Fixt belopp för varje lönegrad från 72 kr. (1:a lgr.) till 378 » (30:e ») och 486 » (generaldir.) Utgår under 30 år.	—
<i>Tullstatens enskilda pensionsinrättning</i>	Familjepensionsunderlag: 20 % av tjänstepensionsunderlaget.	Viss, av inträdesåldern beroende procent av tjänstepensionsunderlaget, 3 % för ålder 30 år 4 % » » 30-40 » 5 % » » 40-50 » 6 % » » 50 » Utgår under livstiden.	Bottenpenning vid inträde och befordran med 6 % av tjänstepensionsunderlaget resp. förhöjning därav. Åldersavgift vid inträde efter 30 års ålder med 1 % av tjänstepensionsunderlaget för varje överskjutande år.
<i>Universitetets i Uppsala pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn</i>	Delaktighetsbelopp: 12 % av avlöning. (Avjämnas.)	15 % av delaktighetsbeloppet. Utgår under livstiden.	Retroaktivavgift vid inträde och befordran efter 28 års ålder med 10 % av delaktighetsbeloppet resp. förhöjning för varje överskjutande år.
<i>Vaktbeljämningens vid Uppsala universitet pensionsinrättning</i>	Pension för änka: 320 kr. (»i mån av tillgängliga medel»).	48 kr. Utgår under tjänstetiden.	—
<i>Pensionsinrättningen för änkor och barn efter befattningshavare vid universitetet i Lund</i>	Delaktighetsbelopp: 20 % av avlöningen i högsta lönegraden, lägst 500, högst 2 000 kr. (Avjämnas.)	22 % av delaktighetsbeloppet. Utgår under livstiden, dock ej efter avgång med pension, där ej pensionsberättigade finnas.	—

Bilaga A.

huvudsakliga pensionsbestämmelser m. m.

Åldersgräns för			Rättsförhållanden vid förtidsavgång	Pension om barn finnas (D = pension för änka ensam)
inträde	äktenskap	barnpens.		
50 år villkorl.	50 år villkorl.	18 år	Om 45 levnadsår och 20 ordinarie tjänstår frivilligt kvarstående. Eljest utträde. Vid övergång till annan kassa överföring av erlagda avgifters värde.	Änka + 1 barn = 1.4 D Ett barn = D Två barn = 1.4 D Om flera barn ökning med 0.1 D per barn.
60 år villkorl.	60 år samt vid avgång ur tjänst	18 år	Frivilligt kvarstående. Vid övergång till annan kassa överföring av erlagda avgifters värde.	För varje barn ökning med pupilltillägg, från 106 kr. (1:a lönegraden) till 390 kr. (30:e lönegraden) och 490 kr. (generaldirektör).
—	—	18 år	Frivilligt kvarstående.	Änka + 1 barn = 1.4 D Ett barn = 0.5 D Två barn = D Tre barn = 1.4 D Om flera barn, ökning med 0.1 D per barn.
—	—	21 år	Utträde utan något vederlag.	Änka med barn = D Ett barn = $\frac{1}{3}$ D Två barn = $\frac{2}{3}$ D Flera barn = D
—	—	18 år	Utträde utan vederlag.	Änka + 1 barn = 448 kr. Änka + 2 eller 3 barn = 537.60 kr. O. s. v.
—	pensions- åldern	18 år	Utträde utan vederlag.	Änka + 1 barn = 1.4 D Änka + flera barn ökning med 0.1 D per barn. 1 barn = 0.5 D 2 barn = 0.9 D 3 barn = 1.2 D Flera barn ökning med 0.2 D per barn.

Kassa	Pension för änka ensam (D)	Årsavgift	Andra avgifter
<i>Statens pensionsanstalt</i>	Familjepensionsunderlag: 300 kr. + 20 % av tjänstepensionsunderlaget, högst 2 000 kr. Försäkringsteknisk reduktion vid högre inträdesålder.	För man 4 % av tjänstepensionsunderlaget. Utgår under tjänstetiden.	—
<i>Arménsänke och pupillkassa</i>	Pension: viss procent av 1921 års fasta lön, från 26 % (t. o. m. 2 500 kr.) till 15 % (över 6 500 kr.) (Avjämnas.)	3 1/2 % av 1921 års fasta lön. Utgår i allmänhet under tjänstetiden.	<i>Retroaktivavgift</i> vid inträde = årsavgifter från 30 år. <i>Befodringsavgift</i> vid inträde och befordran med 20 % av 1921 års lön eller förhöjning därav (ej för underofficerares vederlike).
<i>Flottans pensionskassa</i>	Gratial: å resp. 460, 920, 1 150 och 1 380 kr. (fyra olika klasser).	13 1/2 % av gratialet. Utgår i allmänhet till 55 år.	<i>Retroaktivavgift</i> vid inträde och befordran med 9 % av gratial resp. förhöjning för varje år över 20, dock högst för 25 år. Utgår som förhöjning av årsavgift.
<i>Civilstatens änke- och pupillkassa</i>	Delaktighetsbelopp: 27.5 % av tjänstepensionsunderlaget. (Avjämnas.)	16.8 % av delaktighetsbelopp. Utgår till 67 år.	<i>Befodringsavgift</i> vid inträde och befordran efter 29 års ålder med viss, av åldern beroende procent av delaktighetsbeloppet resp. förhöjning därav. Fördelas på 5 år.

Åldersgräns för			Rättsförhållanden vid förtidsavgång	Pension om barn finnas (D = pension för änka ensam)
inträde	äktenskap	barnpens.		
—	65 år	21 år	Reducerad familjepension.	= Tullstatens enskilda pensionsinrättning.
—	60 år	21 år	Utträde. Vid övergång till annan kassa överföring av erlagda avgifters värde.	Änka med barn erhåller för varje barn pupilltillägg, som bestämmes av överstyrelsen vid varje sammanträde. Ensamstående barn få pension lika med änka ensam.
—	65 år	21 år	Utträde, varvid utbetalas värdet av erlagda avgifter.	Änka + 1 barn = 1.15 D 1 barn = $\frac{2}{3}$ D 2 barn = D Om flera barn ökning med 0.1 D per barn.
60 år	65 år	21 år	Utträde, varvid utbetalas värdet av erlagda avgifter.	= Statensjärnvägarsänke- och pupillkassa.

Såsom exempel å verkan av förestående bestämmelser meddelas här nedan de med lönegrad B 7, respektive 7:e lönegraden, förenade pensionsvillkoren inom olika ifrågakommande kassor under antagande, att inträdesåldern är 25 år och levnadskostnadsindex 173 samt utan avjämnning av avgifts- respektive pensionsbelopp.

	Årsavgift utgår		Ensam änka åtnjuter		Ensamt barn åtnjuter	
	med	för tid	pension	dyrtids- tillägg	pension	dyrtids- tillägg
	Kronor		Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
Statens järnvägars änke- och pupillkassa	¹ 95.55	tjänstetiden	682.50	228.—	682.50	228.—
Telegrafverkets änke- och pupillkassa	99.—	till 55 år	660.—	228.—	792.—	264.—
Tullstatens enskilda pensionsinrättning	² 54.72	till dödsfallet	364.80	132.—	182.40	60.—
Vaktbetjäningens vid Uppsala universitet pensionsinrättning	48.—	tjänstetiden	320.—	108.—	256.—	84.—
Pensionsinrättningen vid Lunds universitet	138.60	till dödsfallet	630.—	216.—	315.—	108.—
Statens pensionsanstalt.....	72.96	tjänstetiden	664.80	228.—	332.40	120.—
Civilstatens änke- och pupillkassa.....	85.68	till 67 år	510.—	180.—	510.—	180.—

¹ därtill inträdesavgift = kronor 113.75.

² » bottenpenning = » 109.44.

Bilaga B.**Utkast****till kungörelse angående rätt till familjepension för efterlevande efter fast anställda arbetare i statens tjänst.**

1 §.

Rätt till familjepension under de villkor och med de inskränkningar, som i denna kungörelse stadgas, tillkommer änka och efterlevande barn efter den, vilken vid sin död innehar eller tidigare innehaft sådan med tjänstepensionsrätt förenad anställning, som avses i kungörelsen den ..... angående rätt till tjänstepension för fast anställda arbetare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk (nr ...) eller i kungörelsen den ..... angående rätt till tjänstepension för fast anställda arbetare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen (nr ...).

2 §.

1. Anställningshavarna skola i familjepensionshänseende tillhöra någon av nedanstående grupper; och skola för de särskilda grupperna gälla nedan angivna familjepensionsunderlag och familjepensionsavgifter.

Anställningshavare	Familjepensionsunderlag	Familjepensionsavgift för år
	Kronor	Kronor
<i>Manliga anställningshavare:</i>		
a) Arbetare i anställning, för vilken särskild yrkesutbildning ej kräves	540	96
b) Arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning	630	114
c) Arbetsledande förmän	720	129
<i>Kvinnliga anställningshavare:</i>		
d) Arbetare i anställning, för vilken särskild yrkesutbildning ej kräves	420	9
e) Arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning	480	12
f) Arbetsförestånderskor	540	15

Vid de särskilda anställningarnas hänförande till ovan angivna grupper skall ligga till grund den placering i tjänstepensionshänseende, som blivit för en var anställning fastställd.

2. Övergår anställningshavare från grupp med högre familjepensionsunderlag till grupp med lägre sådant underlag, skola för den förut innehavda anställningen gällande familjepensionsunderlag och pensionsavgift fortfarande tillämpas.

3. Upphör anställningshavare, i annat fall än som i 6 § omförmäles, att innehava i 1 § avsedd anställning, skall han bibehållas vid det familjepensionsunderlag, som senast var för honom gällande.

Vinner han ånyo anställning, som i 1 § avses, och är för den nya anställningen fastställt ett lägre familjepensionsunderlag än det underlag, som gällde i den förra anställningen, skola detta sistnämnda underlag och däremot svarande familjepensionsavgift för honom tillämpas.

3 §.

Avgiftsår i familjepensionshänseende beräknas för tid, under vilken pensionsavgifter erlagts enligt denna kungörelse; dock att, därest enligt stadgandet i 6 § utbetalning av kapitalvärdet av erlagda pensionsavgifter ägt rum, avgiftsår icke må beräknas för den tid, dessa avgifter avse.

Har kvinnlig anställningshavare, innan hon tillträtt i 1 § avsedd anställning, varit innehavare av befattning i statens tjänst, med vilken följt skyldighet att genom erläggande av avgifter bereda rätt till pension åt efterlevande barn, må avgiftsår beräknas jämväl för tid, varunder dylika avgifter erlagts.

4 §.

1. Anställningshavare är skyldig att erlægga familjepensionsavgift från och med den dag, då vederbörande vunnit sådan anställning, som avses i 1 §, dock tidigast från och med dagen för denna kungörelses ikraftträdande, intill dess han kan räkna trettio avgiftsår, under iakttagande emellertid:

att pensionsavgift icke skall erläggas för tid, som infaller före det vederbörande fyllt aderton år;

att den, som på grund av befordran tillträtt anställning med högre familjepensionsunderlag, skall erlægga pensionsavgift under en tid av tre år från tillträdet av denna anställning, även om han på grund av förberörda bestämmelse eljest skolat vara befriad från erläggande av pensionsavgift; samt

att pensionsavgift icke i något fall skall erläggas för längre tid än till och med den dag, anställningshavaren avgår på grund av entledigande eller dödsfall.

Pensionsavgiften erlägges i efterskott för månad eller, efter vederbörande ämbetsverks eller myndighets bestämmande, för kortare period genom avdrag å anställningshavarens avlöning.

Är anställningshavare, i annat fall än som avses i 2 mom., på grund av ledighet från arbetet eller av annan anledning icke berättigad uppbära någon avlöning, när pensionsavgiften skolat erläggas, eller förslår ej utgående avlöningsbelopp, avdrages pensionsavgiften eller vad däri brister å hans därefter utfallande avlöning eller tjänstepension.

2. Därest anställningshavare på grund av sjukledighet eller avstängning från arbetet till följd av arbetsbrist icke äger uppbära någon avlö-

ning, när avdrag för familjepensionsavgiften skolat äga rum, är han befriad från erläggande av sådan avgift för den tid, avgiftsperioden omfattar.

3. Återbetalning av erlagda pensionsavgifter medges ej i annan ordning än i denna kungörelse sägs.

5 §.

1. De i denna kungörelse omförmälda pensionsavgifter ingå till familjepensionskassan för statens arbetarpersonal, vilken pensionskassa förvaltas av statens pensionsanstalt.

2. För uppbörd och redovisning av familjepensionsavgift svarar i egenkap av redogörare den, som har att ombesörja utbetalning av anställningshavare tillkommande avlöning.

De närmare föreskrifter, som må finnas erforderliga rörande nämnda uppbörd och redovisning, meddelas av statens pensionsanstalt och riksräkenskapsverket gemensamt.

6 §.

1. Tillträder den, vilken erlagt pensionsavgift enligt denna kungörelse, annan med familjepensionsrätt förenad anställning i statens tjänst än som i 1 § avses, skall, på därom gjord framställning, till honom från familjepensionskassan för statens arbetarpersonal utbetalas ett belopp motsvarande kapitalvärdet av de av honom enligt denna kungörelse erlagda pensionsavgifter, i den mån de icke redan blivit tagna i anspråk för sådan utbetalning.

2. Ansökning om utbetalning, som i 1 mom. sägs, skall, ställd till statens pensionsanstalt, ingivas till det ämbetsverk eller den myndighet, där vederbörande senast innehåft i 1 § avsedd anställning; skolande ämbetsverket eller myndigheten med eget utlåtande överlämna ansökningen till pensionsanstalten.

7 §.

Hos vederbörande ämbetsverk eller myndighet skola beträffande en var, som hos ämbetsverket eller myndigheten innehar i 1 § avsedd anställning, föras de anteckningar, som må kunna erfordras för beräkning av avgiftsår enligt 3 § och för avgivande av i 9 § omförmält utlåtande.

8 §.

Pensionsberättigade äro änka, så länge hon lever ogift, samt den avlidnes eget arvsberättigade barn, till dess det uppnår aderton års ålder.

Änka äger dock icke pensionsrätt, om äktenskapet ingåtts efter det mannen fyllt sextiofem år. Pensionsrätt tillkommer ej heller änka efter den, som före uppnådda sextiofem levnadsår ingått äktenskap under det han lider av sjukdom, vilken inom sex månader medför hans död, såvida icke genom äktenskapet barn legitimerats eller grundad anledning finnes till antagande, att sjukdomens livsfarliga beskaffenhet vid äktenskapets ingående icke varit för mannen bekant.

9 §.

1. Fråga om rätt till pension enligt denna kungörelse prövas av statens pensionsanstalt.

2. Ansökning om familjepension skall, ställd till statens pensionsan-

stalt, ingivas till det ämbetsverk eller den myndighet, varunder den avlidne senast lytt; skolande ämbetsverket eller myndigheten med eget utlåtande överlämna ansökningen till pensionsanstalten.

3. Vid ansökning om pension skall fogas av vederbörande präst utfärdad intyg, utvisande den avlidnes namn, födelse- och dödsdag samt de efterlevandes namn och födelsedagar ävensom, där pension sökes för änka, hennes civilstånd och den dag då det äktenskap, som må grunda pensionsrätt, blivit ingånget.

4. Utlåtande, som i 2 mom. sägs, skall innefatta:

a) uppgift om den med familjepensionsrätt enligt denna kungörelse för- enade anställning, som den avlidne senast innehaft;

b) uppgift om den för nämnda anställning i tjänstepensionshänseende gällande pensionsåldern;

c) uppgift om det för den avlidne närmast före dödsfallet enligt denna kungörelse gällande familjepensionsunderlaget;

d) uppgift om de tider, för vilka avgifter enligt denna kungörelse erlagts, samt, därest avbrott i avgiftstiden förekommit, om anledningen därtill ävensom i fall, som avses i 3 § andra stycket, uppgift om de tider, för vilka kvinna i förut innehavd befattning i statens tjänst erlagt avgifter för beredande av rätt till pension åt efterlevande barn; samt

e) meddelande huruvida den avlidne vid dödsfallet var innehavare av anställningen eller ej samt i sistnämnda fall ej mindre uppgift om tidpunkten för hans avgång ur tjänst än även meddelande huruvida han på grund av anställningen åtnjöt invalid- eller sjukpension vid dödsfallet.

5. Då pension beviljas, utfärdas pensionsbrev.

10 §.

1. Såsom grundbelopp för bestämmande av familjepension skall, utom i de fall, som i 2 mom. angivas, tjäna ett belopp, som är lika med det för den avlidne jämlikt stadgandena i 2 § senast gällande familjepensionsunderlaget.

2. I nedan angivna särskilda fall skall såsom grundbelopp för bestämmande av familjepension tjäna ett belopp, som beräknas enligt följande regler:

a) Uppgår för den, vilken vid sin död innehade i 1 § avsedd anställning, summan av antalet avgiftsår och det antal år, som vid dödsfallet återstodo till den i tjänstepensionshänseende för anställningen bestämda pensionsåldern, icke till trettio, skall grundbeloppet vara lika med familjepensionsunderlaget, minskat med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed nämnda summa understiger trettio.

b) Uppgår för den, vilken vid sin död åtnjöt invalid- eller sjukpension på grund av anställning, som i 1 § avses, summan av antalet avgiftsår och det antal år, som, räknat från hans avgång ur tjänst, återstodo till den i tjänstepensionshänseende för anställningen fastställda pensionsåldern, icke till trettio, skall grundbeloppet vara lika med familjepensionsunderlaget, minskat med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed nämnda summa understiger trettio.

c) Uppgår för den, vilken med ålderspension eller ock utan tjänstepension avgått från i 1 § avsedd anställning och som icke sedermera ånyo tillträtt sådan anställning, antalet avgiftsår vid dödsfallet icke till trettio, skall grundbeloppet vara lika med familjepensionsunderlaget, minskat

med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed antalet avgiftsår understiger trettio. Vad nu är sagt gäller ock för det fall, att vederbörande vid dödsfallet var innehavare av anställningen, oaktat han uppnått pensionsåldern.

11 §.

1. Pensionens belopp, för år räknat, är lika med:
  - a) för änka ensam, det i 10 § angivna grundbeloppet;
  - b) för änka jämte ett eller flera pensionsberättigade barn, grundbeloppet förhöjt med fyrtio procent för ett barn och därutöver med tio procent för varje ytterligare barn;
  - c) för pensionsberättigade barn, då pensionsberättad änka ej finnes, för ensamt barn, grundbeloppet, för två barn, grundbeloppet förhöjt med fyrtio procent och, för fler än två barn, det för två barn sålunda bestämda pensionsbeloppet ökat med tio procent av grundbeloppet för varje barn utöver två.
2. Av den änka jämte barn tillkommande pension må änkan åtnjuta så stor del, som motsvarar åttio procent av grundbeloppet, samt barnet eller barnen återstoden. Barn dela dem tillkommande pensionsbelopp sig emellan lika.
3. För barn, som är pensionsberättigat efter såväl fader som moder, beräknas pension enligt de i 1 mom. angivna grunder särskilt efter fadern och särskilt efter modern.

12 §.

1. Pension utgår från och med dagen näst efter den, då den pensionsberättigades man, fader eller moder avlidit, till och med den månad, varunder pensionstagaren dör eller hans rätt till pension eljest upphör. För barn, som födes efter faderns död, utgår dock pension efter fadern från och med dagen näst efter den, då födelsen ägt rum.
  2. Pension utbetalas för varje kalenderkvartal i början av månaderna mars, juni, september och december samt utgår från familjepensionskassan för statens arbetarpersonal.
- Uppgår det i 10 § angivna grundbeloppet icke till fyrtio kronor, skall pensionen utbytas mot en ersättning en gång för alla med ett belopp, som motsvarar pensionens kapitalvärde.

13 §.

Pension, som i denna kungörelse avses, må icke tagas i mät.

14 §.

Minst en gång vart tionde år skall familjepensionskassans ekonomiska ställning enligt vetenskaplig sannolikhetsberäkning undersökas genom statens pensionsanstalts försorg enligt grunder, som fastställas av Kungl. Maj:t.

15 §.

I den mån till familjepensionskassan inflytande medel icke åtgå till bestridande av kassans utgifter, skola dessa medel överlämnas till riksgäldskontoret såsom lån mot ränta, som bestämmes av riksgäldsfullmäktige med hänsyn tagen till den effektiva medelräntefoten för de under senaste fem år upptagna fasta statslån.

16 §.

1. Vid behandling inom statens pensionsanstalt av frågor, som avse ändring av denna kungörelse, eller av ärenden, som angå kungörelsens tillämpning och som äro av principiell eller eljest större betydelse, förstärkes pensionsanstaltens styrelse med särskilda fullmäktige. Fullmäktig äger att meddela råd och upplysningar samt deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Det åligger fullmäktig att, om hans mening avviker från beslut i ärende, vid vars handläggning han närvarit, låta till styrelsens protokoll anteckna denna sin avvikande mening. Har beträffande sådant ärende fullmäktig anmält skiljaktig mening, skall utdrag av protokollet, upptagande denna mening, bifogas expedition i ärendet. Utebliver fullmäktig eller suppleant för honom från sammanträde, vartill han kallats, må detta icke utgöra hinder för pensionsanstaltens styrelse att avgöra ärendet.

2. Fullmäktige, till antalet tre jämte lika antal suppleanter för dem, utses för viss tid av Kungl. Maj:t bland personer, föreslagna av sammanslutningar bland innehavare eller förutvarande innehavare av sådana anställningar, som avses i 1 §. Förslag, som ovan sägs, skall för att vinna avseende upptaga minst dubbelt så många personer som de, vilka skola med ledning av förslaget förordnas till fullmäktige eller suppleanter för dem. Har förslag icke avgivits, meddelar Kungl. Maj:t ändock förordnande.

Ersättning till fullmäktig utgår enligt grunder, som fastställas av Kungl. Maj:t.

17 §.

De närmare föreskrifter, som utöver vad i denna kungörelse stadgas kunna finnas erforderliga för kungörelsens tillämpning, meddelas av Kungl. Maj:t i särskild ordning.

Övergångsbestämmelser.

1. Denna kungörelse äger icke tillämpning å den, som före kungörelsens ikraftträdande upphört att innehava i 1 § avsedd anställning; och tillkommer förty icke rätt till familjepension efterlevande efter sådan person.

2. För efterlevande efter den, som vid kungörelsens ikraftträdande innehade i 1 § avsedd anställning, må det i 10 § omförmälda grundbeloppet icke understiga 384 kronor, därest den avlidne vid frånfället var innehavare av eller åtnjöt tjänstepension på grund av dylik anställning samt han då tillika innehade minst tio tjänsteår, beräknade enligt de i vederbörande tjänstepensionsförfattning angivna grunder.

3. Såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för utgående familjepensioner till efterlevande efter de under 2. här ovan omförmälda anställningshavare skall familjepensionskassan för statens arbetarpersonal av statsmedel tillgodoföras vad som utöver anställningshavarnas familjepensionsavgifter beräknas erforderligt för täckande av kostnaderna för dessa pensioner. Vad beträffar pension åt efterlevande efter den, som senast innehaft anställning vid affärsdrivande verk, skall sådant bidrag utgå av verkets medel enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t. I fråga om annan i denna kungörelse avsedd pension utgår dylikt bidrag från särskilt i riksstaten för ändamålet uppfört anslag.

Denna kungörelse träder i kraft den .....

*Bilaga C.***Utkast****till lag angående rätt till familjepension för efterlevande efter befattningshavare i statens tjänst. (Alternativ I).****1 §.**

Rätt till familjepension under de villkor och med de inskränkningar, som i denna lag stadgas, tillkommer änka och efterlevande barn efter den, vilken vid sin död innehar eller tidigare innehaft sådan med tjänstepensionsrätt förenad befattning, som avses i lagen den ..... angående rätt till tjänstepension för tjänstemän inom allmänna civilförvaltningen m. fl. befattningshavare (civila tjänstepensionslagen) eller i lagen den ..... angående rätt till tjänstepension för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk (kommunikationsverkens tjänstepensionslag) eller ock i lagen den ..... angående rätt till tjänstepension för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet (militära tjänstepensionslagen).

2 §.

1. Såsom underlag för bestämmande av familjepensions belopp (*familjepensionsunderlag*) skall, med det i 2 mom. omförmälda undantag, tjäna tre åttondelar av det för den avlidne senast gällande tjänstepensionsunderlaget. Om vid sålunda verkställd uträkning av familjepensionsunderlagets belopp det erhållna beloppet ej är i helt krontal jämnt delbart med fyra, skall detsamma höjas till närmast högre sålunda delbara krontal.

2. Då enligt vederbörande tjänstepensionslag det för den avlidne senast gällande avgiftspensionsunderlaget motsvarar ett högre tjänstepensionsunderlag än statspensionsunderlaget, bestämmes familjepensionsunderlaget efter sagda högre tjänstepensionsunderlag.

3 §.

1. En var, som är avgiftspliktig enligt någon av de i 1 § omförmälda tjänstepensionslagar, är skyldig att till bestridande av kostnaden för beredande av familjepension åt efterlevande erlägga familjepensionsavgift till årligt belopp motsvarande nedan angivna procent (avgiftsprocent) av det tjänstepensionsunderlag, som är eller i fråga om den, vilken med tjänstepension avgått ur tjänst, senast varit för den avgiftspliktige gällande.

Avgiftsprocenten utgör i fall, då tjänstepensionsavgiften utgår enligt den i civila tjänstepensionslagen angivna tariff II, nio procent (avgiftsprocent B) men eljest sju och en halv procent (avgiftsprocent A).

Om vid sålunda verkställd uträkning av familjepensionsavgiftens årliga belopp det erhållna beloppet ej är i helt krontal jämnt delbart med tre, skall detsamma höjas till närmast högre sålunda delbara krontal.

2. Då enligt vederbörande tjänstepensionslag det för den avgiftspliktige gällande avgiftspensionsunderlaget motsvarar ett högre tjänstepen-

sionsunderlag än statspensionsunderlaget, bestämmas familjepensionsavgiften efter sagda högre tjänstepensionsunderlag.

3. Familjepensionsavgift erlägges för samma tid och i enahanda ordning, som är bestämd i fråga om den i vederbörande tjänstepensionslag föreskrivna pensionsavgiften.

4 §.

1. De i 3 § omförmälda familjepensionsavgifterna ingå till familjepensionsfonden för statens befattningshavare, vilken förvaltas av statens pensionsanstalt.

Från nämnda fond skall efter varje budgetårs utgång ett belopp motsvarande hälften av de utav kvinnlig befattningshavare enligt denna lag för budgetåret erlagda pensionsavgifter överföras till den pensionsfond, till vilken befattningshavarens avgifter för egen pensionering skola ingå.

Av familjepensionsfondens därefter återstående tillgångar bestrides kostnaden för beredande av familjepension enligt denna lag.

2. Minst en gång vart tionde år skall fondens ekonomiska ställning genom vetenskaplig sannolikhetsberäkning undersökas enligt grunder, som fastställas av Konungen.

5 §.

Pensionsberättigade äro änka, så länge hon lever ogift, samt den avlidnes eget arvsberättigade barn, tills det uppnår aderton års ålder.

Änka äger dock icke pensionsrätt, om äktenskapet ingåtts efter det mannen fyllt sextiofem år.

Pensionsrätt tillkommer ej heller änka efter den, som före uppnådda sextiofem levnadsår ingått äktenskap under det han lider av sjukdom, vilken inom sex månader medför hans död, så vida icke genom äktenskapet barn legitimerats eller grundad anledning finnes till antagande, att sjukdomens livsfarliga beskaffenhet vid äktenskapets ingående icke varit för mannen bekant.

6 §.

1. Fråga om rätt till pension enligt denna lag prövas av statens pensionsanstalt.

2. Ansökning om familjepension skall, ställd till statens pensionsanstalt, ingivas till det ämbetsverk eller den myndighet, den avlidne senast tillhört eller varunder han senast lytt; skolande ämbetsverket eller myndigheten med eget utlåtande överlämna ansökningen till pensionsanstalten.

3. Vid ansökning om pension skall fogas av vederbörande präst utfärdat intyg, utvisande den avlidnes namn, födelse- och dödsdag samt de efterlevandes namn och födelsedagar ävensom, där pension sökes för änka, hennes civilstånd och den dag, då det äktenskap, som må grunda pensionsrätt, blivit ingånget.

4. Då pension beviljas, utfärdas pensionsbrev.

7 §.

Pensionsår för bestämmande av familjepensionsbelopp beräknas för tid, för vilken den avlidne erlagt familjepensionsavgift enligt denna lag.

Härjämte beräknas pensionsår för nedan angivna tider:

a) om den avlidne vid sin död innehade sådan i 1 § avsedd ordinarie befattning, som tillsattes genom förordnande på viss tid, eller då åtnjöt tjän-

stepension på grund av dylik befattning, för den tid, som vid dödsfallet må hava återstått till den levnadsålder, vid vilken enligt vederbörande tjänstepensionslag skyldighet att erlægga tjänstepensionsavgift senast må upphöra;

b) om den avlidne vid sin död var skyldig att erlægga familjepensionsavgift på grund av annan i 1 § avsedd befattning än som under a) omförmäles, för den tid, som vid dödsfallet må hava återstått till den i tjänstepensionshänseende för befattningen bestämda pensionsåldern; samt

c) om den avlidne på grund av annan i 1 § avsedd befattning än som under a) omförmäles, vid sin död åtnjöt invalid- eller sjukpension, för den tid, som vid tillträddandet av nämnda pension må hava återstått till den för befattningen bestämda pensionsåldern.

Vid beräkning av pensionsår enligt vad nu är sagt skall ej mindre sådan tid, för vilken familjepensionsavgift må hava erlagts efter den i 3 § omförmälda avgiftsprocenten B, än även, under förutsättning att den för den avlidne senast bestämda familjepensionsavgiften utgått efter sagda avgiftsprocent, sådan tid, som avses i a), b) eller c) här ovan, ökas med en femtedel.

8 §.

Familjepensions grundbelopp skall, om för den avlidne pensionsårens antal uppgår till minst trettio, utgöra ett belopp, som är lika med familjepensionsunderlaget. Uppgår för den avlidne pensionsårens antal icke till trettio, skall grundbeloppet var lika med familjepensionsunderlaget, minskat med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed antalet pensionsår understiger trettio.

9 §.

1. Pension utgår för år räknat:

- a) för änka ensam, med det i 8 § angivna grundbeloppet;
- b) för änka jämte ett eller flera pensionsberättigade barn, med grundbeloppet förhöjt med fyrtio procent för ett barn och därutöver med tio procent för varje ytterligare barn;
- c) för pensionsberättigade barn, då pensionsberättigad änka ej finnes, för ensamt barn, med grundbeloppet, för två barn, med grundbeloppet förhöjt med fyrtio procent och, för fler än två barn, med det för två barn sålunda bestämda pensionsbeloppet ökat med tio procent av grundbeloppet för varje barn utöver två.

2. Av den änka jämte barn tillkommande pension må änkan åtnjuta så stor del, som motsvarar åttio procent av grundbeloppet, samt barnet eller barnen återstoden. Barn dela dem tillkommande pensionsbelopp sig emellan lika.

3. För barn, som är pensionsberättigad efter såväl fader som moder, beräknas pension enligt de i 1 mom. angivna grunder särskilt efter fadern och särskilt efter modern.

10 §.

1. Pension utgår från och med dagen näst efter den, då den pensionsberättigades man, fader eller moder avlidit, till och med den månad, varunder pensionstagaren dör eller hans rätt till pension eljest upphör. För barn, som födes efter faderns död, utgår dock pension efter fadern först från och med dagen näst efter den, då födelsen ägt rum.

2. Pension utbetalas för varje kalenderkvartal i början av månaderna mars, juli, september och december.

Uppgår det i 8 § angivna grundbeloppet icke till fyrtio kronor, skall pensionen utbytas mot en ersättning en gång för alla med ett belopp, som motsvarar pensionens kapitalvärde.

11 §.

Pension, som i denna lag avses, må ej tagas i mät.

12 §.

1. Vid behandling inom statens pensionsanstalt av frågor, som avse ändring av denna lag, eller av ärenden, som angå lagens tillämpning och som äro av principiell eller eljest större betydelse, förstärkes pensionsanstaltens styrelse med särskilda fullmäktige. Fullmäktig äger att meddela råd och upplysningar samt deltaga i överläggningarna men ej i beslutet. Det åligger fullmäktig att, om hans mening avviker från beslut i ärende, vid vars handläggning han närvarit, låta till styrelsens protokoll anteckna denna sin avvikande mening. Har beträffande sådant ärende fullmäktig anmält skiljaktig mening, skall utdrag av protokollet, upptagande denna mening, bifogas expedition i ärendet. Utebliver fullmäktig eller suppleant för honom från sammanträde, vartill han kallats, må detta icke utgöra hinder för pensionsanstaltens styrelse att avgöra ärendet.

2. Fullmäktig, till antalet tre jämte lika antal suppleanter för dem, utses för viss tid av Konungen bland personer, föreslagna av sammanslutningar bland innehavare eller förutvarande innehavare av sådana befattningar, som avses i 1 §. Förslag, som ovan sägs, skall, för att vinna avseende, upptaga minst dubbelt så många personer som de, vilka skola med ledning av förslaget förordnas till fullmäktige eller suppleanter för dem. Har förslag icke avgivits, medelar Konungen ändock förordnande.

13 §.

Från tillämpningen av denna lag må genom beslut av Konungen kunna undantagas befattningshavare, vilken vid statens övertagande av företaget, anstalt eller inrättning övergått till befattning, som avses i 1 §.

14 §.

De närmare föreskrifter, som utöver vad denna lag innehåller kunna finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den .....

Övergångsbestämmelser.

1. Denna lag äger icke tillämpning å den, som avgått från tjänsten före det lagen blivit gällande för den befattning, från vilken avgången skett; och tillkommer förty icke rätt till familjepension efterlevande efter sådan person.

2. För manlig befattningshavare, som vid den tidpunkt, då denna lag blivit å hans befattning tillämplig, var delaktig i någon av staten under-

stödd familjepensionskassa för befattningshavare i statens tjänst, skola lagens stadganden icke gälla så vitt angår den befattning, på vilken delaktigheten grundats, eller annan befattning, till vilken han sedermera må övergå, därest med sistnämnda befattning skulle enligt de omedelbart före sagda tidpunkt gällande bestämmelser varit förenad skyldighet att tillhöra samma kassa.

3. För manlig befattningshavare, som vid den tidpunkt, då denna lag blivit å hans befattning tillämplig, hade skyldighet att erlägga familjepensionsavgift till statens pensionsanstalt, skola lagens stadganden icke gälla så vitt angår den befattning, som han omedelbart före nämnda tidpunkt innehade, eller annan enligt dåvarande bestämmelser med dylik skyldighet förenad befattning, till vilken han sedermera må övergå.

4. För manlig befattningshavare, vilken vid den tidpunkt, då denna lag blivit å hans befattning tillämplig, var innehavare av ordinarie befattning, som tillsattes genom förordnande på viss tid, och då ej var delägare i familjepensionskassa, som i 2 punkten omförmäles, skola lagens stadganden icke gälla så vitt angår sistnämnda befattning.

5. I fråga om den, som före den tidpunkt, då denna lag blivit för honom gällande, börjat erlägga avgifter för egen pensionering, skola föreskrifterna i 3 § 3 mom. så tillämpas som om den tidrymd, varunder tjänstepensionsavgifter skola utgå, vore bestämd utan hänsyn tagen till de före nyssberörda tidpunkt sålunda gäldade avgifterna; dock att härvid beträffande kvinnlig befattningshavare, som före nämnda tidpunkt varit i sådan egenskap underkastad i annan författning meddelade familjepensionsbestämmelser, henne icke må tillgodoräknas den tid, för vilken hon erlagt familjepensionsavgifter enligt sagda bestämmelser.

6. För kvinnlig befattningshavare, som vid den tidpunkt, då denna lag blivit å hennes befattning tillämplig, i sådan egenskap var underkastad i annan författning meddelade familjepensionsbestämmelser, skall förutom vad under punkt 5 här ovan är stadgat, gälla,

att pensionsår beräknas jämväl för tid, för vilken familjepensionsavgifter erlagts enligt sagda bestämmelser,

att så vitt angår befattning, som hon omedelbart före ovannämnda tidpunkt innehade, familjepensionsavgift enligt denna lag ej erlägges med högre belopp för månad än som skulle ålegat henne vid tillämpning av samma bestämmelser samt

att familjepension skall utgå med lägst det belopp och för minst den tid, som i förberörda bestämmelser stadgats i fråga om pension till efterlevande efter innehavare av sist omförmälda befattning.

7. Familjepensionsavgift skall icke erläggas för tid före det denna lag blir å vederbörande tillämplig.

8. För efterlevande efter den, som vid den tidpunkt, då denna lag blivit för vederbörande gällande, innehade i 1 § avsedd befattning, må det i 8 § omförmälda grundbeloppet icke understiga 384 kronor, därest den avlidne vid frånfallet var innehavare av eller åtnjöt tjänstepension på grund av dylik befattning samt då tillika innehade minst tio tjänstår, beräknade enligt de i vederbörande tjänstepensionslag angivna grunder.

Utkast

till lag angående rätt till familjepension för efterlevande efter befattningshavare i statens tjänst. (Alternativ II).

1 §.

Rätt till familjepension under de villkor och med de inskränkningar, som i denna lag stadgas, tillkommer änka och efterlevande barn efter den, vilken vid sin död innehar eller tidigare innehaft sådan med tjänstepensionsrätt förenad befattning, som avses i lagen den ..... angående rätt till tjänstepension för tjänstemän inom allmänna civilförvaltningen m. fl. befattningshavare (civila tjänstepensionslagen) eller i lagen den ..... angående rätt till tjänstepension för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk (kommunikationsverkens tjänstepensionslag) eller ock i lagen den ..... angående rätt till tjänstepension för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet (militära tjänstepensionslagen).

2 §.

1. En var, som är avgiftspliktig enligt någon av de i 1 § omnämnda tjänstepensionslagar, är skyldig att till bestridande av kostnaderna för beredande av familjepension åt efterlevande erlægga familjepensionsavgift till årligt belopp, motsvarande nedan angivna procent (avgiftsprocent) av det tjänstepensionsunderlag, som är eller, i fråga om den, vilken med tjänstepension avgått ur tjänst, senast varit för den avgiftspliktige gällande.

Avgiftsprocenten utgör i fall, då tjänstepensionsavgiften utgår enligt den i civila tjänstepensionslagen angivna tariff II, för man nio procent samt för kvinna fyra och en halv procent (avgiftsprocent B) men eljest för man sju och en halv procent samt för kvinna tre och tre fjärdedels procent (avgiftsprocent A).

Om vid sålunda verkställd uträkning av familjepensionsavgiftens årliga belopp det erhållna beloppet ej är i helt krontal jämnt delbart med tre, skall detsamma höjas till närmast högre sålunda delbara krontal.

2. Då enligt vederbörande tjänstepensionslag det för den avgiftspliktige gällande avgiftspensionsunderlaget motsvarar ett högre tjänstepensionsunderlag än statspensionsunderlaget, bestämmes familjepensionsavgiften efter sagda högre tjänstepensionsunderlag.

3. Familjepensionsavgift erlägges för samma tid och i enahanda ordning, som är bestämd i fråga om den i vederbörande tjänstepensionslag föreskrivna pensionsavgiften.

3 §.

1. De i 2 § omnämnda familjepensionsavgifterna ingå till familjepensionsfonden för statens befattningshavare, vilken förvaltas av statens pensionsanstalt.

Av familjepensionsfondens tillgångar bestrides kostnaden för beredande av familjepension enligt denna lag.

2. Minst en gång vart tionde år skall fondens ekonomiska ställning genom vetenskaplig sannolikhetsberäkning undersökas enligt grunder, som fastställas av Konungen.

4 §.

Pensionsberättigade äro änka, så länge hon lever ogift, samt den avlidnes eget arvsberättigade barn, tills det uppnår aderton års ålder.

Änka äger dock icke pensionsrätt, om äktenskapet ingåtts efter det mannen fyllt sextiofem år.

Pensionsrätt tillkommer ej heller änka efter den, som före uppnådda sextiofem levnadsår ingått äktenskap under det han lider av sjukdom, vilken inom sex månader medför hans död, så vida icke genom äktenskapet barn legitimerats eller grundad anledning finnes till antagande, att sjukdomens livsfarliga beskaffenhet vid äktenskapets ingående icke varit för mannen bekant.

5 §.

1. Fråga om rätt till pension enligt denna lag prövas av statens pensionsanstalt.

2. Ansökning om familjepension skall, ställd till statens pensionsanstalt, ingivas till det ämbetsverk eller den myndighet, den avlidne senast tillhört eller varunder han senast lytt; skolorne ämbetsverket eller myndigheten med eget utlåtande överlämna ansökningen till pensionsanstalten.

3. Vid ansökning om pension skall fogas av vederbörande präst utfärdad intyg, utvisande den avlidnes namn, födelse- och dödsdag samt de efterlevandes namn och födelsedagar ävensom, där pension sökes för änka, hennes civilstånd och den dag, då det äktenskap, som må grunda pensionsrätt, blivit ingånget.

4. Då pension beviljas, utfärdas pensionsbrev.

6 §.

Vid bestämmande av familjepensions belopp skola tagas i beräkning de familjepensionsavgifter, som den avlidne erlagt enligt denna lag.

Därjämte skola i sådant hänseende tagas i beräkning nedan angivna familjepensionsavgifter:

a) om den avlidne vid sin död innehade sådan i 1 § avsedd ordinarie befattning, som tillsattes genom förordnande på viss tid, eller då åtnjöt tjänstepension på grund av dylik befattning, de familjepensionsavgifter, som vid oförändrad avgiftsplikt därefter skulle ålegat honom, därest han fått leva till den ålder, vid vilken enligt vederbörande tjänstepensionslag skyldighet att på grund av befattningen erlægga pensionsavgift senast må upphöra;

b) om den avlidne vid sin död var skyldig att erlægga familjepensionsavgift på grund av annan i 1 § avsedd befattning än som under a) omförmäles, de familjepensionsavgifter, som vid oförändrad avgiftsplikt därefter skulle ålegat honom, därest han fått leva till den för befattningen bestämda pensionsåldern; samt

c) om den avlidne på grund av annan i 1 § avsedd befattning än som under a) omförmäles vid sin död åtnjöt invalid- eller sjukpension, de familje-

pensionsavgifter, som vid oförändrad avgiftsplikt skulle ålegat honom efter tillträdandet av nämnda pension, därest han kvarstått i tjänsten och fått leva till den för befattningen bestämda pensionsåldern.

7 §.

Familjepensions grundbelopp skall utgöra för man en sjättedel och för kvinna en tredjedel av sammanlagda beloppen av de pensionsavgifter, vilka enligt 6 § skola tagas i beräkning. Om vid sålunda verkställd uträkning av grundbeloppet detsamma ej är i helt krontal jämnt delbart med fyra, skall detsamma höjas till närmast högre sålunda delbara krontal.

8 §.

1. Pension utgår för år räknat:
  - a) för änka ensam, med det i 7 § angivna grundbeloppet;
  - b) för änka jämte ett eller flera pensionsberättigade barn, med grundbeloppet förhöjt med fyrtio procent för ett barn och därutöver med tio procent för varje ytterligare barn;
  - c) för pensionsberättigade barn, då pensionsberättigad änka ej finnes, för ensamt barn, med grundbeloppet, för två barn, med grundbeloppet förhöjt med fyrtio procent och, för fler än två barn, med det för två barn sålunda bestämda pensionsbeloppet ökat med tio procent av grundbeloppet för varje barn utöver två.

2. Av den änka jämte barn tillkommande pension må änkan åtnjuta så stor del, som motsvarar åttio procent av grundbeloppet, samt barnet eller barnen återstoden. Barn dela dem tillkommande pensionsbelopp sig emellan lika.

3. För barn, som är pensionsberättigat efter såväl fader som moder, beräknas pension enligt de i 1 mom. angivna grunder särskilt efter fadern och särskilt efter modern.

9 §.

1. Pension utgår från och med dagen näst efter den, då den pensionsberättigades man, fader eller moder avlidit, till och med den månad, varunder pensionstagaren dör eller hans rätt till pension eljest upphör. För barn, som födas efter faderns död, utgår dock pension efter fadern först från och med dagen näst efter den, då födelsen ägt rum.

2. Pension utbetalas för varje kalenderkvartal i början av månaderna mars, juni, september och december.

Uppgår det i 7 § angivna grundbeloppet icke till fyrtio kronor, skall pensionen utbytas mot en ersättning en gång för alla med ett belopp, som motsvarar pensionens kapitalvärde.

10 §.

Pension, som i denna lag avses, må ej tagas i mät.

11 §.

1. Vid behandling inom statens pensionsanstalt av frågor, som avse ändring av denna lag eller av ärenden, som angå lagens tillämpning och som äro av principiell eller eljest större betydelse, förstärkes pensionsanstaltens styrelse med särskilda fullmäktige. Fullmäktig äger att meddela råd och upplysningar samt deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Det åligger fullmäktig att, om hans mening avviker från beslut i ärende,

vid vars handläggning han närvarit, låta till styrelsens protokoll anteckna denna sin avvikande mening. Har beträffande sådant ärende fullmäktig anmält skiljaktig mening, skall utdrag av protokollet, upptagande denna mening, bifogas expedition i ärendet. Utebliver fullmäktig eller suppleant för honom från sammanträde, vartill han kallats, må detta icke utgöra hinder för pensionsanstaltens styrelse att avgöra ämnet.

2. Fullmäktige, till antalet tre jämte lika antal suppleanter för dem, utses för viss tid av Konungen bland personer, föreslagna av sammanslutningar bland innehavare eller förutvarande innehavare av sådana befattningar, som avses i 1 §. Förslag, som ovan sägs, skall, för att vinna avseende, upptaga minst dubbelt så många personer som de, vilka skola med ledning av förslaget förordnas till fullmäktige eller suppleanter för dem. Har förslag icke avgivits, meddelar Konungen ändock förordnande.

12 §.

Från tillämpningen av denna lag må genom beslut av Konungen kunna undantagas befattningshavare, vilka vid statens övertagande av företag, anstalt eller inrättning övergått till befattning, som avses i 1 §.

13 §.

De närmare föreskrifter, som utöver vad denna lag innehåller finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den .....

Övergångsbestämmelser.

1. Denna lag äger icke tillämpning å den, som avgått från tjänsten före det lagen blivit gällande för den befattning, från vilken avgången skett.

2. För manlig befattningshavare, som vid den tidpunkt, då denna lag blivit å hans befattning tillämplig, var delaktig i någon av staten understödd familjepensionskassa för befattningshavare i statens tjänst, skola lagens stadganden icke gälla så vitt angår den befattning, på vilken delaktigheten grundats, eller annan befattning, till vilken han sedermera må övergå, därest med sistnämnda befattning skulle enligt de omedelbart före sagda tidpunkt gällande bestämmelser varit förenad skyldighet att tillhöra samma kassa.

3. För manlig befattningshavare, som vid den tidpunkt, då denna lag blivit å hans befattning tillämplig, hade skyldighet att erlægga familjepensionsavgift till statens pensionsanstalt, skola lagens stadganden icke gälla så vitt angår den befattning, som han omedelbart före nämnda tidpunkt innehade, eller annan enligt dåvarande bestämmelser med dylik skyldighet förenad befattning, till vilken han sedermera må övergå.

4. För manlig befattningshavare, vilken vid den tidpunkt, då denna lag blivit å hans befattning tillämplig, var innehavare av ordinarie befattning, som tillsättes genom förordnande på viss tid, och då ej var delägare i familjepensionskassa, som i 2 punkten omförmäles, skola lagens stadganden icke gälla så vitt angår sistnämnda befattning.

5. I fråga om den, som före den tidpunkt, då denna lag blivit för honom gällande, börjat erlägga avgifter för egen pensionering, skola föreskrifterna i 2 § 3 mom. så tillämpas som om den tidrymd, varunder tjänstepensionsavgifter skola utgå, vore bestämd utan hänsyn tagen till de före nyssberörda tidpunkt sålunda gäldade avgifterna; dock att härvid beträffande kvinnlig befattningshavare, som före nämnda tidpunkt varit i sådan egenskap underkastad i annan författning meddelade familjepensionsbestämmelser, henne icke må tillgodoräknas den tid, för vilken hon erlagt familjepensionsavgifter enligt sagda bestämmelser.

6. För kvinnlig befattningshavare, som vid den tidpunkt, då denna lag blivit å hennes befattning tillämplig, i sådan egenskap var underkastad i annan författning meddelade familjepensionsbestämmelser, skall förutom vad under punkt 5 här ovan är stadgat, gälla,

att vid tillämpning av stadgandena i 6 § halva beloppet av de familjepensionsavgifter, hon före ovannämnda tidpunkt må hava erlagt på grund av förberörda familjepensionsbestämmelser, skall anses utgöra familjepensionsavgifter enligt denna lag,

att så vitt angår befattning, som hon omedelbart före ovannämnda tidpunkt innehade, familjepensionsavgift enligt denna lag ej erlägges med högre belopp för månad än som skulle ålegat henne vid tillämpningen av samma bestämmelser, samt

att familjepension skall utgå med lägst det belopp och för minst den tid, som i förberörda bestämmelser stadgats i fråga om pension till efterlevande efter innehavare av sist omnämnda befattning.

7. Familjepensionsavgift skall icke erläggas för tid före det denna lag blivit i vederbörande tillämplig.

8. För efterlevande efter den, som vid den tidpunkt, då denna lag blivit för vederbörande gällande, innehade i 1 § avsedd befattning, må det i 7 § omnämnda grundbeloppet icke understiga 384 kronor, därest den avlidne vid frånfallet var innehavare av eller åtnjöt tjänstepension på grund av dylik befattning samt då tillika innehade minst tio tjänstår, beräknade enligt de i vederbörande tjänstepensionslag angivna grunder.

Utdrag av protokoll, hållet vid 1926 års pensionsutrednings sammanträde den 6 december 1927.

Närvarande: Herr ordföranden samt ledamöterna herrar Eriksson, Gustafsson och Lindstedt.

Företogs till slutlig behandling och justering betänkande angående familjepensionering för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst och beslöts att med skrivelse av denna dag detsamma till Kungl. Maj:t ingiva.

Ledamoten Eriksson avgav härvid följande särskilda yttrande:

»Då de sakkunniga haft i uppdrag att verkställa en förberedande undersökning rörande det sätt, varpå familjepensionering för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst lämpligen skulle kunna ordnas, är det självfallet, att vid uppdragets fullgörande avgörande hänsyn måst tagas till den av riksdagen vid olika tillfällen uttalade uppfattningen, att statstjänarnas familjepensionering i stort sett bör bestridas med deras egna avgifter. Såsom de sakkunniga emellertid framhållit, har hittills denna grundsats icke helt tillämpats, enär inom vissa förvaltningsområden statsbidrag i olika former lämnats till familjepensioneringen.

Enligt min mening är det icke möjligt att lösa familjepensionsfrågan för den icke-ordinarie personalen utan att staten i större utsträckning än som för närvarande äger rum beträffande de ordinarie befattningshavarna lämnar bidrag till pensioneringskostnadernas bestridande. Den icke ordinarie personalen befinner sig nämligen så gott som undantagslöst i lågt avlönad ställning och kan därför icke bära så höga pensionsavgifter, som erfordras för att pensionerna skola kunna uppbringas till den storlek, som må anses tillfredsställande. Därest familjepensioneringen i huvudsak grundas allenast på de avgifter, befattningshavarna äro i stånd att erlägga, riskerar man sålunda, att pensionsbeloppen bliva så små, att ändamålet med pensioneringen icke vinnes.

I detta sammanhang vill jag erinra därom, att inom pensionsstyrelsen pågår utredning om möjligheten att i anslutning till den allmänna folkpensioneringen bereda familjeunderstöd åt behövande änkor med försörjningsplikt gentemot minderåriga. Därest staten skulle komma att åtaga sig en dylik understödsverksamhet, synes det mig billigt, att de pensioner, som utgå till statstjänarens pupiller, genom tillskott av statsmedel erhålla en mot dessa familjeunderstöd svarande höjning.

Dessa av mig anförda synpunkter anser jag böra tagas i beaktande vid den vidare behandlingen av förevarande ärende.»

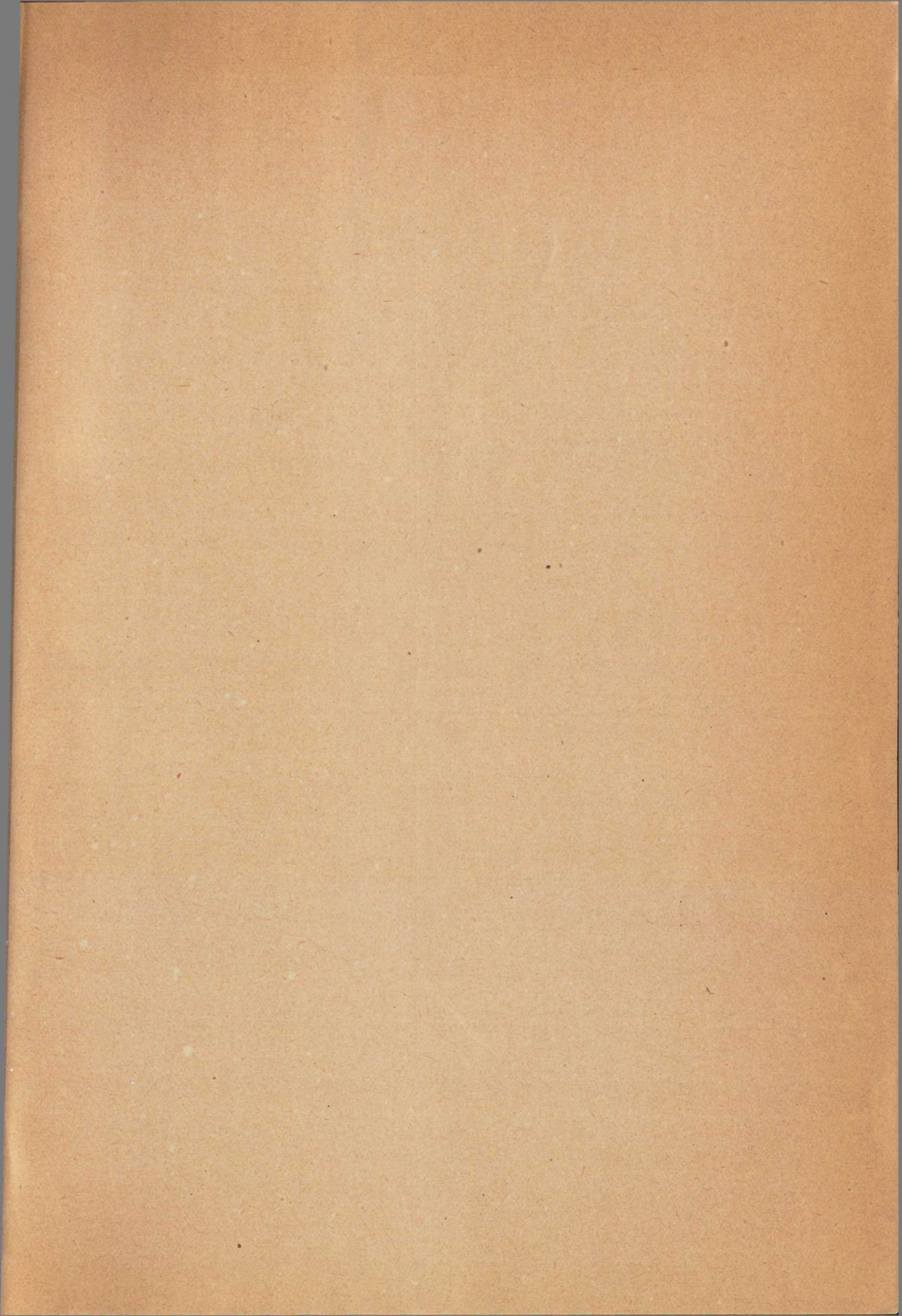
In fidem:

Alfred Carlsson.

1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000

2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030
2031
2032
2033
2034
2035
2036
2037
2038
2039
2040
2041
2042
2043
2044
2045
2046
2047
2048
2049
2050

Statens offentliga utredningar 1928

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Industri.

1927 års pensionsutredning. Betänkande ang. familjepensionering för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst. [3]

Kommunalförvaltning.

Handel och sjöfart.

Yttrande och förslag ang. revision av gällande förordningar om kommunalstyrelse på landet och i stad m. m. [2]

Statens och kommunernas finansväsen.

Kommunikationsväsen.

Politi.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Socialpolitik.

Försäkringsväsen.

Hälso- och sjukvård.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Allmänt näringsväsen.

Försvarsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.
Utrikesdepartementets organisation. [1]